

ПРИМОРСКЕ НОВИНЕ

30 ГОДИНА
1972-2002.

ИЗЛАЗИ МЈЕСЕЧНО • ГОДИНА XXXI • БРОЈ 476.

ЈУБИЛЕЈ

Овој мјесеца „Приморске новине“ су наћуниле тридесет година свога постојања. Већ далеке 1972. године, на Дан усјанка Црне Горе, 13. јула, изашао је први број, нейреницијозно, али са амбицијом да се њихово изложење настави и да прерасну у значајно информативно гласило. И тако се, што се изложења тиче, заиста и збило - с мањим прекидима излазе све до данашњег дана, поставши вриједан и досљедан хроничар многих збивања у нашој оштини. Једно прохујало и као њихове спранице већ пожујало вријеме, искуњено више или мање крујним и значајним доћајима, осстало је забиљежено. Но стапала којом нас завијава што минуло вријеме искуњава нас и радишћу што су „Приморске новине“ шоком своја изложења отравдале своју намјену, прије свећа намијењене локалним потребама једне динамичне средине претпостављене разноврсним привредним, економским, посебицијама туристичким, културним и спортијским садржајима који су остало забиљежени на њиховим спраницима.

Та хроничарска, одувијек професионално схваћана ревност оних који су их уређивали и у њима сарађивали, била је, прије свећа, условљена материјалним, кадровским и техничким могућностима, а понекад, нажалоси, и ометана неком врстом немара и небријом оних од којих су зависили што услови њиховој изложењу. Да им је пружано више услова „Приморске новине“ би, засигурно, прерасле у регионални лист, што је и била интенција приликом њиховој покрећања. Сам њихов наслов, између оссталој, поштврђује ту намјеру. Отако излазе, било је много више и разумевања и паре (да ли и поштребе?) за разноразне пројекти око којих су многи прије или послије прошли. Мешаморфозе шаквих друштвених поимања значаја и улоге једног пројекта нијесу се превише дочицале „Приморских новина“ и оне су углавном ослајале на маргини шаких схваћања. Испрајавале су и настапавале са својим изложењем, уз скромну подршку пријемерену разумевању њихове улоге и значаја.

У смислу могућности које је буџанска оштина имала отако постоје „Приморске новине“, а што је и показала на неким другим врло амбициозним пројектима, „Приморске новине“ су данас, када славе свој не баш мали јубилеј, моће бити много значајније и ширјеније. Кренуле су и осстале као локалне, са малим ширјаком, са релативно приступом бројем спрата (24) свеједно што се улажу напори да оне то дословно не буду, свеједно што се исхицу и предњаче испред локалних листова из других средина. Без лажне скромности што треба најаснији из простијај разлоја који се зове жаљење јер су моће бити много веће, значајније и чијаније.

Сјенку тој жаљења која пада на њихов јубилеј лелујаво помијера нада да ће „Приморске новине“ у својој будућности добити више друштвене подршке јер на бригу о њима не обавезују само њихове озбиљне године, већ и њихова озбиљна улога коју у нашој средини све више треба да имају. Успјалом, зар би испрајале у своме постојању да су ту своју улогу занемаривају. Шта више, оне су је са усјежом искуниле. А на нама је да се, више него до сада, залажемо да је настапаве.

Бошко БОГЕТИЋ

ВЈЕРУЈЕМ У БУДУЋНОСТ НАШЕ КОАЛИЦИЈЕ

ИНТЕРВЈУ „ПРИМОРСКИХ НОВИНА“
ВЕСНА РАДУНОВИЋ, ПРЕДСЈЕДНИК ОПШТИНЕ БУДВА:

● Ради се о коалицији на локалном нивоу која се неће бавити глобалним политичким иштањима него интересима града и његових грађана

- Либерали су се пуних дванаест година борили против политике ДПС-а. Да, ово је била одлична прилика за одузимање монопола власти из руку ДПС-а, и ми смо је искористили.
- Било нам је стало да дођемо на власт, јер се само са те позиције може дјеловати. То је јасно. Ми бисмо тражили исте услове и од ДПС-а, као и од коалиције са којом смо постигли споразум, што значи равноправну подјелу власти. Постоји су то они знали из наше досадашње политике и нашег става према учешћу у власти, они су нас априори одбили, чак нису прихватили ни преговоре у том смислу. Задовољни смо чињеницом што је коалиција „Заједно за Будву“ показала спремност за сарадњу и за компромис. То је основа за нашу будућу сарадњу.
- Свесна сам да сам, како то сликовито рече један од одборника из прошлог сазива Скупштине Општине, сјела на „врућу столицу“, а и како је до њеног усјавања дошло. Има много послова и несрћене заоставштине од прошле власти, али планирам да дјелујем у циљу рјешавања неких сада најбитнијих проблема: дуговања према Општини и обрнуто, провјера пословања појединих предузећа, функционисања неких служби, приливи и токови новца итд. Што се тиче руку и снаге, кренула сам у њихову мобилизацију и очекујем сарадњу од оних који ће бити укључени у остваривање поменутих промјена.
- Новац мора да влада у привреди града и у Будви га је, на срећу много, али нажалост он влада и људима. Много је примјера корупције која се мора плански сузбити. И за то већ имамо неке приједлоге.
- Мислим да би иза глобално изношење рјешења било потребно прилично простора у овом листу. Али смо један инстант одговор: опорављање туристичке привреде нашим и страним улагачима, што подразумијева транспарентно и коректно уговорање послова или евентуалне продаје, уз битан услов рјешавања водоснабдијевања и пратеће инфраструктуре. Будва је била некад права ријница коју је обогатио туризам, мора то поново постати.
- Неће се десити да неко буде смијењен, а да има добре резултате у свом досадашњем раду, али како сте и сами примјестили, то баш није била пречеста пракса у вршњу власти до сада. Неће партијска припадност сметати

Весна Радуновић

ни једном руководиоцу служби, ако је поштено обављао свој посао. Водићемо рачуна да људи не остају без посла, него да раде на неком другом радном мјесту у оквиру своје претходне дјелатности, које је мање одговорно. Али ће takođe бити отпуштени они који су озбиљно повриједили радне дужности и закон.

(Наставак на страницама 6. и 7.)

КОНФЕРЕНЦИЈА ЗА НОВИНАРЕ МИНИСТАРСТВА ТУРИЗМА, ТУРИСТИЧКЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ И ЈАВНОГ ПРЕДУЗЕЋА ЗА УПРАВЉАЊЕ МОРСКИМ ДОБРОМ ЦРНЕ ГОРЕ

СЕЗОНА, ИПАК, ПО ОЧЕКИВАЊУ

● Циљ да сезона што дуже траје, а не прекомјерни број туриста у шапцу сезоне ● Туристи из Србије се морају навићи да је у Црној Гори све скупље него раније ● Странаца више него прошлије године, а домаћих нешто мање

На конференцији за новинаре коју је организовала Министарство турizма, Туристичка организација и Јавно предузеће за управљање морским добром највише ријечи било је о стратешким пројектима. Челинци ових институција Предраг Ненезић, Предраг Јелушић и Драган Иванчевић, говорили су о Мастер плану - Стратегији развоја туризма до 2020. године и конкретним резултатима и плановима за побољшање квалитета туристичке понуде Црне Горе.

У другом дијелу конферен-

ције министар Ненезић је одговарао на питања новинара која су се углавном односila на текућу туристичку сезону.

- Успјели смо захваљујући неким значајним подацима да страна гости који овог јета први пут долазе у Црну Гору не примијете да смо били изоловани 12 година и ту је наш циљ остварен. Врло сам задовољан током туристичке сезоне и по физичким показатељима и по финансијским ефектима. Наш циљ нијесу биле тужве и прекомјеран број туриста у шапцу сезоне, него да сезона

што дуже траје - рекао је Ненезић додајући да се и тај циљ остварио. Сезона је, по његовим ријечима почела раније, а уговори са страним туроператорима говоре да ће туриста из Њемачке бити до средине новембра. Већ се уговорају и аранжmani за наредну сезону.

Министар Ненезић се није сложио са оценама да су цијене овог јета високе и да је зато мање туриста из Србије.

- Број регистрованих туриста у Црној Гори је као и ранијих година, с тим што је

домаћих нешто мање, а странаца знатно више. Тржиште Србије, одакле долази највише туристи, нам је лојално, али туристи из Србије не могу очекивати нишке цијене као ранијих година. Не могу да очекују да овде буде јефтиније него у београдским локалима. Туристи Србије се морају навићи на више цијене, а ми се за то тржиште морамо борити бољим квалитетом понуде - рекао је министар Ненезић додајући да су цијене у приватном смјештају, ипак, веома високе.

В. М. С.

Актуелности

ДРУГА ИЗБОРНА СЈЕДНИЦА СКУПШТИНЕ ОПШТИНЕ

- Сједница из два дијела - првој дана изабран предсједник, а другој поштредсједник овашине и секретар Скупштине овашине
- Сбор око замјене одборника
- На идућој сједници дешављају се избори
- Одборници ДПС и СДП најушили сједницу и најавили преизбишавање уставности одлучувања на сједници СО или и ванредне локалне изборе

Скупштина општине је на сједници одржаној 8. јула за предсједника општине изабрала Весну Радуновић. Одлука је донојета већином гласова - за су гласали одборници Либералног савеза и коалиције „Заједно за Будву”, против су били одборници Демократске партије социјалиста и Патриотске коалиције за Југославију, а од гласања су се уздржали одборници Социјалдемократске партије.

У расправи о предлогу за избор предсједника одборници Демократске партије социјалиста и Социјалдемократске партије Љубо Рађеновић, Ђорђе Пинјатић, Јово Зеновић и Боро Лазовић, и одборници Патриотске коалиције за Југославију Љубо Љијешевић, оспоравали су право Либералном савезу да има кандидата за предсједника општине јер њихова листа није добила највише гласова грађана, а да већина коју су створили постизборним споразумом са коалицијом „Заједно за Будву” представља непринципијелни и неприродни савез. Предсједник клуба одборника ДПС Љубо Рађеновић је нагласио да они персонално немају ништа против предложеног кандидата, али да ће гласати против из принципијелних разлога. Одборници коалиције „Заједно за Будву” нису прихватили аргументе о неприродности и непринципијелности њиховог постизборног савеза са либералима, а Слободан Краповић је истакао да критике долaze од оних који су рачунали да је немогућ савез либерала и коалиције „Заједно за Будву”. На локалном нивоу, по ријечима Краповића, не решава се питање државно-правног статуса, које је иначе решено на дуже вријеме, него се решавају основна егзистенцијална питања а ту има много сличности у програмима

Весна Радуновић

ма коалиције „Заједно за Будву” и Либералног савеза. Постоје расправе приступило се избору предсједника општине. Одборници су прво већином гласова одлучили да се гласа јавно (17 за, 15 против), а сличан је био и резултат гласања за избор предсједника - 17 за, 12 против и 3 уздржана. Новом предсједнику општине је било да донесе одлуку о подизању мандата предсједника општине.

Биљана Вујовић

До наставка сједнице зака- заног за 15. јула није дошло. Почетак је био заказан за 10 часова али је, послиje пола сата чекања, одложен за 14 часова с образложењем да су у току консултације предсједника општине Весне Радуновић се обратила одборницама поздравним говором. Избором за предсједника општине Весна Радуновић је преостао мандат одборника због неспо- јивости функција а Скупштина је верификовала мандат новом одборнику са листе Либералног савеза Саши Марковићу.

Пауза на почетку

Сједница је затим прекинута на захтјев одборника Социјалистичке народне партије, због њихових раније преузетих обавеза како су обра- зложили, а наставак заказан за 15. јула. Постоје усвајања предлога за прекид сједнице, а тиме и одлагање избора

БИОГРАФИЈЕ

ВЕСНА РАДУНОВИЋ

Предсједник општине Весна Радуновић рођена је 27. фебруара 1965. године у Котору. Одрасла је и живи у Будви. Основну школу завршила је у Будви, средњу (смјер хуманистичко-културолошки) у Котору, а дипломирала на Филолошком факултету у Београду, одсјек за југословенску и општу књи- жевност. Од 1991. године ради у основној школи „Стефан Ми- тров Љубиша“ као професор српског језика. Политиком се активно бави од 1998. године, а 1999. године је изабрана за предсједницу Форума жена Либералног савеза Црне Горе. Удата је и има двоје деце.

БЕСЕЛИН МАРКОВИЋ

Потпредсједник општине Веселин Марковић рођен је 31. 7. 1964. године на Цетињу. Основну школу завршио је у Будви а математичку гимназију у Београду. Ожењен је. Запослен је у НИС Нафтагас као шеф рецепције.

БИЉАНА ВУЈОВИЋ

Секретар Скупштине општине Биљана Вујовић рођена је 5. јуна 1972. године у Котору. Основну и средњу школу завршила је у Котору а дипломирала на Правном факултету у Београду. Од 1999. године ради као судијски приправник у Основном суду у Котору, а од 2001. године члан је Општинске изборне комисије у Котору.

Основач листа: Скупштина општине Будва • Издавач: јавно предузеће „Информативни центар“, Будва • Директор: ДУШАН БОЖОВИЋ • Главни и одговорни уредник: БОШКО БОГЕТИЋ • Редакциони колегијум: БОШКО БОГЕТИЋ, САВО ГРЕГОВИЋ, ЉУЦИЈА ЉУРАШКОВИЋ, ВАСО М. СТА- НИШИЋ • Програмски одбор: ДРАГАН ИВАНЧЕВИЋ, ВЛАДИМИР КАЖЕНЕГРА, ДРАГАН Д. ЉИЈЕШЕВИЋ, ВЛАДИМИР МИТРОВИЋ (предсједник) и АНТЕ ПЕТКОВИЋ • Адреса: „Приморске новине“, Словенска обала 13 • Поштански фах: 14, 85310 Будва • Телефони: (086) 451-487 (Редакција) 452-024 (Општа служба) • Телефакс: 452-024 • Број жирија рачуна: 55710-603-3-2853 код НЈЦГ - ЗОП Будва • Годишња претплата 4,00 ЕВРА, полугодишња 2,00 ЕВРА, за иностранство 7,00 ЕВРА • Штампа „Побједа“, Подгорица • Рукописе и фотографије не враћамо

ПРЕДСЈЕДНИК ВЕСНА РАДУНОВИЋ, ПОТПРЕДСЈЕДНИК ВЕСЕЛИН МАРКОВИЋ, СЕКРЕТАР БИЉАНА ВУЈОВИЋ

ПОЗДРАВНИ ГОВОР ВЕСНЕ РАДУНОВИЋ ПОСЛJЕ ЈЕНОГ ИЗБОРА
ЗА ПРЕДСЈЕДНИКА ОПШТИНЕ БУДВА

У СЛУЖБИ СВИХ ГРАЂАНА

Даме и господо,

Поштовани одборници, поштовани грађани,

Прије свега желим да захвалим: овде приступим, члановима Скупштине који су данас гласали да будем изабрана на ову важну функцију, одборницима коалиције „Заједно за Будву“, својим колегама из странке којој припадам, за чело мјеста на Општинској изборној листи, грађанима који су ЈС дали свој глас. Захваљујем и господину Рађеновићу из коалиције „Сви за Будву, Будва за све“ на коректно интерпретирањем ставу своје странке и демократском праву да буду против.

Припала ми је, дакле, част да први пут од почетка функционисања вишеопартијског система код нас, и као Либерал, и као жене, преузем ову високу функцију предсједника Скупштине општине. Узимајући у обзир тај преседан, да га тако назовем, а и чињеницу да аутоматски преузимам незавидну заоставшињу својих претходника, моја је одговорност велика, а посао преда мном огроман.

Оно што желим да нагласим у овом тренутку, је да са овог мјesta нећу водити глобалну политику своје странке и да је она коалиција установљена из једног значајног разлога, а то је рјешавање актуелних проблема које има наша општина и ревизија постојећег стања на свим нивоима у нашем граду. Да ћемо, моји сарадници и ја, као нова власт радити јавно и бити у служби свих грађана. Циљ нам је да колико год будемо могли олакшамо живот житељима Будве којима је последњих година угрожена елементарна егзистенција, здравље и хигијена, којима је сужен животни простор,

загађен ваздух, пијаћа вода (уколико је има) и море.

Сјесни смо да овај град живи од туризма и да је та привредна грана прилично закрјљала у ових десет година. Оно што је посљедњих година омета у развоју је лоша инфраструктура, а сложићете се, првенствено недостатак воде. То је наш приоритет и главнина средстава мораћемо уложити за тај пројекат.

Никако не смијемо занемарити културу, одржавајемо традиционалне културне манифестације, али нећемо моћи да финансирамо мегaproјекте у тој сфери.

Постоје још многа друга питања којима се најамјеравамо бавити, а које сад нећу набрајати јер су позната и предочена током наше предизборне кампање, а биће принцип сарадње са нашим коалиционим партнерима. На све ће доћи ред, много што биће могуће да се оствари када се поштију закони, прописи и правила.

С овог мјеста позивам све грађане на сарадњу и подршку, јер без подршке све ово неће бити могуће реализовати.

На нашем путу ка остварењу свих ових циљева, очекујемо помоћ и сарадњу са републичким органима власти.

На крају, ујверена је да је наш град, наша општина, заслужила послије 12 година бољу, одговорнију и савјеснију власт и дубоко ујверена да суштину те власти, осим поштовања Устава и Закона, мора чинити и поштовање моралног кодекса цивилизованог света, поштовање принципа и хуманости и правдольубивости.

Трудићу се да својом личношћу будем достојан представник и репрезентант таквог схватања вршења поверијене ми обавезе.

ХВАЛА ВАМ!

Сједница општине да је на основу извјештаја Мандатно-имунитетске комисије престао мандат одборнику Рајку Краповићу, са листе коалиције „Заједно за Будву“, а отпуче мандат одборнику Драгану Љетковићу са исте листе. Одборници Демократске партије социјалиста и Социјалдемократске партије су одржали конференцију за новинаре на којој су истакли да је постизборни савез коалиције „Заједно за Будву“ и Либералног савеза неприродан и немогућ и да се већ на старту показа да неће моћи да функционише јер се не могу договорити око кадровских рјешења. Неприхватљиво је, истакли су, и да се за секретара Скупштине општине предлаже кандидат из друге општине, као и најављени „увоз“ кадрова из других средина пошто либерали немају кадрове за сва мјеста у општини која су им припала по коалиционом споразуму. Нагласили су да сједница није одложена због одборника Демократске партије социјалиста и Социјалдемократске партије који су истакли да је постизборни савез коалиције „Заједно за Будву“ и Либералног савеза неприродан и немогућ и да се већ на старту показа да неће моћи да функционише јер се не могу договорити око кадровских рјешења. Неприхватљиво је, истакли су, и да се за секретара Скупштине општине предлаже кандидат из друге општине, као и најављени „увоз“ кадрова из других средина пошто либерали немају кадрове за сва мјеста у општини која су им припала по коалиционом споразуму. Нагласили су да сједница није одложена због одборника Демократске партије социјалиста и Социјалдемократске партије који су истакли да је постизборни савез коалиције „Заједно за Будву“ и Либералног савеза неприродан и немогућ и да се већ на старту показа да неће моћи да функционише јер се не могу договорити око кадровских рјешења. Неприхватљиво је, истакли су, и да се за секретара Скупштине општине предлаже кандидат из друге општине, као и најављени „увоз“ кадрова из других средина пошто либерали немају кадрове за сва мјеста у општини која су им припала по коалиционом споразуму. Нагласили су да сједница није одложена због одборника Демократске партије социјалиста и Социјалдемократске партије који су истакли да је постизборни савез коалиције „Заједно за Будву“ и Либералног савеза неприродан и немогућ и да се већ на старту показа да неће моћи да функционише јер се не могу договорити око кадровских рјешења. Неприхватљиво је, истакли су, и да се за секретара Скупштине општине предлаже кандидат из друге општине, као и најављени „увоз“ кадрова из других средина пошто либерали немају кадрове за сва мјеста у општини која су им припала по коалиционом споразуму. Нагласили су да сједница није одложена због одборника Демократске партије социјалиста и Социјалдемократске партије који су истакли да је постизборни савез коалиције „Заједно за Будву“ и Либералног савеза неприродан и немогућ и да се већ на старту показа да неће моћи да функционише јер се не могу договорити око кадровских рјешења. Неприхватљиво је, истакли су, и да се за секретара Скупштине општине предлаже кандидат из друге општине, као и најављени „увоз“ кадрова из других средина пошто либерали немају кадрове за сва мјеста у општини која су им припала по коалиционом споразуму. Нагласили су да сједница није одложена због одборника Демократске партије социјалиста и Социјалдемократске партије који су истакли да је постизборни савез коалиције „Заједно за Будву“ и Либералног савеза неприродан и немогућ и да се већ на старту показа да неће моћи да функционише јер се не могу договорити око кадровских рјешења. Неприхватљиво је, истакли су, и да се за секретара Скупштине општине предлаже кандидат из друге општине, као и најављени „увоз“ кадрова из других средина пошто либерали немају кадрове за сва мјеста у општини која су им припала по коалиционом споразуму. Нагласили су да сједница није одложена због одборника Демократске партије социјалиста и Социјалдемократске партије који су истакли да је постизборни савез коалиције „Заједно за Будву“ и Либералног савеза неприродан и немогућ и да се већ на старту показа да неће моћи да функционише јер се не могу договорити око кадровских рјешења. Неприхватљиво је, истакли су, и да се за секретара Скупштине општине предлаже кандидат из друге општине, као и најављени „увоз“ кадрова из других средина пошто либерали немају кадрове за сва мјеста у општини која су им припала по коалиционом споразуму. Нагласили су да сједница није одложена због одборника Демократске партије социјалиста и Социјалдемократске партије који су истакли да је постизборни савез коалиције „Заједно за Будву“ и Либералног савеза неприродан и немогућ и да се већ на старту показа да неће моћи да функционише јер се не могу договорити око кадровских рјешења. Неприхватљиво је, истакли су, и да се за секретара Скупштине општине предлаже кандидат из друге општине, као и најављени „увоз“ кадрова из других средина пошто либерали немају кадрове за сва мјеста у општини која су им припала по коалиционом споразуму. Нагласили су да сједница није одложена због одборника Демократске партије социјалиста и Социјалдемократске партије који су истакли да је постизборни савез коалиције „Заједно за Будву“ и Либералног савеза неп

Актуелности

ТРЕЋА СЈЕДНИЦА СКУПШТИНЕ ОПШТИНЕ

ИЗАБРАНЕ КОМИСИЈЕ И ОДБОРИ

Скупштина општине је на 3. сједници, одржаној 31. јула, изабрала Општинску изборну комисију, скупштинска радна тијела, управне одбore јавних предузећа и установа и програмске одбore јавних гласица. Кандидате за ова тијела нијесу дали Демократска партија социјалиста и Социјалдемократска партија сматрајући да је за њих понижавајуће што су им коалиција „Заједно за Будву“ и „Либерални савез“ понудили да имају само по једног представника у комисијама и одборима које имају по седам и више чланова. Они нису ни присуствовали сједници сматрајући, исто као и „Патриотска коалиција за Југославију“, да је на претходној сједници незаконито верификован мандат једног одборника и да Скупштина не може легално да ради. Зато су се обратили и судским органима и најавили да до судске

пресуде неће присуствовати скupштинским сједницима.

Умјесто Весне Радуновић за члана и предсједника Комисије за избор и именовања изабран је Саша Марковић, а умјесто др Слободана Краповића и Станка Гиговића, који су поднijeli оставке, нови одборници коалиције „Заједно за Будву“ су Жарко Миковић и Владимира Кажанегра. Скупштина је усвојила закључак да увјерења новим одборницима издају предсједник и секретар досадашње изборне комисије у поступку примопредаје дужности новом предсједнику и секретару.

Скупштина је формирала анкетни одбор који треба да утврди законитост оглашавања издавања у закуп штетилишне стазе Будва - Рафаиловићи за саобраћаје туристичког мини-воза. Уколико Одбор утврди евентуалну незаконитост предсједник Општине је

овлашћен да по пријему изјештаја Одбора раскине уговор између Општине Будва и предузећа „Дока комерц“ и том предузећу забрани саобраћај до успостављања законитог режима саобраћаја. Одборници коалиције „Заједно за Будву“ и Либералног савеза најавили су да ће на наредној сједници предложити формирање још неколико анкетних одбора који треба да прениспитају злоупотребе досадашње власти у разним областима (урбанизам, газдовање градским грађевинским земљиштем, финансирање спорских клубова у посљедњих 12 година, односи и трансакције између Општине и ХТП Будванска ривијера“ итд.) а Скупштина ће, како је закључено радити и током августа због хитности бројних питања иако је тај мјесец по Пословнику одређен за одмор.

В.М.С.

ОПШТИНСКА ИЗБОРНА КОМИСИЈА: Добринка Ружић, предсједник, Дејан Ђосовић, замјеник предсједника, Огњен Балабушић, секретар, Бранка Вуксановић, члан, Раде Јовановић, замјеник, Лука Ђајић, члан, Станко Рудовић замјеник, Ратко Рајковић, члан, Илија Медићовић, замјеник, Мирољуб Митровић, члан, Миљан Зорић, замјеник. Остало је упражњено мјесто за једног члана и замјеника, која припадају коалицији „Сви за Будву, Будва за све“.

КОМИСИЈА ЗА ПРОПИСЕ: Лука Ђајић, предсједник, Раде Јовановић, Огњен Балабушић, Благоја Кажић, Радivoје Асановић, Илија Медићовић и Јелько Митровић, чланови. Остало су упражњена два мјesta за чланове из коалиције „Сви за Будву, Будва за све“.

КОМИСИЈА ЗА ФИНАНСИЈЕ И БУЏЕТ: Жарко Миковић, предсједник, Светлана Борета, Борис Вукојић, Биљана Јијешевић, Новица Гаговић, Гојко Митровић и Марко Кентера, чланови. Два мјesta припадају коалицији „Сви за Будву, Будва за све“.

КОМИСИЈА ЗА ПРЕДПОСТАВКЕ И ЖАЛБЕ: Предраг Јаблан, предсједник, Блажко Мартиновић, Јово Франићевић, Владимира Божковић и Божидар Марковић, чланови. Још два мјesta треба да попуни коалиција „Сви за Будву, Будва за све“.

КОМИСИЈА ЗА ВЈЕРСКА ПИТАЊА: Гојко Борета, предсједник, Рајко Милошевић, Мирко Радуноvić, Јелько Давидović, Станко Рудovић, чланови. Преостала два члана треба да предложи коалиција „Сви за Будву, Будва за све“.

АДМИНИСТРАТИВНА КОМИСИЈА: Ђуро Рафаиловић, предсједник, Мирко Станишић, Милорад Кривокapić, Александра Росандић и Лука Јијешевић, чланови. Два кандидата треба да предложи коалиција „Сви за Будву, Будва за све“.

КОМИСИЈА ЗА РЈЕШАВАЊЕ СТАМБЕНИХ ПОТРЕБА: Ђорђе Каварин, предсједник, Мирко Радуноvić, Ранко Багарић, Сретен Пурић, Бранко Ивановић и Вуко Должаница, чланови. Једно мјесто припада коалицији „Сви за Будву, Будва за све“.

КОМИСИЈА ЗА ЗАШТИТУ ПРИРОДЕ И ЧОВЈЕКОВЕ СРЕДИНЕ: Владимира Кажанегра, предсједник, Ана Зец, Мирко Шурина, Блажко Кустудија, Станислава Станишић-Николић, др Марија Зекић, Радмила Франићевић и Сонја Томановић чланови. Два мјesta у Комисији припадају коалицији „Сви за Будву, Будва за све“.

САЈВЈЕТ ЗА ЗАШТИТУ ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ: Веселин Марковић, предсједник, Ратко Вукчевић, Саво Мартиновић, Евгеније Павловић, Вукашин Станишић и Марко Ивановић, чланови. Једног члана треба да предложи коалиција „Сви за Будву, Будва за све“.

УПРАВНИ ОДБОР ЈП „ИНФОРМАТИВНИ ЦЕНТАР“: Горан Базовић, Михаило Бацковић, Иван Милошевић, Јелько Јијешевић и Филип Балевић. Преостала два члана биће представници запослених у „Информативном центру“ и коалиције „Сви за Будву, Будва за све“.

УПРАВНИ ОДБОР ЈУ „ГРАД -ТЕАТАР“: Саша Марковић, Мирко Шуковић, Неда Донат, Драган Ђ. Јијешевић и Милорад Митровић. Треба да се још изаберу представници запослених у „Граду-театру“ и кандидат коалиције „Сви за Будву, Будва за све“.

УПРАВНИ ОДБОР ЈУ „МУЗЕЈИ, ГАЛЕРИЈА, БИБЛИОТЕКА“: Илија Медићовић, Мерица Марковић, Александра Росандић, Веселин Марковић и Станислава Станишић-Николић. По једног члана треба да дају коалицији „Сви за Будву, Будва за све“ и запослени у ЈУ „Музеји, галерија, библиотека“.

УПРАВНИ ОДБОР ЈУ СД „ЦРВЕНА КОМУНА“: Вуко Медин, Илија Ђуровић, Станко Грегоvić, Васо Шолага и Вукашин Зеновић. Једног члана Управног одбора треба да дају коалиција „Сви за Будву, Будва за све“ а другог запослени у ЈУ СД „Црвена комуна“.

УПРАВНИ ОДБОР ЈУ СР „РЕЖЕВИЋИ“: Вања Јејовић, Илија Вуковић, Александар Переziћ, Бранко Дивановић и Гојко Митровић. Преостала два члана треба да дају коалиција „Сви за Будву, Будва за све“ и запослени у ЈУ СР „Режевићи“.

УПРАВНИ ОДБОР КСЈП „БУДВА“: Вукашин Станишић, Раде Јовановић, Станко Асановић, Бранко Ивановић и Јово Ђоковић. По једног члана треба да дају коалиција „Сви за Будву, Будва за све“ и запослени у КСЈП „Будва“.

УПРАВНИ ОДБОР ЈП „ВОДОВОД И КАНАЛИЗАЦИЈА“: Крсто Марковић, Станко Рудовић, Славко Лагатор, Ђуро Рафаиловић и Ђорђе Вујовић. Два преостала члана дају коалиција „Сви за Будву, Будва за све“ и запослени у ЈП „Водовод и канализација“.

УПРАВНИ ОДБОР ЈП „МЕДИТЕРАНСКИ СПОРТСКИ ЦЕНТАР“: Радмила Петровић, Стеван Марковић, Ранко Вукотић, Раденко Поповић, Никола Сјеклоћа и Зоран Ивановић. Једног члана треба да предложи коалиција „Сви за Будву, Будва за све“.

УПРАВНИ ОДБОР ЈП „БУДВА - СВЕТИ СТЕФАН - ПЕТРОВАЦ“: Биљана Вујовић, Ратко Вукчевић и Гордан Ђуровић. Поред три представника Општине по једног представника треба да изаберу Завод за изградњу „Будва“ и ЈП „Савски венац трејд“ Београд.

УПРАВНИ ОДБОР ТЕЛЕВИЗИЈЕ БУДВА: Олга Дудић, Милан Рајеновић и Небојша Божковић. Једног члана треба да да коалиција „Сви за Будву, Будва за све“, а једног ИТП „Комуна“ Београд.

УПРАВНИ ОДБОР МЕДИТЕРАНСКОГ ДИСТРИБУТИВНОГ ЦЕНТРА: Миодраг Радуновић, Драган Божковић и Димитрије Кнежевић. По једног члана треба да дају коалиција „Сви за Будву, Будва за све“ и ПП „Каблинг“ Будва.

УПРАВНИ ОДБОР МЕЂУНАРОДНОГ ФЕСТИВАЛА МЕДИТЕРАНСКИХ ПЛЕСАМА „БУДВА“: Зоран Ђулафић, Дарко Новаковић, Душко Мрвљевић, Дано Адровић, Биљана Багарић, Никола Кентера, Вељко Зец, Нико Калуђеровић, Петар Тројановић и Јулијана Калајановић. Још треба да се изаберу два члана из коалиције „Сви за Будву, Будва за све“.

ПРОГРАМСКИ ОДБОР ЈП „ИНФОРМАТИВНИ ЦЕНТАР“: Владимир Кажанегра(СНП), Вукашин Зеновић(НС), Драган Ђаковић(СНС), Драган К. Марковић(ЛСЦГ) и Јијешевић Марковић(НСС). У одбор треба да још да се изаберу по један кандидат Демократске партије социјалиста и Социјалдемократске партије.

ПРОГРАМСКИ ОДБОР ТЕЛЕВИЗИЈЕ БУДВА: Срђан Милић(СНП), Драган Орловић(НС), Слободан Паралић(СНС), Анте Петковић(ЛСЦГ) и Јијешевић(НСС). По једног члана треба да дају још ДПС и СДП.

ПРОГРАМСКИ ОДБОР МЕДИТЕРАНСКОГ ДИСТРИБУТИВНОГ ЦЕНТРА: Јојко Јовчић(СНП), Пејро Кентера(НС), Рајко Краповић(СНС), Зоран Марковић(ЛСЦГ) и Миљан Зорић(НСС). Недостају по један кандидат ДПС и СДП.

НАДЗОРНИ ОДБОР ЈП „ИНФОРМАТИВНИ ЦЕНТАР“: Веско Мурдеша, Весна Ковачевић и један члан кога треба да да коалиција „Сви за Будву, Будва за све“.

НАДЗОРНИ ОДБОР ТЕЛЕВИЗИЈЕ БУДВА: Дејан Цветковић, Донка Драшковић и један члан кога треба да да коалиција „Сви за Будву, Будва за све“.

НАДЗОРНИ ОДБОР МЕДИТЕРАНСКОГ ДИСТРИБУТИВНОГ ЦЕНТРА: Олга Дудић, Марко Кентера и један члан из коалиције „Сви за Будву, Будва за све“.

СКУПШТИНА ТЕЛЕВИЗИЈЕ БУДВА: Др Весна Нишавић, др Јадранка Радовић, Зоран Иванчевић, Жарко Миковић, Драган Станишић, Новица Гаговић и Божидар Марковић. Још по два члана треба да имају коалиција „Сви за Будву, Будва за све“ и ИТП „Комуна“.

СКУПШТИНА МЕДИТЕРАНСКОГ ДИСТРИБУТИВНОГ ЦЕНТРА: Милован Јовићевић, Сања Косовић, Ранко Радуновић, Стијепо Грговић, Марко Ивановић, Милева Петић-Ољача и Миљан Зорић. По два представника треба још да дају коалиција „Сви за Будву, Будва за све“ и ПП „Каблинг“.

СУСРЕТ НА ПОЧИВАЛУ

Сако село има неколико значајнијих мјеста где се људи окупљају или сређују. Таква мјеста су свима знана и по њима се село препознаје. Међутим, има једно мање, али значајно мјесто које никада није почирано у селу, већ се увијек налази поред најзначајнијег пута којим се до села стиже. То је почивала. Почивала се обично праве на половини пута између града коме село гравитира или између поља или планине која селу припада и првих сеоских кућа. Најчешће су почивала у нашим крајевима издани од камена са истим таквим наслоном уз обавезно дрвеће које ствара хладовину и невелика су по обиму, можда да пет-шест људи може сјести. На њему можете срећи људе уморне од рада или пута који су одложили своје ствари да предахну и одморе како би сакупили снаге да стигну до својих дома. Кад се одложе ствари или неки други терет који се носи обично се гласно одхукне, сједне, савије цигар дувана и запали, а често се поведе и разговор. Док идете уз страну нема приче, штеди се дах, можете само да размишљате. Почивала су и у пјесмама опјевана, које су скоро све исте и иду отприлике овако: „Ој да ми је сјести мало на майнско почивало“. Пјесма пуне наде и чекње за одморм а и разговором који се почивалу може десити.

Ето тако једно лјетње вече на крају спарног дана, истурене главе и тијела повијеног напријед, кривудам стрмим сеоским путем удаљавајући се све више од града. Ноге су тешке и уморне, а подижем их само толико да не запнем за камење на путу. У леђа ме бије градска бука и музика са хотелских тераса и кафана па се још више савијам према земљи као влат траве на вјетру. Од сунца спаšујено, а од суше рано пожутјело лишиће трепери поред пута радујући се ноћном повјетарцу. Не подижући главу гледам испод ока је ли близу сеоско почивало да мало предахнем јер је ипак овај успоран за људе без кондиције, са градских улица. Чини ми се да га већ видим, али на почивалу има неко. Сјевљуца жар од цигарете. Прилазим полако, назовем „добро вече“ и тек онда препознах стрица како сједи замишљен и загледан у свијетла Будве. Тихо ми одговори, а ја сједох и зајутасмо. Послиje пар минута одбаци он испуштену цигарету, окрену главу према мени па проговори: „Знаш, синовче, знао сам да ћеш наићи па те чекам да ти нешто кажем. Ноћ је, можда се човјеку све у мраку дугачије чини, зато ме вечерас саслушај, а сјутра све заборави. Ја те више никада нећу питати за ово што вечерас чујеш. Ти си, синко, стално у некој власти, а ја сам без питања подржавао тебе и политику коју си водио. Подржао сам промјене кад сте смјенили старо руководство у Подгорици. Тада су вас звали „цемперашима“ и најав

31. ЈУЛА 2002.

Актуелности

ИЗ ЈАВНОГ ПРЕДУЗЕЋА ЗА УПРАВЉАЊЕ МОРСКИМ ДОБРОМ НАЈАВЉУЈУ ПРОМЈЕНЕ

ПРЕДСТОЈИ РЕОРГАНИЗАЦИЈА

- Привремени објекти ће се, вјероватно, вратити у надлежност оштавшина • Број лежаљки на плажама мора се смањиши • Што прије формираши обалску стражу коју имају све поморске земље

Бројне критике и захтјеви за промјенама у пословању јавног предузећа за управљање морским добром које долазе из свих приморских општина свакако су доприњеле да се у овом предузећу, а и у Влади РЦГ, размишља о новом концепту и другачијој расподели надлежности између Републике и општина.

Јавно предузеће за управљање морским добром ће опстati и поред захтјева да се оно укине, али ће у склопу његове реорганизације до које ће ускоро доћи додио садашњих функција бити прејет на општине - каже директор овог предузећа Драган Иванчевић истичући да Република има велики интерес на заштити и унапређењу морског добра као једног од својих највиреднијих ресурса. - Република се сигурно нећe

одрећи својих права и обавеза на глобалном нивоу, али ћe зато све што се тиче привремених објеката у појасу који обухвата морско добро, почев од планирања, постављања до наплаћивања накнаде, вјероватно прећe u надлежnost општина.

Реорганизација концепта управљања морским добром, по ријечима Иванчевића није спорна, па ћe они ускоро Влади Републике Црне Горе понудити платформу којом ћe предложити и прерасподјelu надлежности. То је у складу са израженим трендом десентрализације и преласку многих функција са централног на локални ниво. Реорганизација није спорна, али, како он истиче, нема ни говора о укидању РП за управљање морским добром. Најава реорганизације је и отварање ниво наше туристичке понуде.

На свим плажама овог јета су спасиоци а почели су да раде и аниматори који забављају госте на хотелским плажама чинећи им тако баварак на плажи угоднијим и забавнијим. Но, по ријечима Иванчевића, с друге стране, не задовољава контрола саобраћаја на мору. Лучка капетанija није технички опремљена да контролише све за шта је надлежна и једино рјешење је да се што прије формира обалска стража. Формира-

ње такве службе, коју имају све поморске земље, више пута је иницирано из РП за управљање морским добром и краје је вријеме да се она организује и у Црној Гори. Тако ћe било више реда на мору, било ћe да се ради о саобраћају или риболову.

Не задовољава, међутим, ни све што је у директној надлежности РП за управљање морским добром.

- Ми смо промијенили доста закупца плажа, неке смо одузели великом монополистима и оне су сада знатно уређеније. Али, у жељи да њихов сервис на плажи буде што бољи многи закупци су претjerали постављајући премного лежаљки тако да туристи скоро немају где да стану ако не плате додатно за коришћење лежаљке - каже Иванчевић и додаје да су зато упозорили закупце да одмах ослободе најмање четвртину плаже од лежаљки. Ако то не ураде слиједи интервенција туристичке инспекције.

Иванчевић се осврнуo и на туристичку сезону у целини истичући да је туриста знатно мање него што је најављивано, посебно у приватном смјештају, чему је доприњијела отвора и не примјерena цјенovna politika.

КОМЕНТАР

СВЕ НАШЕ „ДОБРОДОШЛИЦЕ“

Иако је предсезона најављивала врели јул и још врелији август, врућина је стигла само с неба. Што се тиче посјете туриста, изостала је најављена шематизација: промаје у приватним кућама, чије су собе углавном празне, средином првог мјесеца главне туристичке сезоне, било је на претпек. Што ћe бити о обећању „да ћe ово бити најбоља сезона у последњих дванаест година“, коју су дали туристички радници још у мају, знаћe се на kraju ње. Јавила се „јулска руја“ на туристичкој халдини, (не) очekivano. У јулу, домаћa radinošću је biložila minus u odnosu na првогодишnju godinu.

Зашто је услижила осјека? На ово тештање тешко је даји претпизан одговор јер је извесно да је на то утицало више фактора. Они разлози, који су субјективни и пророди, а који су можда и најважнији у свему, заслужују крајшу анализа.

Цијene, цијene, цијene... Гости домаћi и strani predstavnici turističkih agencija, turistički novinari i drugi који се direktno ili indirektno бave ovim osjetljivim poslom, се слажу у једном-претпекали смо. Просјао се dođoilo da mnogi izjenovnici, lani shtampani u markama budu prepisani. Само што умјesio DM uz цijene stoji oznaka нове европске валуте. Која је, зна се, гуло јача о „покојне“ марке. Тако се gođoilo da се још крајем предсезоне за кревећи у појединим дјеловима Budve и њене околине праžni 20 evra, a мало ко је xiošio da izgađa ležaj ispod 15 evra. Brzo се proučalo koliko преба плажи и ставање у Budvi, па су mnogi oduzeli oгуштили oгуштили. Било је и оних који су употребили поименуше цифре са онима које су изнijetje na tourističkoj брзини у Budvi (8 do 10 evra za krevet), па су otkazali puštanja иако су били извршили rezervacije kog neke oг agencija.

Друга „добро дошлица“, коју су први овогодишњи гости искусили на својим новчаницима, а поштом „јутиске“ пренијели онима који су намјеравали да крену ка обали зове се - паркинг. Поједини предпукавa (комунална, хотелска, приватна и друга) постavila су rampe na Јашово све улазе на паркиралишта и одредила цijene oг којих се гостима врши углавi. Испред „Мотрена“, око „Зеца filma“ и другога за два сата паркирање ваља плажи 3 evra. Malo pođaće, што то је су појединци и предузећа oтрадили голе ледине, паркирање најлађују јо слично шарифу.

- Брука и срамота-кратак је прокоментарисао недавно ову појаву мештанин Budve који, како сам рече, дневно плата и до 20 evra да bi стигао на разне саспанске пословне, паркирајући се на два, tri паркинга.

Уз ову бруку и срамоту (прихватамо без резерве „назив“ за паркирање нашег субјектина) иду и - „пауци“. Јефос их је више, стигли су из различних мјесеци у унутрашњост и уједају туристиче немилице. Силејијским ходом стижу шамо тје су моножа и нейрописно паркирали своје аутомобиле тјеси Budve, који или немају тје друго што да учине, или беже oг паркиралишта која су скуља нећe кревећи у кућама. Однос ауто на своје „паркинте“ тје је љубави власницима испостављају ојноме рачуне, шако да им пресиједа љејштовање. Закаче ју и шамо и то некој домаћини, шако да ћe oтomenу да пази на рег.

И „пауци“, дакле, увелико прајерају гости. И обидијају оне који би хијели да дођe oвде, пошто су чули за „добро дошлицу“ овој штампи.

Плаже наше тјешчане, прокриле су лежаљке. На мало којој од њих има мјесца за љешик. Закуци су, пошто нема улазница, одлучили да преко лежаљки и сунцобрана зараде. А гости преба дневно да извођi 6 do 10 evra, да би се мало прове на плажи. У „Морском добру“ кажу да dođovor zakupci nisu ispoljivali, da nisu ostavili чејтврштину плаже за љешике. Но, гости то не зна, њему објашњења коначно nisu поштребна. Потребно му је мало слободног прстора и мира, али авај... Новчаник му буџају и лежаљке.

Пиће и храна у кафанама и ресторанима (част изузецima чије су „оазе“ претпune и домаћih и stranih гостију) као и у бијелом свијету. Оном тје су mjesne platište oг 2 do 3000 evra. Пиво се најлађујe oг 1,5 do 3 evra, шакоје и сокови, кафа је у просјеку 1 euro. А гости који долази из Србије, тје су ивије који 30 do 40 dinara, рачуна овако: да би се тима најшикком освежио треба да плати oг 90 do 180 dinara. Буне се и stranici, Њемци рецимо, који кају да су цijene као и код њих!

Симсак цijena и осталих „добро дошлица“ био је предузећачак. Остапићемо нешто и за други штампе. Ово је, чини се, сасвим доволно да они који се баве туризмом и ујесништвом на нашој обали виде зашто нема више гостију. Како их и зашто прајерамо с мора.

Саво ГРЕГОВИЋ

31.

ЈУЛА 2002.

Актуелности

ПОСЛИЈЕ ЗАВРШЕЊЕ ПРВЕ ФАЗЕ РЕКОНСТРУКЦИЈЕ

„МАЕСТРАЛ“ ПРИМИО ПРВЕ ГОСТЕ

• До сада уложено осам милиона евра а за реализацију чишавој пројеката реконструкције хоћела ће да се 20 милиона евра • Хоће да биши тун до краја автобуса, а крајем октобра почиње сљедећа фаза реконструкције • ХИТ најављује да ће „Маестрал“ са четири звјездице уз квалишћену понуду бити најбољи забавни центар на јужном Јадрану

Послије радова за почетних крајем марта завршена је прва фаза обнове хотела „Маестрал“ који је 20. јула примио прве госте. Тим поводом 23. јула је одржана конференција за новинаре на којој су о досадашњим и будућим радовима на реконструкцији хотела и комплекса „Маестрал“ говорили Бранко Томажич, предсједник управе ХИТ Монтенегро, Нико Трошт и Мирлан Чурин, директор и замјеник директора „Маестрала“. У „Маестралу“ је завршена комплексна реконструкција соба, ходника и лифтоva, дограђени су нови смјештајни капацитети и депаданс повезан са хотелом у једну целину. Првих дана по отварању у хотелу је било око 300 туриста, највише из наше земље и Русије, а затим из Њемачке и Словеније. Сви капацитети су продати и хотел ће бити попуњен до краја августа.

На конференцији је било ријечи и читавом пројекту реконструкције хотела „Маестрал“ започетом јула прошле године када је компанија ХИТ из Нове Горице купила овај хотел са припадајућим земљиштем од ХТИП „Будванска ривијера“ за 9,5 милиона ДЕМ. Децембра прошле године ХИТ је основао предузеће ХИТ Монтенегро

д.о.о. са сједиштем у изнадијеним и адаптираним пословним просторима у Пржну. У јануару је Влада Републике Црне Горе са предузећем ХИТ Монтенегро потписала концесијски уговор за организацију игара на срећу за период од десет година, пошто је ово предузеће испуњавало све услове конкурса који је Влада претходно расписала. На основу пројектног налога и идејног пројекта комплетног објекта „Маестрала“ у јануару ове године била је израђена пројектна документација за добијање свих потребних дозвола. У писом у земљишне књиге ХИТ је 18. марта ове године постао власник комплекса „Маестрал“ што је био услов за реализацију свих каснијих активности (припрема за градњу, демонтажа старе опреме, преузимање запо-

слених) и почетак радова. Крајем октобра треба да почне друга фаза реконструкције и проширења. Изградиће се нова рецепција, кухиња, ресторан, простори за рекреацију и релаксацију, играчница (коцкарница) а уредиће се и околина хотела. Обновом, која ће бити завршена крајем прољећа идуће године, постојећем хотелском комплексу биће додато око 4.500 квадратних метара нових површине. Када буду завршени сви радови Maestral Resort Casino Montenegro, какав ће му бити назив, биће висококвалитетни хотелски комплекс категорије четири звјездице, који ће поред хотелске понуде имати најmodернију понуду игара на срећу и уопште организације конференција и конгресног туризма. Хотел ће бити отворен читаве

године а најмирењен је гостима са високим захтевима.

На конференцији је говорио и Предраг Ненезић, министар туризма у Влади Републике Црне Горе. Он је истакао да је сарадња са ХИТ-ом од почетка до данас на највишем нивоу и да ће нови „Маестрал“ као хотел са четири звјездице који ће радити током читаве године обогатити ванпансонску понуду Црне Горе. Он ће, по његовим ријечима, у целини поставити нове стандарде у Црној Гори.

Предсједник управе ХИТ Монтенегро Бранко Томажич је рекао да је ХИТ у пројекат „Маестрала“ досад уложио 8 милиона евра, а да ће укупно уложити 20 милиона евра што представља највећу инвестицију ове словеначке компаније изван Словеније. Тиме, међутим, нису завршени сви планиви ХИТ-а у Црној Гори. Томажич је најавио да ће се ускоро наћи на неком новом пројекту и некој новој локацији у Црној Гори, а у том смислу навео је и да је ХИТ веома заинтересован за тендар који је Савјет за приватизацију расписао за хотеле „Панорама“ и „Краљица плажа“ па је могуће да понуде конкурентну цијену.

В. М. С.

Неће бити спорова

УДРУЖЕЊЕ ПРИВРЕДНИКА О ТУРИСТИЧКОЈ СЕЗОНИ

• Будва је изгубила дејствија јефтиног излезног шуризма „Зіраби на брзину колико више можеш и затвори радио“. • Пореске касе селективно уведе. • Прошле године се највећији нормализовањем услова ради шуришничких агенција. • Инспекција и полиција ће да би се ријешио проблем буке

Главна туристичка сезона почела је и тече испод очекивања, а зашто је то тако постоје разна објашњења. Одговор на то питање покушали су да дају и чланови Удружења привредника наше општине на конференцији за новинаре одржаној 23. јула.

Основни проблем нијесу високе цијене, како многи у посљедње вријеме истичу, већ љош квалитет укупне туристичке понуде. Доказ да је та које је што су пуне најскупљи хотели („Свети Стефан“, „Краљица плажа“, „Милочар“ и „Маестрал“) који се налазе изван Будве. Продати су и најскупљи капацитети у приватном смјештају који се, такође, налазе изван Будве. Празни су најефтинији капа-

цитети- рекао је на почетку конференције за новинаре предсједник Удружења привредника Будве Крсто Никлановић истичући да је квалитет понуде у Будви угрожен. Бидве је постала туристичка дестинација јефтиног излезног шуризма где људи долазе да се што јефтиније проведу. Ко жели стационирани одмор тај Будву напушта само послије пар дана боравка, или у њу уопште не долази.

Предсједник Никлановић и чланови овог удружења Бранко-Дики Кажанегра и Марко Павловић, навели су низ проблема који оптерећују туристичку сезону и сробавају квалитет понуде. Будва је вишар који дан-ноћ траје мјесецима. Када је у неком мјесту у Србији вишар онда то обично траје дан-два а вишарите се налази негде на периферији, на некој ливади. У Будви је

то у центру града-констатовали су чланови Удружења привредника и додали да је стицјајем разних околности Будва постала мјесто за брузду за оне који мало улажу по принципу „зграби на брзину колико више можеш и затвори радио“. То све иде на рачун оних који инвестирају у квалитет и легалне смјештајне, угоститељске, инфраструктурне и друге капацитете који представљају основни услов за квалитетан стациониран боравак туриста.

Посебно су нагласили да је дивља градња појела драгоценји простор, створила сиво тржиште смјештајних капацитета и оптеретила инфраструктуру која не може да издржи добру туристичку сезону. Указали су и на непринципијелност органа управе и инспекција, како републичких тако и оптичких.

- Власт, како републичка тако и локална преко својих инспекцијских служби контролише и кажњава највише и најприје мјештана који имају све потребне дозволе за рад и који већином бар ради шест мјесеци а многи и цијelu годину, али је, с друге стране, велики број оних који раде ван сваке контроле истакли су привредници и посебно навели примјер селективности у примјени пореских регистар каса. Онај ко прави фрку и галаму по медијима бива аболиран и од пореских регистар каса и од контроле (примјер закупца на Сајму), а онај ко улаже, ради легално и бути и трги, бива редовно кажњаван и пријављиван. И поред уведенih пореских регистар каса

(опет не свима) и даље се снимају пазари онима који имају касе (али опет селективно). Увијек су исти на тапету. Да ли је вријеме да и ми почнемо да дижемо фрку и пријетимо разним блокадама.

Уједначити критеријуме

Локална власт и Јавно предузеће за управљање морским добрим Црне Горе морају да уједначе критеријуме када је ријеч о привременим објектима. Недопустиво је, истакли су чланови Удружења привредника, да на једној страни шеталишта „Морско добро“ укаљају разне тезге, а да им преко пута Општина даје дозволу за рад.

На конференцији Удружења привредника поменуто је још доста проблема који онемогућавају нормалан ток туристичке сезоне или и предложен разрешење неких од њих. Између остalog, чланови Удружења привредника су нагласили да се дилери са улица не могу уклонити полицијом. Рјешење је, по њима, да се омогући туристичким агенцијама да врше наплату и исплати у готовини уз адекватну контролу. Они су упутили апел полицији и свим инспекцијама да брзо координирају своје активности и заједнички ријеше проблем буке који је, можда, највећи проблем Будве.

В.М. С.

ВЈЕРУЈЕМ

Послије парламентарних избора на локалном нивоу који су организовани „Либерали - него што!“ са коалицијом „Заједно за Будву“. Обрат се десио послије десетог дијела који је јавноста да су ти циљеви, усљед нагомиланих и отежаних друштвених проблема, тешко оствариви. Наш друштвенopolитички амбијент је раслојен, завађен прије свега борбом за власт, па отуда и невјерица у праве намјере Либералног савеза и коалиције „Заједно за Будву“. Међутим, сумње су једно, а праве намјере друго. У оно што је пред нама треба остваровати и свим демократским промјенама дати подршку - ако најављују и воде у бољи и перспективнији живот, ако успостављају ваљану привредне, економске, правне, законске и друге односе у друштву.

О свим тим сумњама и дилемама, прије свега о нашим надањима, циљевима и могућностима њиховог остваривања, о будућим резултатима које ћемо постизати захваљујући надасве, руководству, разговарали смо са Весном Радуновић, предсједником Општине Будва. Она се љубазно одазвала позиву на разговор у „Приморским новинама“ и у својим одговорима била децидна и јасна, одлучна и сигурна - него што!

• **Нова општинска власт, на чијем сте Ви чели, управо је успостављена. Десио се обрт о судбини нашег града и наше општине, о будућности њених грађана, у наредном четворогодишњем периоду, више неће одлучивати ДПС, већ Либерали и коалиција „Заједно за Будву“. Је ли то добро?**

- Тачно је да се коначно десио обрт и ДПС није више на власти, послије десетог десетог година. Сада је на власти постизборна коалиција Либералног савеза и коалиције „Заједно за Будву“ (СНП, НС, СНС). Сматрамо да је ово истински корак ка демократизацији јер се по први пут од успостављања такозваног вишепартијског система, десио да је једна партија изгубила апсолутну власт. А сви знамо какве су посљедице такве власти.

• **Мало је ко вјерова да ће се то десити. Не мислим притом на ДПС-ово губљење власти, већ на коалицију Либерала са коалицијом „Заједно за Југославију“. Ви сте ипак дивље сасвим различите политичке опијије.**

- Не бих се сложила са тим. Либерални савез је увијек указивао на потребу да се превазиђу вјештачки створене поједеле, за шта је најбољи примјер коалиција „Народна слога“. Суштински договор на ваше питање лежи у исправци: није у питању коалицију Либералног савеза са коалицијом „Заједно за Југославију“, него са коалицијом „Заједно за Будву“. Ради се о коалицији на локалном ни-

ву која се неће бавити глобалним политичким питањима, него интересима града и његових грађана. Наши циљеви су у том правцу исти.

• **Поставља се питање мотивисаности те необичне и крупне политичке одлуке. Да ли се одиста ради о стварној жељи да се изађе из бројних крупних друштвених невоља у које је запала Црна Гора, па и наша општина?**

- Мотив је врло јасан, а о њему сам већ рекла у претходном одговору. Не сматрам га ни необичном, ни крупном политичком одлуком, него разумним потезом обије стране.

• **Дакле, „Либерали - него што!“ и коалиција „Заједно за Будву“ воде нас у друштвени болитак. То су ваше основне амбијенте због којих сте дошли на власт. Али либерали су љути противници политичке коју води ДПС. Није ли посредници и амбијенти и ујеђени да је прилика за демонтажу владајуће партије и њено склањање с власти?**

- Либерали су се пуних десетог година борили против политике ДПС-а. Да, ово је била одлична прилика за одузимање монопола власти из рукава ДПС-а и ми смо је искористили.

• **Конечно, прије него што сте ушали у коалицију СНП, НС, СНС нудили сте коалицију ДПС-у. Мало необично: било вам је сасвим свеједно са ким сте у коалицији, само да дојете на власт?**

Интервју "Приморских новина"

ВЕСНА РАДУНОВИЋ, ПРЕДСЈЕДНИК ОПШТИНЕ БУДВА:

У БУДУЋНОСТ НАШЕ КОАЛИЦИЈЕ

- Да, било нам јестало да дођемо на власт јер се само са те позиције може дјеловати. То је јасно. Ми бисмо тражили исте услове и од ДПС-а као и од коалиције са којом сте постигли споразум, што значи равноправну подјелу власти. Пошто су то они знали из наше досадашње политике и нашег става према учешћу власти, они су нас априори одбили, чак нијесу прихватили ни преговоре у том смислу. Задовољни смо чињеницом што је коалиција „Заједно за Будву“ показала спремност за сарадњу и компромис. То је основа за нашу будућу сарадњу.

• Није ли то изневјеравање начела својих гласача? Што би било да су виши гласачи знали да ћете ући у коалицију са СНП, НС, СНС - да ли би имали виши гласача?

- Сви наши гласачи подржавају овакву нашу одлуку јер послије Београдског споразума, који су потписали господин Ђукановић и господин Вујановић, државноправни статус је ријешен за дужи период. Већинско расположење је било да се уђе у власт како би се могло нешто мијењати на боље.

• Да ли је политички легално да партија са три мандата у нашој општини дијели на равне дјелове власти са коалицијом која има четрнаест мандата?

- Постизборна коалиција Либералног савеза и коалиције „Заједно за Будву“ има већину у локалном парламенту. Та већина је израз воље грађана и њу нико не може оспорити. Коалиционим споразумом омогућено је и једнима и другима да у равноправној мјери учествују у вршењу власти, а тиме и да контролишу ту власт. На тај начин и одговорност оба субјекта је подијељена.

• Потез Либералног савеза, са становишта власти, и јесте разумљив, међутим, потез коалиције „Заједно за Будву“? Они су у огромној већини у односу на Либерале и стога су у предности. Зар не очекујете да може доћи до надглаживања унутар ваше коалиције када су у питању важне одлуке које се доносе на сједницама Скупштине општине и тиме и до проблема у њеном раду?

- Посткоалициони уговор је врло прецизан и

јасан и онемогућава да дође до таквих ситуација. Свака важна одлука подразумијеваће договор, а ја као предсједница, изабрана, уз потпуну сагласност коалиционог партнера, бићу томе гарант.

• ДПС сматра да је потез коалиције „Заједно за Будву“ непријеподобан. ДПС није прихватио понуду из простог разлога што сматра да мањини не припада исти дио у расподјели власти као већини.

- ДПС није прихватио нашу понуду из простог разлога што није могао да се помири са губитком апсолутне власти и што није имао слуха за демократске промјене које подразумијевају подјелу у вршењу власти. За њих је подјела власти прихватљива само на начин на који је прихватио СДП.

• У сваком случају, до промјена је, бар с политичког гледишта, дошло. Што ће оне грађанима наше општине донијети показаће вријеме које је пред нама. Промјене су биле неопходне.

- Свакако да су промјене биле неопходне, а потрудићемо се да буду и корјените.

• Није лака љепота промјена. Она је муко-трипа за оне који се за њу боре. Потребно је много руку и много снаге и Ви сте тога, убијећен сам, свјесни...

- Свјесна сам да сам, како то сликовито рече један од одборника из прошлог сазива Скупштине Општине, сјела на „врућу столицу“, а и како је до њеног усјавања дошло. Има много послана и несрћене заставштине од прошле власти, али планирам да дјелујем у циљу рјешавања неких сада најбитнијих проблема: дуговања према Општини и обрнуту, провјера пословања појединих предузећа, функционисање неких служби, приливи и токови новца итд. Што се тиче руку и снаге, кренула сам у њихову мобилизацију и очекујем сарадњу од оних који ће бити укључени у остваривање поменутих промјена.

• Ви сте либерал - него што! Али хватали се покаткад страх, збогли Вам помало око срца, јер испак сте жена, свједно млада, образована и способна, шармантина, када помислите које вас обавезе и проблеми

чекају, пред којима би се поколебао и неко са много већим политичким искуством?

- Знам да ми као жени неће бити лако у претежно мушкију популацији око мене која је навикла на неки другачији међусобни однос, али исто тако сматрам да је то и предност за ову власт, јер сам убијећена да жене могу боље и ефикасније да је употребије. Сви ови атрибути које сте побројали уз мене, на којима захваљујем, не би имали сврхе да уз њих не иде и храброст. То је оно што одликује Либерале, па наравно и мене. Не плашим се, али знам да ће ми бити тешко. Ми-

већа иницијатива грађана преко различитих форума и још многе друге ствари које олакшавају дјеловање у различitim сегментима функционисања града.

Међутим, и у постојећим законским оквирима може се остварити већа самосталност у одлучивању општинских органа власти, у смислу контроле токова новца, финансирања приоритета или обуставе финансирања неких пројеката и сл. Ми ћemo убрзо почети рад на томе.

Новац мора да влада у привреди града и у Будви га је, на срећу, много, али на жалост он влада и људима. Много је примјера корупције која се мора плански

којег у тим количинама у општинској каси нема. Одакле ћете и како, обезбиједити новац?

- То што новац сад нема у општинској каси не значи да га није могло бити и да сам ја могла затећи и боље стање. Прво треба преispitati на који начин и где се новац до сада трошио и за евентуалну ненамјенску потрошњу позвати одређене људе на одговорност, а онда почети са прикупљањем новца за budget Општине. Извори су свима познати: комуналне, таксе, и сл, а наравно и стране донације. Већ сам имала неке прелиминарне разгово-

овно начело у вршењу власти, што до сада мора се признати, није била пречеста пракса, поставља се питање легализма свих тих смјена које сте одмах најавили. Да појасним питање: да ли су смјене предвиђене за све оне који нијесу чланови партија које чине вашу коалицију, без обзира на резултате њиховог досадашњег рада? Може ли се десити да неко буде смијењен не зато што је неспособан и што није добро ради, већ зато што није, рецимо, Либерал?

- Неће се десити да неко буде смијењен, а да има добре резултате у свом досадашњем раду, али како сте и сами примијетили, то баш није била пречеста пракса у вршењу власти до сада. Неће партијска припадност сметати ни једном руководиоцу служби, ако је поштено обављају свој посао. Водићемо рачуна да људи не остају без посла, него да раде на неком другом радном месту у оквиру своје претходне дјелатности, које је мање одговорно. Али ће такође бити отпуштени они који су озбиљно повриједили радне дужности и закон.

• Вјерујете ли и у будућност ваше коалиције и њене власти? На самом прагу су републички, парламентарни и предсједнички избори. Могуће је, зар не, да притом дође до избора на свим нивоима. Видите ли у томе опасност по нову, тек освојену власт у нашој општини и по њене политичке амбиције?

- Вјерујем у будућност наше коалиције и не видим разлог због којег би дошло до избора на свим нивоима.

• Било би штета, неоспорно, да изгубите шансу која вам се указала да општини омогућите напредак до којег се долази правим потезима и мудрим одлукама које повлачи и доноси способна локална извршила власт.

- Увјерена сам да грађани знају да наша коалиција има амбиција да донесе просперитет овом граду. За то је потребна, не само наша волја и способност, већ и сарадња опозиције и свих грађана Будве.

Разговара:
Бошко БОГЕТИЋ
Фоторепортаж:
Милорад ТОДОРОВИЋ

Весна Радуновић у разговору са главним и одговорним уредником „Приморских новина“
Бошком Бођетићем

слим да ни политичко искуство овде не игра неку значајну улогу, већ највише поштене намјере, а у сваком се послу човјек може добро снаћи, нарочито то није тако тешко кад имате добре сараднике, тим који ће вас подржати.

• Морајете се свеједно изборити за власт без обзира што сте дошли на власт. Кад то кажем, мислим на веће право локалне власти да сама одлучује о својим проблемима. У Пирој Гори је то даје нас тешко, а посебно овде у Будви. Овде влада новац.

- Што се тиче осамостаљивања локалне власти и њених већих инверенција у вези са расподјелом новца у општини, морајемо ипак сачекати да на снагу ступи нови Закон о реформи локалне самоуправе. Њиме су знатно проширени послови у оквиру локалне самоуправе, али и права. Законом је предвиђена и

сузбита. И за то већ имамо неке приједлоге.

• Будвански проблеми су нагомилани. Треба их ријешавати да би профукионисала привреда, туризам... Имате ли за све те проблеме решење и изнесите га, макар у глобалу.

- Мислим да би и за глобално изношење решења било потребно прилично простора у овом листу. Али је дан инстант одговор: опорављање туристичке привреде нашим и страним улагачима, што подразумијева транспарентно и коректно уговорање послова или евентуалне продаје, узбитан услов рјешавања водоснабдијевања и пратеће инфраструктуре. Будва је била некад права ризница коју је богатио туризам, мора то поново постати.

• За све те крупне потхвate није само потребна воља и прегнуће, него и новац. Потребно је много новца

ре с неким страним фирмама о финансирању градње и санације неких важних објеката у Будви.

• Стратешки план пројекта Либерала и коалиције „Заједно за Будву“ предвиђа и радикалне кадровске промјене у свим јавним и општинским установама и институцијама, у органима управе... Располажете ли толиким стручњацима потребним за замјену?

- Што се тиче коалиције „Заједно за Будву“ и њиховог кадра, морајемо питати њих. Што се нас тиче, неће бити радикалних промјена или их ми не бисмо тако назвали.

Замијенићемо оне који су попуњавали мјеста по политичкој дужности, а који нијесу имали успјеха у раду, нијесу поштовали закон, ненамјенски трошили средstva и сл...

• Постоји ће, претпостављам, закон бити осн-

Актуелности

ОБАЛОМ, ОД ЈАЗА ДО БУЉАРИЦЕ

ЦИЈЕНЕ У РИКВЕРЦ, МОЛИМ...!

Не дуго пошто је љето и календарски почело, било је вруће. И на плажама и у већини хотела дуж наше ривијере.

На Видовдан је град-хотел Свети Стефан имао необичне гости. Богате Русе из Москве, који су тога дана увече, пошто су се, наравно прије тога лијепо најавили, слетјели на тиватски аеродром са два мања авиона. Њих тридесет стигло је овде да би заједнички прославили рођендан власника агенције „Одисеј“ из Москве. Човјек који је напуњио тридесетседам љета је уљудно замолио да му се не помиње име, и означио „кривицу“ за овај догађај. Име му је Ратко Читаковић, први човјек „Ер тура“ из Москве, који подуже већ на Приморје шаље обране гости.

- Гала вечера је почела у 22 часа. Куварска екипа „свеца“ коју представије Драган Кустудић, припремила је, како је и тражено, рибљу вечеру. На столовима простране терасе било је оно најбоље што се налази у бистрим вода-ма Јужног Јадрана, од школки до јастога. Гостије забављала жива музика, која је за ову прилику ангажована из Подгорице. Точила су се најскупља пита, а весели Руси су испразнили једанаест боца „дом перињона“. А само једна кошта близу 500 евра. Славље је завршено у пола четири, када је свитало над обалом. Пошто су се одморили гости су сјутрана имали крстарење обалом. Опет се пio „дом перињон“ - овога пута чак 15 флаша.

А онда су трећег дана гости отпотовали за Москву.

- Руси јесу направили највећи цех у последње вријеме - каже Лука Митровић. Но, најважније је да се враћају она добра, стара времена када је, рецимо, овде Луј Пастер, унук проналазача вакцине против бјеснила славио рођендан својој кћерки. И за пола дана потрошио „фићу“ која је тих позних шездесетих коштала 1,5 милиона динара.

Поред галантних Руса на „свецу“ су одмарали протеклих дана и наши људи. Југословени који су познати, и они анонимни. С породицом је овде одмарала чувени фудбалер, југословенски репрезентативац Славиша Јокановић. Послије њега дошао је Владе Дивац.

И док на „свецу“ ври од скупљих шампања и вискија, на плажама око Будве и Петровца, ври од гостију.

Милена Чорић, њен супруг Давид и дјеца Тања и Ђарко провели су на Јазу двадесетак дана. У затлеђу плаже су разапели шатор, уз који су поставили и приколицу.

- Дневне таксе су износиле 12,5 евра, што и није тако мало, забиљежили су смо ријечи Милена Чорић. - Најгоре је што нема тоалета (један заједнички је подаље од шатора) и нема тушева. Истина, питка вода стиже из цистијерни, али то није баш сртно рјешење.

Милена каже да је плажа Јаз, иначе једна од најљепших на обали, чи-

ста, има неколико закупаца који су организовани одмор под сунцобранима и на лежаљкама.

- Улаз на плажу се не наплаћује, али с обзиром на велики број лежаљки, тешко је наћи место за пешкир. Сналазили смо се некако јер почетком јула и није била већа гужва, каже Милена.

Чланови породице Чорић истичу да су продавнице добро снабдевене, али и да су цијене - папрнене. Они, као и други с којима смо разговарали, примијетили су да је евро напросто замјењено марку. У кафана, којих је на Јазу прилично, нису ни залазили.

Гордана Радосављевић из Београда са другарicom Наташом Петровић „ухватила је боју“ такође на плажи Јаз. Одмарале су у Будви, приватно.

- Нисмо примијетили да је скупо, као што се прича, рекла нам је Гордана.

- Цијене су високе и у Београду, тако да нема по себних изненађења.

Будва има како су истакли наши саговорници, селективну понуду. За оне који имају новца ту су атрактивни рибљи ресторани, ноћни клубови с музиком до зоре, где је „цех“ испод 50 евра ријектост. Има, наравно ресторана, где су цијене веома приступачне.

- Препоручујем свима ресторан „Кангаро“, преко пута Словенске плаже, где је домаћи гост на „свом терену“. Због цијена, наравно. Тамо кафа кошта само 30 центи, сок 80, пиво један евра, куварно јело само два евра. Квалитет је изванредан, услуга веома добра, рекао нам је Миле Савиљ, новинар из Новог Сада.

И у Петровцу смо срели туристе, који кажу да има „оаза“ где се гост може лијепо расхладити за мале паре.

шта само 17 евра. И ванпансионске цијене су код нас популарне, јер ми по традицији већ, имамо углавном домаће госте, чији је цеп, зна се, плицак.

„Јулска рупа“ се појавила средином мјесеца и код - приватника. Велики дио соба у домаћој радости је био празан. Представници будванских туристичких агенција, истичу да је „рупа“ услиједила због високих цијена које су домаћини одредили почетком главне сезоне, на своју руку. За кревет се тражило од 15 до 20 евра у кућама близу саме обале, што је негативно утицало на потенцијалне госте, који су изабрали друге дестинације за одмор.

- Ауто се једино може паркирати на мјестима где рампе држи градско комунално предузеће, рекао нам је Иван Раонић из Крагујевца. Тамо пак, у центру града (од Тргног центра ка хотелу Могрен) за два сата узимају 2 па и 3 евра. Дневно сам трошио и по 20 евра за паркинг, што је заиста страшно. Будва је овим направила велику пристичку антипропаганду.

- Мислим да се претjerује са цијенама, каже Божко Бановић, власник ресторана „Кангаро“ у Будви. - Најављивана је много добра сезона, велики број странаца и слично. Странни туристи су, истина, стигли у нешто већем броју, али не треба губити из вида да су домаћи туристи ти који масовно долазе у „шипуцу сезоне“, који већ годинама „ваде“ свако лето. У објекту, чији сам власник, цијене су прилагођене баш домаћем госту.

Има још сличних „оаза“, али је много више оних који су „ударили“ цијене од којих се врти у глави. И домаћинима и гостима. Које не подносе ниста странци, чији су цепови дубљи, али у чијим земљама такве цијене примију с негодовањем.

С.Ш.ГРЕГОВИЋ

КАКО СУ И ЗАШТО У ЈЕКУ СЕЗОНЕ НА ОСТРВУ СВЕТИ НИКОЛА ОДЈЕКНУЛЕ МИНЕ

РУШЕЊЕ КАО - ОПОМЕНА

На свега четири, пет дана пред почетак главне туристичке сезоне, Будву су пробудиле - мине. На острву Свети Никола, порушен је у рану зору, дно објекта, који је најструје гдје се радије најазио ресторан „Хаваји“, подигао београдски бизнисмен др Ненад Ђорђевић. Штета, направљена том приликом, ако је вјеровати голом оку, лајчком, и није превелика, али је остао горак укус мирила у јеку сезоне.

Министар за уређење простора у Влади РЦГ, Раде Грегорић, који је наложио постављање мина, казао је након овог догађаја да је све урађено „по слову закона“. Ђорђевић је, по његовим ријечима, нелегално саградио три објекта, а интервенисано је само на једном, који је дјелимично порушен.

- Републичка грађевинска инспекција је овим потезом хтјела да спријечи даљу, нелегалну градњу и узурпацију на острву, рекао је Грегорић.

Мине су изненадиле и директора ЈП „Морско добро“ Драгана Иванчевића који је истакао непосредно након овог догађаја, да Ђорђевић има дозволу за организовање рада плаже на острву, а што се тиче градње „ово предузеће није надлежно“.

- Господин Ђорђевић

ради већ подуже, па ако је радио дивље, требало је раније интервенисати, рекао је Иванчевић. - Овако у јеку сезоне су узнемирени грађани, као и бројни туристи. Иначе Ђорђевић је један од највећих инвеститора у Црној Гори, и колико зnam он жели да уреди острво. Лично мислим да мине нису рјешење, да је требало сачекати јесен, видjeti шта се евентуално може уклопiti у будуће планове, а шта не поруши.

- Изградио сам око 650 метара дужних нове обале, укључуји и велико пристаниште, и око 20.000 квадратних метара нових

плажа, насилајући камењар којему се није могло прићи, започeo градњу објекта који треба да употребне туристичку понуду Будве. За све то сам нарађен - минама, рекао је Ђорђевић.

Ђорђевић је даље истакао да му није достављено рјешење о обустави рада, нити пак оно о рушењу. Тако му је, онемогућена двостепенost у управном поступку. Он даље каже да републичка грађевинска инспекција није била надлежна за рушење: објекат у који су постављене мине мањи је од 400 квадратних

метара, што значи да је у надлежности општинских власти.

Ненад Ђорђевић признаје да за острво Свети Никола не постоји детаљни урбанистички план, али да то није његова кривица.

- Још прије пет година сам се обратио надлежним у СО Будва и Републици, тражећи да се тај простор урбанизује. Предсједник СО Будва је у то vrijeme био Раде Грегорић. Тражио сам да се формира адекватан тим да изради ДУП-а, у који је требало да уђу и стручни људи и представници разних дру-

штава која брину о Будви и њеној околини, и моји људи. Био сам спреман да тај пројекат сам финансирам. Није ми одговорено, било је усмених обећања, али умјесто плана, стизала је инспекција почетком сваке сезоне да ме онемогућава у раду. Што се објеката тиче подигао сам их најструје гдје се налазио ресторан, радио сам све од камена, у складу са амбијентом, и мислим да ништа не штрчи. Успио сам да растеретим будванске плаже, које су препуне купача, рекао је Ђорђевић.

Ненад Ђорђевић је на крају казао да ће преиспитати своја улагања у Црној Гори, и да очекује одговор на питање: да ли је више по жељан у Црној Гори.

- Ако јесам треба да ми се доставе папир на основу којих могу да (г)радим, ако не да ми се то отворено каже, како бих поплатио дизајн сидра, рекао је Ђорђевић.

Мине су одавно утихнуле, прашница се слегла. Остало су бројна питања, међу којима је најчешће оно: шта ће бити даље на острву? Хоће ли бити нових мина, или ће коначно донијети урбанистички план за овај дио обале, како би се прецизно знало шта се тамо и како може градити.

С.Ш.Г.

Реаговања

Непосредно након што су на острву одјекнуле мине, реаговала су и три друштва из Будве: Друштво за бољи град, Урбана заједница и Удружење рибара и приступаца мора Свети Никола. У отвореном писму предсједнику Влади РЦГ Филипу Вујановићу, истакли су, између осталих, да је разлог за реаговање Министарства за уређење простора и ЈП „Морко добро“. Због „рејизiranog рушења“, казали су, само су преплашени гости и грађани, а порушен је беззначајни дио не-

легално изграђеног објекта. У писму се наводи да острво Свети Никола, почео од Пројекта „Јужни Јадран“ 1970. године у свим урбанистичким и просторним плановима који су касније донијети је третирано као слободна, јавна, рекреативна површина, што искључује било какву градњу. У тим плановима је дефинисана и обала па је искључена и било каква градња лукобрана, пристаништа и других утврда. И изградња било какве

марине је искључена, стоји у писму јер би биле угрожене околне плаже Јаз, Могрен, Словенска, Бечичи. Марина би за те плаже била еколошка бомба јер за постојање једне савремене марине су потребне површине у залеђу два до три пута веће од акваторијума који она заузима.

Три друштва из Будве

наводе да је градњом на острву у последње две године промијењена и микроклима. Уз то радови су извођени на лукобрану и зиду који је зазидао простор између два острва, у

ЗАПИСАНО У ХОТЕЛУ „БРУНСВИК“

БЕЧИЋИ - ФАБРИКА ЗДРАВЉА

Здравље је - то је сваким извјесно - најскупља „ствар“ на свијету. Ни најбогатији не могу да га купе, наруче, да га плате. Оно се може имати, његовати, може трајати. Али ако се, првенствено, превентивно дјелује.

Наглашавајући ово, др Томислав Лалошевић, предсједник „Брунсвик груп“, руске компаније која у свијету има чак 27 фирми, по завршетку међународне конференције под називом „Пријорда и високе технологије“ која је током јула одржана у Бечићима, каже да ће управо Црна Гора убудуће бити један од „здравствених центара“. Опредјељење за „дивљу љепотицу“ Јадрана услиједило је из више разлога, а један од

главних је климатски фактор.

У хотелу „Брунсвик“ у Бечићима, близу саме плаже, где је ваздух чист, где околи нема фабричких димњака, отворићемо здравствено-образовни центар, истиче Лалошевић. – Отворићемо, уствари, лабораторију са тимом стручњака, специјалиста, који ће организовати научне скупове, где ће стално бити пријеци о превентиви. Биће то „шведски сто здравља“ са кога ће свако моћи да узме оно што му је потребно, уз надзор љекара.

Како се чуло на конференцији у Бечићима, коју су организовали „Брунсвик груп“ и не-владине организације ТОК (покрет европских

иницијатива из Новог Сада), која је окупила 30 лекара из 14 земаља, човјек ће дугорочно бити здрав, ако примјењује искуства из традиционалне медицине и комбинује их са савременим технологијама. Сталне физичке вјежбе различитог типа, кинези терапија, хомеопатија су основ. Уз здраву исхрану, чист ваздух и воду, здравље неће бити нарушено.

– Наша земља нема свој национални производ. Ми, међутим, имамо изузетне природне потенцијале, ресурсе. Имамо еколошке оазе каквих је мало у свијету и заједно са стручњацима који нуде високе технологије у чувању здравља, хоћемо да створимо нешто чега и нема баш у свијету. Да направимо фабрику, или више фабрика здравља, рекао је др Никола Чанак, предсједник Управног одбора ТОК - покрет европских иницијатива”.

У Бечиће, односно у хотелу „Брунсвик апартмант“ из Завода за хипербаричну медицину из Београда, стигла је баро комора и већ је примила прве пацијенте.

– За осам година рада у Београду имали смо 130.000 терапија. Основачи смо интернационалне школе за баро медицину која је по признању стручњака из САД и Јапана, најбоља у свијету.

У плану је и европски колеџ, истакао је Мирдраг Зарић, технolog из Завода за хипербаричну медицину из Београда.

Баро комору ће првенствено користити ронионци чије здравље угрожавају морске дубине, али и многи други.

С.Ш.Г.

Космонаут

Предавања о очувању здравља помно је pratио и Георгиј Михајлович Гречко, руски космонаут који је у три наврата боравио у свемиру: 1975. на „Салјуту 4“ мјесец дана, 1978. на „Салјуту 6“ три мјесеца и недјељу дана и 1985. у „Салјуту 7“ десет дана.

– У времену у којем го-

сподари фармакологија и хирургија требало би се вратити изворима здравља, ономе што има дугу традицију.

Старе методе се обновљају на новим основама, спајају се стара искуства и високе технологије и резултати су изванредни, рекао је Гречко.

Пушење

У хотелу „Брунсвик“ у Бечићима пушење је дозвољено само у појединачним дјеловима, а од септембра ове године, када и званично проради санаторијум, биће избачена и последња пепељара.

– Посебно у црногорски туризам много улажемо. Ускоро ће почети реализација два пројекта „тешка“ око 100 милиона

долара. Један од њих је савремени бизнис центар у Игалу. Ради се о конгресном центру, некој врсти универзитета какав не постоји на овим просторима, где ће се примјењивати свјетска здравствена искуства. И друга. Такве универзитетете планирамо и у Београду и Новом Саду, рекао је др Томо Лалошевић.

IN MEMORIAM

ПРИМ ДР. СЦ МИЛИЦА КАЛУЂЕРОВИЋ

13. јуна 2002. године из наше средине заувијек је отишла и преселила се у вјечност др Милица Каљуђеровић. Изузетна личност, љекар, хуманиста, велики човјек, васпитач генерација, сјајни педијатар, креатор и стваралац, добар родитељ и изузетни руководилац. Њен животни пут био је само блистави успон, а онда кад је била у зениту њена звијезда, у судару са подмуклом и тешком болешћу, напротив се угасила.

Рођена Слићанка, из породице официра Душана Јововића и лијепе Слићанке Јозице Орлић, као дијете се преселила у Никшић, и у родном граду свога оца завршила гимназију као ћак генерације. На Медицинском факултету у Београду, као најmlађа у генерацији, дипломирала је са 23 године. Врло брзо је завршила специјализацију педијатрије и постала шеф дјечијег одјељења болнице у Никшићу. Докторску дисертацију одбранила је на Медицинском факултету у Загребу, а након тога основала „Неонатологију - Подгорица“.

Стваралачки и немиран дух упућује је на нове изазове - отвара ординацију „Милмедику“ у Никшићу, а 1994. године долazi у Будву.

Будва је била њена опсјеција, љена мирна лука и место које је вољела као да је ту рођена. Није се могла зауставити ни у Будви. За дve године ординација је постала врло савремена поликлиника са малом дневном болницом, тако потребној Будви као туристичкој метрополи. У међувремену њен стручни успон био је метеорски, написала је на десетине научних радова, једну сјајну књигу из области неонатологије, постала члан Предсједништва педијатара Југославије, предсједник педијатара Црне Горе, боравила на познатом Институту за педијатрију у Паризу, наступала на много бројним конгресима љекара у земљи и иностранству, постала стручни сарадник медицинске комисије Црногорске академије наука.

По свом духовном склопу Милица је била мисионар, била је убијеђена да све што ради ради у инте-

ресу људи, чинећи добра дјела мислила је да се могу решавати сви проблеми овога света.

Свако ко се дружио и радио са Милицом није могao остати равнодушан. Ништа није препуштала случају, од свакога је тражила максимум, а од себе највише, била је врло строга, али принципијелна и једнака према свима. Презирала је импровизације и бескрајно вјеровала у медицину, чак и у фази тешке прогредијентне болести није прихvatala алтернативу иако смо јој то предлагали. Медицина је за њу била фасцинантна наука која мора побijediti болест.

Пројурила је кроз живот као најсјајнија звијезда, остављајући блистав траг, нажалост тај живот бјеше кратак баш као „један бљесак метеора“.

За све оне који су је познавали Милица остаје непоновљива личност, примјер генерацијама медицинских радника како се треба борити за човјеково здравље и бити у тој доњицдан.

Др Т. НИКОЛИЋ

Јужном страном
дана

автор:

САВО ТРЕТОВИЋ

МОДА ЗВАНА СМОКВИН ЛИСТ

1.

Од радознала дјетета испаше нешто, народна је, као и све искуствене, тачна. Ако је неко неутјешно радознао, ако види и оно што други не запажају, ако итекако осјећа то што гледа, ето и добра умјетница. Такав је мој пријатељ сликар Мики Радуловић, чију сам изложбу, ту недавно, отворио у галерији хотела „Медитеран“. Радознао без лијека, с хипер сензорима које на главу сам Бог поставља он дуго већ опсервира и биљежи. И лијепо и оно мање оку пријемчиво. Често обично да обичније не може бити, рекао би обичан посматрач. Но, када се његове слике мало озбиљније погледају, бразде се уочава да је то обично и веома необично, да сасвим обичне ствари, или његови дјелови, који су свуда око нас, имају поетику. Ону коју им даје његово природно станиште или сам умјетник, мало је теже разлучити.

Мики Радуловић, човјек из моје генерације, добре никшићке из позних шездесетих (тада смо се дружили - момачке године) не робује шемама, па ни ликовним. Ни наредбама прошlostи ни моди садашњице. Робује свом тренутку на овој платнити, својим чулима, чулном животу. Слике његове nude јединствен разговор с природом.

2.

Психијатар Тодор Баковић, који се бави депресивним оптимизmom Црногора, понудио је читаоцима још једну занимљиву књигу. „Књигу некролога“ штампао је „Октоих“, а она садржи 180 говора над одром знатних и незнаних широм Црне Горе. Он указује на двојност у некрологу који обухвата двије вриједносне категорије: афирмацију смрти за живота, и у смрти афирмацију живота.

Баковић истиче да некролог представља специфиčан, у јавности веома вреднован вид народног стваралаштва. А код Црногораца који воле лијепу ријеч и изнад свега мудру мисао изговорену у тако деликатној ситуацији, каква је сахрана и на тако култном мјесту, какво је гробље, некролог се доживљава као врхунац умјетности, мудrosti па и стваралаштva.

Уводно место у књизи је ријеч Иване Петровић над одром свог сина Петра, пјевника Његоша.

„Помага Бог, браћо Његуши. Браћо Његуши, соколови Црногорци! Није то лијепо што чините и кукате за мојим сином, а вашим господаром. Нијесам ја њега родила нити за плакање, нити за кукање, већ сам га родила о добру имена нашег и српског. Престаните с

плачем јер ја, његова мајка, плачеју сјутра другога владику и господара добити, а ја си на никада...“

- Идеја да прикупим општне говоре настала је у октобру 2001. када је умрла моја мајка. Годинама присуствујући сахранама схватио сам да је права штета да изванредна посмртна реч остане ту, зато је ујутре на гробљу. Књига представља прави црногорски Пантеон, алманах о животу и смрти, каже Баковић.

Међу ауторима некролога су и краљ Никола, академик др Драгутин Вукотић, митрополит црногорско-приморски Амфилохије, пјесникиња Мира Алечковић, писац Божо Булатовић, сељак Божо Вуковић.

3.

Ових врелих дана јула до руку ми је дошла још једна занимљива књига. „Острог - чудотворац у орловском гнjezdu“ је лијепа прича моје пријатељице Тамаре Огњевић, историчара умјетности и познатог новинара о нашем, можда, највећем светилишту. Обичним језиком, уз дозирани емотивни набој дала је животије Светог Василија Острошког, његова чудесна јављања и исцјељења по којима је познат острожки манастир.

4.

Све што је лијепо у човјеку све је од сунчевних зрака и мајчиног млијека, забиљежио сам давно једну мисао Алексеја Максимовића, алијас, Максима Горког. Дружећи се на кратко са Владом Дивцем, који мајку означава као „кривца“ за своје успјехе, уочавам да је било иtekakо и сунца док је стасавао. Толико је, наиме, овај спортиста осунчан изнутра да су његови сјајни резултати које постиже у америчким и свјетским аренама сјенци добrote коју несебично распира свуда око себе. Нарочито према дејци, без разлике чија су, која су за њега, напротив, смисао живота. Док је вечеरао на Светом Стефану са породицом (била је ту и мајка) устao је чак двадесетак пута да се слика са клиничима који су га примијетили.

- Када год осјетим да дјечете нешто хоће, да показује интересовање, прекидам сваки посао и посвећујем му се. И на друге начине помажем малишанима. Вјерујем наиме, да су то најбоље утрошени тренуци, ка же Владе.

Помало необично за млада, ујутре се и Микан Трновити. Ка же:

- Како је почelo, додједи се и носити само три смоквина листа. Један на че-
вља се и Микан Трновити.

Ранко Гузина ми јаља новост из наше професије: „то што је за тебе интервју, то је за мене информативни разговор“, рекао му је, ту скоро, истражник.

5.

Град театар је прекинут, тек што је почeo. Нема паре, рекао је Вељо Золак новинарима, па ни музике. Општинска каса је празна усред сезоне, утјали и други извори, па су завјесе спуштене прије него што су кулисе пале. (Не)очекивано. Док се не нађу паре за евентуални наставак

ДОДАТАК

ПОЈМОВИ

БУДУЋНОСТ И ЕВРОПА

ПОЛИТИКА ЗАПАДА

Трећи талас - термин који је у употребу увео амерички политиколог, Самуел П. Хунтингтон, 1991. године у дјелу „The Third Wave: Democratization in the Late Twentieth Century“ (Трећи талас: демократизација крајем 20-ог вијека). Означава процес демократизације низа земаља јужне Европе, јужне и латинске Америке и, коначно, источне Европе. Трећи талас је повећао број земаља са неком врстом демократског уређења са 30% на 60%.

Први талас се према његовој идеји протезао кроз добар дио 19-тог и почетак 20-ог вијека (1828-1926), други непосредно после II свјетског рата-између 1943. и 1964. а трећи почиње 1974. свргавањем дикторских режима у Португалији, и 1975. у Шпанији и Грчкој. Врхунац доживљава почетком 1999-тих бројним покушајима земаља бившег источног блока да своје режиме замјени демократским.

Идеја о три таласа демократизације у историји прихваћена је у већини дјела каснијих аутора ове области.

Балканализација - пажоративни израз који се од почетка XX вијека и нарочито балканских ратова и стварања нових националних држава балканских народа, уставило за описивање бесмислених сукоба, распада и уситњавања држава. Према Марији Тодоровој, која се нарочито бави овим термином у књизи *Imagining the Balkans*, „Балканализација је означавала не само уситњавање великих и снажних политичких јединица, већ је постала синоним за повратак племенском, заосталом, примитивном и варварском“.

Ријеч поново улази у честу употребу почетком 1990-тих током распада СФРЈ и нових националних ратова на Балкану. Неки новинари и научници на Западу и другдје, говоре и о балканализацији Африке, Јужне Америке итд.

Света алијанса - савез европских конзервативних држава настало на Бечком конгресу 1815. године. Основни циљ Свете алијансе је било обнова и очување власти конзервативних режима у Европи. Основно средство Свете алијансе у остварењу овог циља је била сарадња држава у гашењу покрета заснованих на грађанским идејама и идеји националног ослобођења. Поред Русије, чији је цар Александар I предложио њено оснивање, те Аустрије и Пруске, у Свету алијансу су ушле све тадашње европске државе осим Велике Британије, Папске државе и Турске. Упркос конзервативном карактеру, значај Свете алијансе за савремене политичке процесе у свету је двострук. Најприје, Света алијанса представља први савез у историји који заслужује назив европски. Затим, Бечким конгресом је постављен преседан за одржавање сличних конференција најмоћнијих држава из којих су, после доста сложеног историјског развоја, настале прве светске организације; међу којима и Друштво народа и његов наследник Уједињене нације.

Друштвени покрети - спада у ред кључних појмова политичке и опште социологије. Представљају организовано колективно добровољно масовно дјеловање у оквиру кога се чланови покрета залажу за специфичне циљеве. Најсажетија дефиниција била је дифениција британског социолога Ботомора: „Друштвени покрет у најширем значењу може се одредити као колективна тежња да се у друштву остваре или спријече промјене“. Друштвени покрети немају чврсто идеолошко утемељење, нити опште политичке претензије тј. не боре се за власт нити непосредно учествују у власти. Рјешавају битна друштвена питања и могу бити значајни актери друштвене динамике. Дјеловање је увијек праћено одређеном негативном димензијом (протестом, порицањем, револтом, неприхватањем, облицима ненасилног отпора итд.).

Историјски посматрано, постоје три етапе у развоју друштвених покрета: период трговачког друштва у коме су главну улогу имали грађански покрети за права и слободе човјека; период индустриског друштва у коме је била пресудна улога радничког покрета и период постиндустријског друштва у коме се јављају многобрзни нови друштвени покрети. Појава друштвених покрета модерног доба обиљежава коначно довршење процеса раздавања политичке државе од цивилног друштва и истовремено успостављање моста између њих. Најопштија подјела друштвених покрета је на еманципаторске (који проширују поље људске слободе и демократије) и нееманципаторске (који сужавају просторе слободе). С обзиром на друштвени садржај и основне социјалне носиоце могу бити: класни, политички, национални, популаристички, расни, вјерски, културни, омладински, спортски итд. Савремени друштвени покрети су: еколошки, студенчки, неофеминистички, мировни, антинуклеарни, за алтернативну технологију и енергију, за алтернативну економију, грађанске иницијативе и покрети за грађанска права и слободе, антипсихијатријски итд. Институционализовани покрети у виду међународних невладиних организација, данас су важни актери међународног друштва (Greenpeace, Human Rights Watch, Amnesty International итд.).

Мировни покрети - врста друштвених покрета. Појава мировних покрета се дешава са јачањем капитализма и стварањем европског система држава, у тренутку када рат постаје искључиво спољашња активност усмјерена против „других“ и када коначно постаје само привремено а не стално стање друштва. Јавља се као скуп вриједности, аргумента, активности и (Наставак на 11. страни)

Судбина некадашњих република СФРЈ у великој мери обликована је мери обликовања одлука и акцијама САД и западних политичара. Од економске кризе осамдесетих и различитих сигнала који су стизали почетком рата 1991. године до разноликих мировних планова западних државника од 1991. до 1999. НАТО бомбардовања у лето 1995. и пролеће 1999. и актуелног међународног протектората у Босни и на Косову, утицај и снага западних актера су јасно видљиви у целом региону.

Сопствени интереси

Западну политику, наравно, у највећој мери обликују сопствени интереси, као и западна схватања (заблуде) о Југославији и Балкану. Али не мање значајан је и начин на који Запад доживљава себе. Дакако, имајући у виду да су у анализи конфликтата пуних насиља у Југославији били привучени гледиштем концентрисаним на немогућност мултиетничке коегзистенције или културног плурализма; да је свака западна држава и сама у једном моменту своје историје предузимала неку форму етничког чишћења; и да се Запад такође тренутно суочава са проблемом различитости и мултикултуралности, није претеривање ако се каже да нам западна политика према Југославији на неки начин говори много више о западним политичарима, него о самом региону (бивше) Југославије. Резултат тога је да наметнута политика Запада није заснована на реалним условима у којима живе народи Босне, Србије или Хрватске, већ је превасходно базирана на унапред зајртваним преокупацијама творца западне политике.

Ове околности помажу да се разуме велика загонетка: зашто политичари, новинари и научници и даље инсистирају на разумевању ратова у Југославији на начин који је тајко даје одређено одређеној реалности тих ратова. Поготово се ратови из деведесетих година схватају као резултат експлозије етничке мржње у веома разноликом друштву или као дело ет-

ничких предузетника или политичара-националиста који су играли на етничку или националистичку карту како би мобилисали свој народ ради подршке већ пропадајућем комунистичком режиму. На таквим гледиштима се инсистира и поред чињеница које показују супротно.

Злочести лидери

Запад, укључујући највише државнике и политичаре који су били укључени у ратове из деведесетих година, тако посматра конфликте као суштински проузроковане постојањем плуралног друштва и емотивном везаношћу људи за концепт етничке солидарности. Генерална тврдња је да су нестајањем репресије из ере комунизма народи у цеој Европи коначно могли да изразе своје праве интересе, осећања и вредности. Када су одржани демократски избори у тадашњим југословенским републикама, на власт су дошли националисти; потом су националисти одлучили да ратују како би створили етнички хомогене државе. Ратови су, дакле, били израз жеља шире популације, односно политика које су одсликавале циљеве различитих етничких група које су живеле на овом подручју. У оваквој прилици, са једне стране су злочести лидери, који притискају дугмиће и манипулишу људима да би задобили њихову подршку. Популација може и не мора бити крива; у суштини, међутим, народи су виђени као окорели традиционалисти, лако манипулисани мржњом и жељом за (етничком) чистоћом. Укратко, сматра се да су догађаји у подручју бивше Југославије простикли из културе тог региона, односно из неспособности различитих етничких група да мирно коегзистирају жудећи за хомогеност. Такав поглед на етничке групе и њихове интересе доминира чак и на рачун оних који се залажу за опстанак мултиетничке Босне.

Да би се постигла стабилност региона, Запад је покушавао да премости оно што он схвата као „културни

дефект“ балканске популације. Прецизније речено, настојао је да балканску популацију научи либералним вредностима и тиме јој помогне да направи „културни скок“ из емоционалне, ативистичке опсесије етничким идентитетом и усмери се ка модернијем, западном, либералном схватању индивидуалних слобода, прихватају различитости и либералнодемократских норми политичког и социјалног понашања. Али таква политика је погрешна из два разлога.

Погрешни закључци

Први је у томе што ствара погрешне закључке о узроку ратова. Фокусирањем на понашање етничких режима као да су само обичан ехом сијаја „етничких група“, западне анализе ингришту истинску динамику конфликта, занемарујући разлике између мултиетничких градова и региона попут Источне Славоније и Босне, с једне стране, и етнички хомогених средина попут Србије и Западне Херцеговине, с друге стране. Такође игноришу упадљиву чињеницу да насиље било резултат масовне мобилизације, нити је довело до такве мобилизације. Једна од најупечатљивијих илустрација те чињенице догодила се у лето и јесен 1991. док је рат бенесео у Хрватској. У то време, београдска телевизија била је препуна слика фашистички настројених усташа који колују недужну српску децу и жене у Хрватској и позивала је Србе да бране те недужне људе. Истовремено, српска влада је регрутовала младе мушкарце за борбу на хрватском фронту. Ипак, велики део младих људи из Србије оглушао се о тај позив: бројке показују да је између 50 и 80 одсто њих одбило да се бори, напуштајући земљу или се кријући како би избегли мобилизацију. Ситуација се увелико разликовала од информација на Западу које су приказивале Србе као националисте, жељне крви, који се одавају на позив етничке солидарности. Илустративна је и кандидатура Милана Панића

на председничким изборима 1992. године. Иако је наступао као антинационалистички кандидат, са малим публицитетом и уз снажну противкампању српских власти које су га приказивале као издајника српског народа, Панић је према коначним резултатима освојио 50 одсто гласова мада је велики део његовог природног бирачког тела побегао из земље да би избегао мобилизацију.

Периоди актуелне мобилизације народа у Србији нису били инспирисани национализмом или етничком солидарношћу; тако, војни порази у Крајини, Босни и на Косову нису изазвали уличне протесте. Ипак, они су уследили у периодима када је режим покушавао да подрије демократске процесе: у марта 1991. у пролеће 1992. током зимских месеци 1996-1997. и, најскорије, у 2000. години. Током свих тих мобилизација (главна) питања нису била националистичка или етничка, већ она која се односе на демократска права. Режимска политика насиља у Хрватској и Босни може се, у ствари, посматрати као начин угрожења елита на власти да демобилишу популацију, да ујуткају и маргинализују велики део популације и ривалских елита које су тражиле фундаменталне промене у политичкој и економској структури снага у Србији, Хрватској и Босни. Уместо да изађу у сукрет таквим народним захтевима, на начин на који су то, рецимо, учиниле њихове колеге у Чехословачкој и Мађарској, угрожени сложеви владајуће елите су одлучили да одговоре на другачији начин: да примене стратегију која је проузроковала сукобе, укључујући и конфликте пуне насиља.

Насиље је имало неколико циљева: оно је демобилисало супарнике; разорило је комплексну, хетерогену социјалну структуру у најразличитијим регионима земље, намећући тиме на терену сличке хомогених, јасно разграничених етничких група. Но, крајњи циљ била је ћелијничка хомогеност „код куће“, прецизније речено

БУДУЋНОСТ И ЕВРОПА

ПРЕМА ЈУГОСЛАВИЈИ

стратегија насиља у Хрватској, Босни и на Косову била је начин за владајућу странку у Србији да у ћутка присталице политичке алтернативе унутар Србије. Стратегија насиља предузета од стране ХДЗ-а у Хрватској и Босни била је начин да се у ћуткају политичке алтернативе у самој Хрватској.

И поред оваквих примера из Србије (сличних има и у случају Хрватске и Босне), Запад их селективно игнорише, чак и манипулише њима да би подржако своје предрасуде. Резултат је подржавање оних политичких актера који користе етнички наступ фокусирањем на јасно омеђене, хомогене етничке групе са интересима који се сукобљавају са жељама других етничких група.

Либералне вриједности

Друга ствар која указује на заблуде и грешке у политици Запада је настојање да се концепт са идеолошким елементима западних друштава наметне потпуно различитој средини. Оваква западна стратегија, тврди се, има за циљ су противстављање „лошим момцима“ у региону, односно актерима који најотвореније позивају на етничко чишћење, етничку хомогеност и слично. Тако је највећи део западних напора за обнову подручја бивше Југославије концентрисан на моделирање друштва на линији (прихватања) либералних западних вредности. Фехер индентификује три широка подручја западне помоћи за постизање овог циља.

Прво поље помоћи је промоција помирења етничких група. Ту се Запад као неутрални арбитар усредсређује на „зарађене фракције“ и етничке групе као на стране у конфликту које се подједнако могу окривити за насиље. Уз коришћење западног модела за решавање конфликтака, наводни циљ је да се постигне компромисно решење које задовољава потребе свих етничких група. Оно што оваква политика игнорише је, наравно, чињеница да рат није постојао између „етничких група“, већ је

пре био стратегија етничких режима против сопствених друштава. Иако се у свим постконфликтним друштвима теме попут насиља, жртви и кривице морају решавати фокусирањем на заблуде о самом рату - у овом случају промовишући помирење „етничких група“ - Запад сада служи да оснажи идеолошке поруке оних који су покренули насиље као начин политичке хомогенизације.

Друго подручје западне помоћи је поље демократизације. Пуно и детаљно сам се бавио проблематичним аспектима америчке политике демократизације. Овде ћу само истаћи да западне невладине и међународне организације, које имају за циљ „демократизације“, обављају највећи део послу у готово потпуном вакуму, са скромним познавањем или сензibilitetom за локалне ситуације и историјска искуства и са слабом упућеношћу у различите видове политичке партиципације. Уместо тога, акцент се ставља на веома формална схватања либералне демократије: институције, политичке партије, цивилно школовање и то из угла из којег Југославија изгледа као да је у последњих 50 година била дубоко замрзнута у стаљинистичком гулагу. Запад мора превазићи ово незнање и мора научити Југословене врлинама, како би им помогао да пре броде свој парохијални нелиберализам. Западне групе које оперишу на различитим принципима да би утврдиле степен знања, искуства и потребе људи у Југославији, како би их оснажиле да сами праве промене у свом друштву уместо да их неко инструише одозго и споља, напуштене су и остављене без новца након што је иницијална фаза обнове завршена. Исход је био да су постојећи корени демократије потчењени, игнорисани или чак угушени. Довољно је рећи да критичари актуелне демократије у САД уочавају запаљујући сличност са овом ситуацијом: концентришући се на то како је демократија сведена на фор-

малну политику, они закључују да је срж демократског учешћа у политици редукована на пасивно примање политичких порука и на пуко гласање (иако говето педесет процената популације САД учествује у председничким изборима).

Хегемонија западних метода

Ова трагедија потпомнута је и трећим видом помоћи - западним покушајима да науче становнике Балкана да буду добри, либерални, толерантни мултикултуралисти. Покушаји Запада да наметне либерални мултикултурализам служили су, у ствари, за јачање оних чинилаца у друштвима бивше Југославије који су највише националистички и етнички. То се дешаваје и у западна концепција и политика либералног мултикултурализма, као што уверљиво тврди аустралијски антрополог Ghassan Hage, саме по себи форма етничког национализма, политичке која служи за подупирање фантазије о превласти белаца. Иако не тако офанзиван као у случају очитих расиста, односно „ђаволских“ националиста, овај либерални мултикултурализам служи да прикаже белце као арбитре националне суштине. Тако се белци позивају да буду толерантни, што имплицитно говори да се они осећају повлашћеним да буду нетolerантни. Њихова одлука да не примјењују способност да буду нетolerантни види се као акт добре воље и дарежљивости. Белима се говори да треба да вреднују различитост. Укратко, белци природно и имплицитно претпостављају да на њима лежи одлука о прихватању или не прихватању не-белих као делова свог друштва, односно одлука да (некоме) гарантују или ускраћују права и место у друштву. Бели, коначно дају сами себи приилеговану позицију менаџера националног простора. Као такав, и либерални мултикултурализам је национализам; у ствари, његов праг толеранције је виши него код искључивих националиста, али је ипак

присутан. Тако га и Корнел Вестекс види у контексту САД:

„По схваташњу либерала, црнца треба укључити и интегрисати у наше: друштво и културу... (али они) не успевају да виде да црнци нису ни додatak, ни отпадак од америчког живоша, већ су конститутивни елемент тог живота“.

Као што је и други афроамерички научници описао, Афроамериканци се третирају „као један из породице“, а не као пуноправни и непроблематични чланови породице.

Пренесено на Балкан, западна политика либералног мултикултурализма промовише фантазију о етнонационалистичкој супремацији, где категорију „бео“ чине „Хрват“ у Хрватској и у „хрватским“ кантонима у Босни; „Србин“ у Србији и Републици Српској; „Муслиман“ у „муслиманским“ кантонима у Босни; „Албанац“ на Косову. И док Запад оптужује „лоше“ националисте који стално позивају на етничко чишћење, оно што он сам промовише у ствари следи сличну логику, иако са различитим прагом толеранције за „мањинске“ популације. Зато је сваки мировни план за Босну укључивао етничификацију територија и територијализацију етничитета, одсликавајући логику „лоших националиста“, иако је позивао на виши праг толеранције за „мањине“.

Изазов за становнике бивше Југославије је да превазиђу тај западни концепт и политику и да концептуализују различите форме држављанства и припадности које простирују из алтернативних традиција и стварности плуралног Балкана, уместо да следе расизам на којем су изграђене западне државе и који служи да би се подржали и устоличили локални расизми. То је, свакако, велики изазов, имајући у виду хегемонију западних метода за описивање и доживљавање политичког простора. На тај начин, међутим, Запад би имао доста да научи из балканског искуства.

Чип ГАЊОН

(Наставак са 10. стране)

кампања који теже Кантовом идеалу „сталног мира“. У развоју мировне мисли постоје два тока: један који се везивао уз политику држава, концентрисан на проширење грађанско друштва и владавину закона, а томом XX вијека се преусмерава ка разоружању. Други ток се усмјерио ка развијатку саме мировне културе ослањајући се на традицију апсолутног пацифизма-индивидуалну преданост ненасиљу и важност борбе против сиромаштва у постизању мира. Значајна разлика постоји и између мировних покрета Запада и Истока. Западни мировни покрет је био усмјерен на разоружање, посебно нуклеарно, припадао првом правцу мировног мишљења и рат сматрао одговорношћу са којом се морају сучити државне и недржавне структуре. Источни мировни покрети (земље Источне Европе) више су били усмјерени на сопствено искуство и домаће проблеме - милитаризам у њиховом окружењу и промовисање саме културе ненасиља и повезивање мира и демократије. Крајем 80-тих година XX вијека, већина ових разлика је превазиђена и мировни покрет добија јединствени развојни пут.

Антиглобализација - је назив дат свима који се не слажу у потпуности са тренутним процесом глобализације као глобализације „слободног тржишта“ или још познате као „неолибералне“ глобализације. Антиглобалисти се грубо могу подијелити на антиглобалисте десничаре и антиглобалисте лијевог опредељења. Десничари сматрају да ће глобализација довести до нестанка нације и националних држава, док се лијеви блок залаже за тзв. „глобализацију одоздо“ која глобализацију види као процес у коме ће доминирати права човека, а не права корпорација, ова идеја је такође позната и под називима као што су „другачији свет“, „глобализација различитости“ или „трети пут“. Неке од главних идеја лијевог блока су поништавање дугова сиромашним земљама, забрана пореских рајева, опорезивање међународних финансијских трансакција, реформисање или тотално укидање међународних институција као што су Свјетска банка и Међународни монетарни фонд, и друге.

Национални суверенитет - појам се користи да би се означио носилац суверености унутар државе. Све до 18. вијека за носиоца суверености важио је или Бог, који је поставио краља да влада у његово име (тзв. теократска теорија), или краљевска лоза, која је кроз други период владања присвојила себи титулу суверена (тзв. легитимистичка теорија). Грађанска мисао, која се представила кроз идеју друштвеног уговора, прогласила је људе за носиоце суверености, а људи су своја суверена права и демонстрирали кроз грађанске револуције крајем 18. и у 19. вијеку. Иако је суверенитет коначно одузет из руку Бога и спуштен на земљу, у теорији је ипак остао спор да ли је суверен грађанин, или је суверена нација.

Једна група теоретичара, предвођена Русом и Кантом, сматра да је народ (ethnos) суверен, мислећи при том на заједницу грађана од којих сваки носи дјелић суверености. То је концепт НАРОДНЕ СУВЕРЕНСТИ. Да би се добила општа воља - закон потребно је сабирати појединачне воље грађана, носиоца суверености. Стога су се припадници овог правца борили за увођење општег права гласа, јединог механизма који би могао да изрази општу вољу. Народ (агрегат суверених јединки) општу вољу може непосредно изразити, али ће у већим заједницама поверили вршењу својих суверених права представницима. Мандат представника је опозив. Представник је дужан слушати упуте и трпити контролу својих бирача, јер је сувереност остала у њиховим рукама (то је теорија императивног, везаног мандата).

Друга група, на челу са Локом и Монтескјеом, одређује нацију (nation) за носиоца суверености, при чему под нацијом подразумјевају један метафизички ентитет који је потпуно различит од простог скупа грађана. То је концепт НАЦИОНАЛНЕ СУВЕРЕНОСТИ. Нација је једињење, са потпуно новим квалитетима а не смјеса њених припадника. Нација је недјељива апстракција, која носи епитет суверености. Појединачни склонима општу вољу може непосредно изразити, али ће у већим заједницама поверили вршењу својих суверених права представницима. Мандат представника је опозив. Представник је дужан слушати упуте и трпити контролу својих бирача, јер је сувереност остала у њиховим рукама (то је теорија императивног, везаног мандата).

Друга група, на челу са Локом и Монтескјеом, одређује нацију (nation) за носиоца суверености, при чему под нацијом подразумјевају један метафизички ентитет који је потпуно различит од простог скупа грађана. То је концепт НАЦИОНАЛНЕ СУВЕРЕНОСТИ. Нација је једињење, са потпуно новим квалитетима а не смјеса њених припадника. Нација је недјељива апстракција, која носи епитет суверености. Појединачни склонима општу вољу може непосредно изразити, али ће у већим заједницама поверили вршењу својих суверених права представницима. Мандат представника је опозив. Представник је дужан слушати упуте и трпити контролу својих бирача, јер је сувереност остала у њиховим рукама (то је теорија императивног, везаног мандата).

Ове двије теорије су се, након што је широм свијета уведен општи права гласа, приближиле, готово изједначиле, па је тако настала конфузија у погледу носиоца суверености (тако Устав Француске каже да национална сувереност припада француском народу). Ипак, европске интеграције поново заштављају разлику између теорија националне и народне суверености, јер је заузет став да само нација може бити представљена у ЕУ.

Култура и цијетност

ТУМАЧЕЊА

НОСТАЛГИЈА ЗА ЉУДСКИМ СВИЈЕТОМ

Вуковићево шумачење штампа у Пекићевом дјелу

Познато је у модерној естетици становиште осталној измјени књижевних форми и поступака. Измјене су нужне јер исказују свијет, не само нове фигулативности, него и нових појмовно-садржинских интеграта. Управо по тим карактеристикама аутогроје дјело бива препознатљиво.

Академик Никола Вуковић сагледавао је и теоријски објашњавао дела из таквог угла. За њега је било важно да критички пронре у њихове субјектне зоне и да отуда извуче скрјана тајanstva живота, свијестан да се тамо зачиње и развија истинска драма човјекове судбине.

Иако се први важнији Вуковићеви књижевно-теоријски интереси везују за дјечју литературу, он је у њеном тумачењу пошао од једног веома интригантног чиниоца - трагања за фантастичним у тој врсти литературе. Срећна је околност да је Вуковић своје истраживање ситуирао у области необичних свјетова, уочивши да и у литератури за одрасле феномен фантастике има немалог удјела. У томе смислу помињемо идентичну студију „Изнад гравица могућег“, која је, по

свemu судећи, одредила критичарев стварајачки кредо. Фантастика обогаћује судносне ликове и радње, који су основа дјела.

Вуковић је био свијестан да снага визије открива пишчев идентитет. Визије са фантаџијским супстратима, скривене и рефлексије, дејствије су. Динамизују фабулу и оживотворују евокативне проседе. Није се без разлога Вуковић везао за капитално дело Борислава Пекића, нашавши у њему, у симболичком значењу, филозофију човјекове вјечне утопије. Шта год човјек чини, представља утопијски чин, бар кад се своде животни биланси. У истој ларви живе будилачки душ и егзистентно помрачење. Али како срастамо са утопијом, она постаје нека врста чудног заводништва у свим епохама, па и у овој садашњој, у којој пессимизам до сеже патологијске размјере. Пекићева литература је трагање за болешћу цивилизације. Неконтролисана енергија и ум, поспјешују њену агресивност. Увукла се и у генетски код као врста несрћног господарења човјековој судбином.

Отуда толико „мрља“ у њеној егзистентној природи. Без њих свијет изгледа незамислив. Вуковић је тако сквачен свијет, тајanstvo и окружен, препознао у „Беснилу“ и „Атлантиди“, дјелима која одсликавају суштину свеузкупног негativiteta њега је нека непојамна сила створила, а човјек га развио до степена трагике. Трагика је верно исказана у једној опаснијој Пекићевој професорији Шулца, који је резигнирано рећи „да се данас човјек проучава по прашумама, јер га на улицама више нема.“

Вуковић у својим текстовима о Пекићу мисли његове мисли. А кад их већ мисли, он их и разумијева, стварајући један кохерентан систем интелектуалног проницања у више Пекићевих жанровских поступака, укључујући у њих и антрополошко есејизирање као врсту новог исповједног модела. Овим смо хтјели рећи да прави критичар, а у тајке убрајамо Вуковића, неминовно постаје ствараочев сазнајни субјект. Њега занима чудесно и митско, пошто се у тим феноменима крију суштине свијета. Сви велики писци посезали су за митом као за захвалном темом.

Будући да мит нуди више загонетних дубина, нужна је њихова десифризација. Литература је прва позвана да то чини. Пекић је један од оних писаца који прилази миту са становишта спознајних потреба, ујверен да испод њихове скроме струји живот различитих доживљајних слојева. Свеједно да ли се ради о фикцији или не. Важно је да је слика фиксирана свијета, иако огрнута митским плаштом, добила својеврсно осадашњење. Једнако у „Атлантиди“, „Златном руну“, „Беснилу“...

Вуковић је критички промишљено пришао наведеним дјелима, откријући у њима изразиту црту негativne утопије, која је овладала свијетом и која ће у некој будућој тачки футура резултатирати апокалиптичним крајем.

Ја бих се кратко задржао на Вуковићевом тумачењу

„Атлантиде“ где се слуту тајкав наговјештај. Прича је плод имагинације. Она је у Пекићевом случају добила стварносну номенклатуру. Ранији мит о срећној земљи реконструисан је у земљу ђавољег сјемена. Пекићев роман обилује горкошћу сазнања о самоуништењу људске врсте. Древна Атлантида езгистира у генетском сјећању као образац богомданог живота. Али како је у технички савршену епохи, а тиме и у бићу човјека све релативно, њему је предодређено да преудешава свијет, не увиђајући да ће бити жртва тога преудешавања. Измисливши робота, Пекићеви Атлантићани нијесу свјесни да тим „одабиром“ сијеку грани своге егзистеније. Омогућили су роботима да се множе и усавршавају, а антагонизујући свијет до те мјере да је фатална човјекова судбина постала неизбежност. Робот је у Атлантиди надживио човјека и наставља, сам за себе, да опонаша људску историју, која постаје фалш историја. Души је одувијек потребан божји благослов да буде у складу свега са свим. Роботи су реметиоци тога склада, што се завршава несрћем.

Небо, кажимо, симболизује одвајајућа непознатице које човјеков дух митизује и присваја као егзистентну датот, будући да живи од његовог утицаја. Објашњавајући Хелдерлинову поезију Мартин Хайдегер луцидно уочава пјесникову везаност за небо, за космiku, не само са позиција гледања, колико са позиција природног срастања са космичким универзумом. Та свијектност на срастању је прихватање мјере као важне, рекао бих судобоне очији човјеку, или не и човјек. Умјесто срца робот има шраф, умјесто удова опруге. Таквог склопа и намјене улази у ривалитет са природом. Мисли се да ће савршено склопљен добити временом вољу и душу. Неће. Добиће „налог“ да убије човјека као сувишног партнера. И тако се на крају одиграло. Постоји човјеку приредио је необичну сахрану. За сандуком се кретала „ожалошћена“ поворка од преко пола милиона робота, који од тог тренутка освајају трон вла-

причу о томе, Пекић је пријео коришћењу криминалистичког жанра, пошто се он овде показао као најпримједни исповједни облик. У тај жанр, подвлачи Вуковић, Пекић разрађује идеју свеопште трагике, дајући јој најглашенију филозофску одредивост и значење. Причом о доказујућој апокалипсис обол. Маштovno је конотирао као стварносно, стварно као илузиона и апокалиптично. Кажимо и то да је Вуковић дао разјаснију богате Пекићеве имагинације, где је хипотеза преобраћа у реални и кобни исход човјекове судбине.

Овде је ријеч о писцу не-пресушне креативне снаге, који је, рекао бих мајстарално, пројацирао судлу „препород“ човјека у робота, дајући причи поуздан филозофски обол. Маштovno је конотирао као стварносно, стварно као илузиона и апокалиптично. Кажимо и то да је Вуковић дао разјаснију богате Пекићеве имагинације, где је хипотеза преобраћа у реални и кобни исход човјекове судбине.

Да би се дубље проникло у сложено дјело, потребан је одговарајући духовни потенцијал онога ко га тумачи. Метафорички речено, Вуковић предмет онога о чему просуђује, дубоко у себи осјећа. То значи да је у примјени начела активног срастања са дјелом. Другим ријечима, Пекић је у Вуковићу нашао истинског тумача. Критичар који располаже осјећањем мјере он једно посједује и зрелост у интерпретацији дјела.

Пекић у „Атлантиди“ заступа тезу да је све у колоточини живота засновано на сумњи и парадоксу. Роботизовани свијет оличен је у тријумфу настанка вјештачког бића, где се потире свака потреба за природном плодношћу и људском слободом као највећим врлинама осјећања и свијести. Истина, може се историзирати и роботско вријеме. Може од робота да постане нешто слично човјеку, или не и човјек. Умјесто срца робот има шраф, умјесто удова опруге. Таквог склопа и намјене улази у ривалитет са природом. Мисли се да ће савршено склопљен добити временом вољу и душу. Неће. Добиће „налог“ да убије човјека као сувишног партнера. И тако се на крају одиграло. Постоји човјеку приредио је необичну сахрану. За сандуком се кретала „ожалошћена“ поворка од преко пола милиона робота, који од тог тренутка освајају трон вла-

дајућег важења. Снажна ствараочева имагинација овјековјечила ту најцрњујућу страну „техничке цивилизације“.

Овде је ријеч о писцу не-пресушне креативне снаге, који је, рекао бих мајстарално, пројацирао судлу „препород“ човјека у робота, дајући причи поуздан филозофски обол. Маштovno је конотирао као стварносно, стварно као илузиона и апокалиптично. Кажимо и то да је Вуковић дао разјаснију богате Пекићеве имагинације, где је хипотеза преобраћа у реални и кобни исход човјекове судбине.

Ја бих рекао да велики писац ствара критичара од имена. Пекић је „инаугурисао“ Вуковића у виспреног и мјеродавног тумача литературе. А да би се то постигло требало је „разгрнти“ и објаснити дубоке наслаге тајновитог у дјelu писца. Вуковић дјело посматра као вишезнани медиј. Медји који оперише визијом као поузданим испитивачем људског удеса. Удес је, не треба кристи, главна спирала у бићу човјека који још дише и осјећа себе. Не знамо да кама. Свијет вртоглаво иде своме крају. Опомена је за то замашно и вриједно Пекићево дјело. Такву му је идентификацију, с правом, дао Вуковић.

Да закључим: Вуковић аналитички и мериторно разлаже комплексност Пекићевог дјела. Тражи у њему тачку спајања са својим духовним хабитусом. И баш кај је освојио тај иначе загонетни свијет дубина, кад је дошао до правих спознаја ствараочеве филозофије и имагинације, тајне језика и врлине стила, када је тајкве претворио у облик изузетног умијећа, нестао је из живота брзо и ненадано нашуми и благородни Ново Вуковић, чију стазу ваља слиједити, јер нуди дарове и непоновљива духовна богатства, посебно ми који смо у тајвим богатствима још увијек оскудни.

Жарко ЂУРОВИЋ

ДЕСЕТ НАЈЧИТАНИЈИХ КЊИГА БУДВАНСКЕ БИБЛИОТЕКЕ У ЈУЛУ

1. Тери Прачет: *Покретне слике, „Лагуна“*, Београд, 2001.
2. Барбара Кингсолвер: *Библија о џроверији маслине, „Лагуна“*, Београд, 2002.
3. Кристијан Жак: *Рамзес, књиге 2, 3, 4, „Плато“*, Београд, 2000.
4. Хелен Филдинг: *Бриџит Џонс на ивици разума, „Плато“*, Београд, 2002.
5. Јиљана Хабјановић: *Пешкана, „Народна књига“*, Београд, 2001.
6. Џоан К. Роулинг: *Хари Потер IV, „Народна књига“*, Београд, 2001.
7. Николос Спаркс: *Кораци за џамјење, „Народна књига“*, Београд, 2001.
8. Џ. Р. Р. Толкин: *Господар прстенова, „Грифон“*, Београд, 2001.
9. Кен Фолет: *Мјесец звано слобода, „Лео-Комерц“*, Ријека, 1996.
10. Џенет Иванович: *Први за лову, „Лагуна“*, Београд, 2002.

ПАМФЛЕТ О СМИЈЕХУ

блиотеке Српске академије наука и уметности покazuju нам да је сарајевско издавачко предузеће „Веселин Маслеша“ књижицу објавило 1958. године у истом преводу, а у овај час непознатим исходом.

Случило се да је писац ових редова још као ћак шестог или седмог разреда II сарајевске реалне гимназије добио од професора књижевности Обрадовића семинарски задатак да обради тему „Категорија смешног у литератури“, па је, тражећи литературу на коју би се могао ослонити у библиотеци тадашњег Српског просветног и културног друштва „Просвјета“, набрао и на поменуту Цвијановићеву књижицу са Бергсоновим есјем „О смеху“.

Сада, после више од седамдесет година, није ми у сећању шта је тада млади, гимназијски јуноша могао наћи и разумети у том филозофском итонираном есјистичком и барокно професорски писаним тексту славног Анрија Бергсона. Вероватно само неке подстицаје и упутства на литературу која му је била потребна за његов семинарски рад. О самом смеху, мада књижица носи тај назив „СМЕХ“ врло мало нуди, будући да се Бергсон више бавио оним што је комично претежно у литерари, француске комедиографије, почевши од класика Молијера па до булеварског водвиљисте Лабиша. Сем што у уводу есја говори како су „многи филозофи дефинисали човека као „живо-

тињу која уме да се смеје“ и реченицу као што је: „Смех нема већег непријатеља од осећања“. Или као што је ова: У једном друштву чистих интелектуалаца не би се по свој прилици више плакало, али би се можда још смејало“. Даље: „Смех мора имати друштвено значење“. Бергсон се не упушта у анализу смеха ни физиолошку ни психолошку, још мање друштвену. Њега у целом есеју уствари интересује „смешно“, односно оно што је комично, при томе сходно времену и друштвеним приликама у којима је живео, односно у добу које је француска буржуазија, која се снашла и средила, посље претходних револуционарних потреса и сва се посветила економској изградњи друштва, у првом реду механичкој индустријализацији. Бергсон: држава, гестови и покрети људског тела смешни су тачно у толико мери уколико нас то тело подсећа на просту механику. По њему „механика је урасла у живо биће, а полазна тачка опет ће бити механичко, накалемљено на живо“. „Комичан је сваки догађај који скреће пажњу на оно што је физичко од једне личности, онда кад ј

Култура и цијетност

ПИСЦИ НАШЕГ ПОДНЕБЉА

ЗАРЕЗ НИКОЛЕ ЛОПИЧИЋА

● Ако је постмодерна и почему тоштено у праву онда јесте у заштјеву да се одговорно приступи новом чишћању и шумачењу умјешничких дјела прошлости

Ново издање приповиједака Николе Лопичића које се појавило у издању „Стручне књиге“ заправо је почетак објављивања ћелокупних дјела овога писца у пет томова. Прва два тома садрже Лопичићеве приповијетке из књига „Сељаци“ и „На камену“, а како нас обавијештавају приређивачи Војислав и Ђорђе Лопичић, трећи том презентираће под називом „Домаће огњиште“ до сада у књизи необјављене приповијетке овога писца, раштре по новинама и часописима, четврти том је роман „Не дирај у палму“, а пети двије драме и пјесме из заоставштине. У библиотеци „Ђурђе Црнојевић“ у Цетињу налази се један број приповиједака и пјесама Николе Лопичића које ће се у овим сабраним дјелима појавити први пут.

Лопичићева драма „Сердар“ објављена је раније, а драмски текст „За катедром“, појавиће се прије сабраних дјела у часопису „Књижевност“, у јесењем овогодишњем броју.

Лопичић је рођен у Подгорици 1909. године, школовао се на Цетињу, матурирао 1930. године, а дипломирао је на Филозофском факултету у Београду, нашу књижевност, 1934. године. Био је професор у Бијељини, Сплиту и Сарајеву. Почетком рата, 1941. године, враћа се на Цетиње и бива интерниран у фашистичке италијанске логоре у Албанији и Италији. Послије капитулације Италије бежи у Загреб где га усташке власти послије неуспјело га пређеја у партизане, заједно са братом Блажом затварају у Јасеновац, а затим у Лепоглаву, да би га у мају 1945. године убили. Имао је тада 36 година.

Иако се литератуrom почев бавити још као гимназијалац Никола је као писац сазијевао у студентским данима, а име је стекао објављујући приповијетке и у најугледнијим књижевним часописима као што су „Српски књижевни гласник“ или сарајевски „Преглед“ који је тада уређивао Јован Кршић.

Лопичићева књига „Сељаци“ објављена је у издању „Српске књижевне задруге“ а рецензент је био Иво Андрић. Препоручивши збирку приповиједака „Сељаци“ за штампу, Андрић је записао: „Ретко је када наслов једне књиге одговарао садржини као у овом случају. Све ове приповијетке говоре искључиво о сељадима и сеоском животу. И то о сељадима једног специфичног, уску омеђеног краја Црне Горе.“

Очигледно, Никола Лопичић је у књижевну јавност тога доба ушао на већа врата.

Међутим, та једноличност није нехочитна него вољна и не иде на штету књижевне вредности збирке. Она цељом делу даје она што се у скларству зове тон.

Начин г. Лопичићевог причања је личан и књижеван, помало крут, понекад недовољно јасан, али углавном занимљив и што је главно истинит и уметнички веран“.

„Сељаци“ су били преложени за награду „Српске академије наука“, а референти су били Исидора Секулић и Вељко Петровић. Те године награда је била додијељена Милици Костић за књигу пјесама „Сама под сунцем“ и Николи Лопичићу за књигу „Сељаци“. Награде међутим нису обједођене,

ничи уручене, јер је Предсједник САНУ, Александар Белић, добио налог из Владе да се награде не дођијеле овим личностима јер су политички неподобне. Дакако, Лопичић је био познат као лијево оријентисан писац.

Постоји, међутим, сачувано писмо Исидорино Николи Лопичићу у којем она пише:

„Драги Господине. Ваша одлична књига није добила награду. Ја имам дужности према Вама. Реферат о књизи имала сам, уз једног члана Академије ја да га поднесем. Мој реферат је био позитиван, са одушевљењем. Нисам крива дакле за исход ствари. Од своје стране честитам Вам и радујем се Вашем дару, правој чистој уметности. С поштовањем и поздравом Исидора Секулић.“

Очигледно, Никола Лопичић је у књижевну јавност тога доба ушао на већа врата.

Међутим, та једноличност није нехочитна него вољна и не иде на штету књижевне вредности збирке. Она цељом делу даје она што се у скларству зове тон.

Наиме, дјело Николе Лопичића до дана данашњега није довољно освјетљено и тумачено а тек ове године појавиће се његова сабрана дјела. О њему су ваљано писали Ђуза Радовић, Јанко Ђоновић, Милорад Стојовић и Божо Милачић.

Нимбу који је Никола Лопичић добио послије Другог светског рата, ореол писца који је постао жртвом тога рата и дагађаја у њему, и око њега, као да је упућивао на даровитог или неостваренога књижевника, па је управо таква квалификација одвраћала тумаче и читаоце од самога дјела и направила од њега писца чије је име значајније од

самога дјела. Једна или дviјe приповијетке које се налазе у уџбеницима или у антологијама томе су допринијеле. Само дјело је скрајното од главних токова савремене књижевности.

Има у томе и књижевних разлога.

Наиме, Лопичићево приповиједање, настало у тзв. социјалној књижевној литератури пред Други свјетски рат са наглашеним тематиком идеолошког мишљења о друштвеном животу усмјеравало је писце тога нараштаја ка параметрима поетике која је била под великом утицајем друштвено-политичке тенденцијности. Међутим, изворни литеатарни таленти, какав је примјерице био Ђопић, управо су избегли те замке враћајући завичајној тематици и опсервацији правога, истинскога догађаја у непосредним збињавањима у животу. Опсервирање и разумијевање животних ситуација и стварних ликова одводило је ове писце далеко од тенденцијоне књижевности и социјалистичког реализма. Лопичић је исписивање Цеклина, његовог мукотрпног живота, окренуло ка реализитчкој психолошкој причи.

Ако се има на уму и Лопичићев дар за аутентични дијалог у цеклинском окружењу и трауме примитивне свијести његових јунака, као и за моралне дилеме његових јунака које произилазе из недоумица које натура немаштина и глад, постаје много видљиво да је прави литеатарни дар Лопичићев успијевао да избегне замке поједностављавања које је фаворизовала тзв. социјална литература истинолубивост га је удаљавала од сентименталистичких на-

прича добије окус свједочанства. И у опису збивања спољашњег и у опису унутарњих стања. Чудесни виталитет живља који опијује Лопичић, надилазе све социјалне и моралне норме једног традиционално скученог обичајног живота дајују му снагу самоодржања и у најтежим условима.

Лопичић је ваљано читало Мопасана, Тургењева, Којића, Флобера и Чехова али је, по моме мишљењу, најближи мајстору приповједачу Сими Матавуљу не само по тематици већ и по унутарњем литературном развоју. Постигавши значајне литеатарне записи о средини којој је припадао он је, као и Матавуљ, крејну ка модернијем приповједању у роману „Не дирај палму“ пренијев своја аутобиографска искушења, и искуства, у грађанску средину. Међутим, највише литеатарне дometе остварио је ипак у искуственој вези са доживљајима који су везани за Цеклин. Можда је томе највише доприњео што је трајно био везан за Цеклин, а нијему у њему трајно боравио. Школовао се на Цетињу, студирао у Београду а службовао у Босни и Хрватској. Те духовне и душевне везе су биле трајне и дубоке.

Приповједачка непријатност и истинолубивост оформиле су такав начин приповиједања који успијева да само причање

РЈЕЧНИК

Орман за књиже. На полици почивају дебели штомови - ријечи сврстане према почетном слову.

Чесћо узмем који од штомова. Прелиставам низове ријечи, па се зенесем и - ријечи ме воде као да читајам роман.

Ноћ се осмјехује у мени. И задиркујем главу на јаснуку.

Еј, ши си нечесов рјечник! Ти си кошица ријечи! Само, оне сад не зује, не облијеју ливаде и пройлане времена. Мирују и - као да би и оне хијеле засијаш...

Па бирам, најко, лакши ћу - завијалавање:

Чујте, сједокосе, јесте ли поређане по азбуци или абецеди? Јесте ли се у глави здружиле дјетињацтво - како сам вас учио и памтио? Или сије поштјеменом, некакав закучашти штјеном, шарене слике или знакови као из буквара или - враћавање:

Али, ријечи изнудија виллају мене:

Рјечничјајаја! Никад ријечи видјети нећеш! Не знаш колико нас је унуща, ни како живимо, ни како се слажемо са стјарним језицима, ни који су зраци у нама... Ти бацаш удицу, а ми ловимо ћебе. Као да знаш све о нама, а овамо - незналица!

Боли ме глава!

А не кажеш - боле

ме ријечи у глави!

И ћако.

Тедо Вуковић

НАШЕМ НАСУШНОМ

значење будући да „ништа тако не разоружава као смех“. По њему „смех увек помало понижава онога на кога се односи и заиста представља неку врсту друштвене поруге“.

Али шта је устvari смех. И мада понекад необуздан смех доводи људе до суза, ипак би се рекло да он представља израз неке врсте пријатног, радосног, веселог осећања и супротност људском плачу.

И, будући да писцу ових редова није била намера да даје приказ, још мање критику Бергсоновог есеја „О СМЕХУ“ да оставимо за час по странама Бергсоново дјело и на другим странама покушамо да дођемо до дефиниције и значења смеха. Како данас ствари стоје у свету смешног, у ствари комичног има у изобиљу и можда више но икад радије. Консултујући „Интернет“ нашли smo и без много труда и упорног тражења на чак више од стотину разних дела новијег датума који се баве хумором, комичним, смешним чак од времена Примата, урођеника Аборићана, па све до наших дана, али док је како рекосмо смешног, комичног много, смеха је веома мало, готово да би се могло твrdити да је човечанство у садашњим, постојећим глобалистичким условима заборавило да се смеје. Међу осталим показују то и квази хумористичке телевизијске серије, поготово оне енглеске у којима покушавају да на британски, да кажемо дикенсовски начин, наслеју гледаоце телевизије. Па, будући да им то никако није полазило за

руком, прибегли су режијским триковима и у појединачним „смешним“ сценама у пабовима, у судницама, па чак и у парламенту пуштају унапред тонске спремљене траке са вештачким смехом, не би ли њима осмислили сценски заплет и подстакли гледаоце да се и они поведу за оним што им се са екрана сервира, очигледно без успеха будући да су они, гледаоци, остајали неми па, како видимо, и телевизијски продуценти у последње време проредили такве емисије и готово их и укинули. Тако је са телевизијских екрана нестало чак и вештачког, сурогатског смеха.

Зашто је то тако?

Тражећи објашњење на другим странама потражили smo га и у свеснајућој „Енциклопедији британици“ и ту под одредницом „Laugh“ (laugh) нашли на следеће објашњење: „Смех је израз доброг расположења, веселости, задовољства“. И ето ту одмах нашли на објашњење зашто је данас тако мало смеха и зашто је „једино живо биће, које је умело да се смеје“ како су то тврдили неки филозофи, сад престало или заборавило да то чини. Јер, питамо се, ко је још у данашњим смутним временима глобализма, тероризма, транзиције, приватизације, горке садашњости и неизвесне будућности у радосном, веселом, раздраганом расположењу. И коме је данас још стало до смеха.

У забелешкама једног познатог предратног аустријског писца, Мусила, ако се не варам (можда и

Броха) о чему сам својевремено и писао, али ми тај текст није при руци, поменути писац наводи како је у Риму на једној пијаци видeo везаног коња који се смеје. Тако му се бар учинило. Па ако је веровати Мусилу остало би нам, имајући у виду садашњу ситуацију, да је тај коњ устvari племенито биће из последње, четврте, књиге „Гуливирових путовања“ Чонатана Свифта, чији је назив неизговорив, а у којој су коњи племенита бића док су људи „Jahui“ постали одвратне животиње које не умеју више да се смеју и сада, као у британским TV серијама по крчмама само ржу.

Ни осмејај се више не може прочитати на лицима пролазника, па ни на оним наших добрих познаника који смо после дужег времена срели. И њихова лица као да је затегао, готово следио, не-ки унутрашњи грч страхи и неизвесности. Уостalom ни деца се више не смеју. Станујем управо преко пута основне школе и не чујем више њихову јутарњу цику. Иду ћутећи, журно, погнути под торбицама који су им на леђима и у велику, отворену црну школску капију улазе мирно као војници у касарну или као рудари у подземно окно.

</div

Култура и уметност

МОДЕРНА ГАЛЕРИЈА У ГОДИНИ ЈУБИЛЕЈА - ИЗЛОЖБЕ КОЈЕ СЕ ПАМТЕ

ПЈЕСНИК БОЈЕ

• Током тридесетогодишњег рада будванска галерија је организовала велики број самосталних и колективних изложби најистакнутијих ликовних уметника са подручја бивше Југославије • Реализовано и неколико интернационалних превенција које су пружиле могућности сарадња нових крећења како у сликарству шако и у обласници цртежа и графике

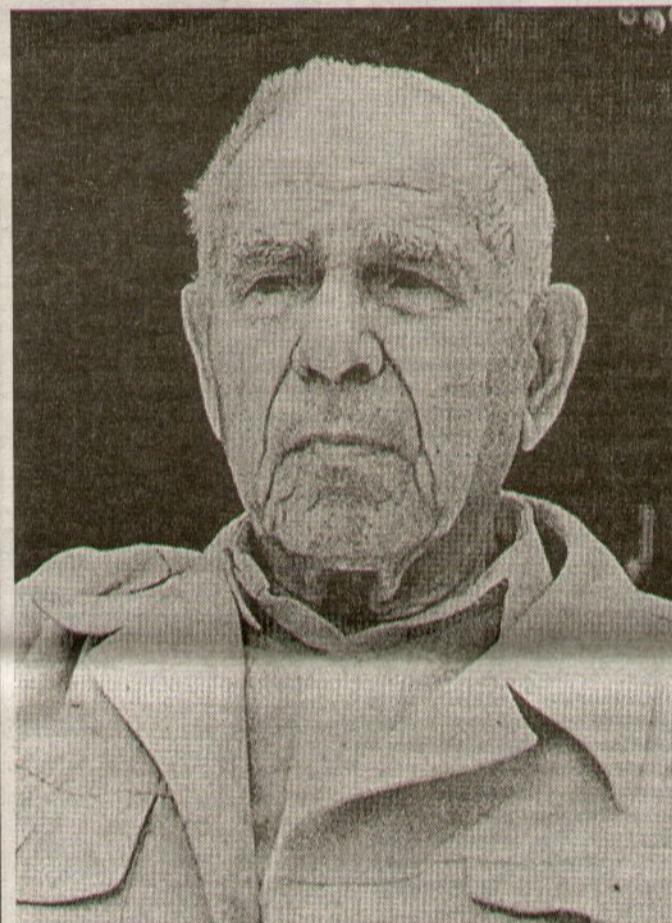
Међу оним изложбама које ће се памтити по посвећености је свакако изложба Николе Граовца, одржана у јулу 1996. године. Први пут је у једној галерији у Црној Гори одржана изложба са преко педесет радова овог истакнутог уметника.

Куриозитет је био несумњиво и податак да су сва дела донесена из уметниковог атељеа на Опленцу, настала су у временском распону од 1975. до 1995. године. На будванској изложби, а и раније, Граовчеве слике су потврдиле да је у нашој историји уметности остао запамћен као „народски једнотаван, простодушан, спонтан, ведар и здрава хумора, опет својственог обичним људима који непосредно улазе у срж ствари“. Од почетка је Граовац најпознатији на наклоност публике а у похвалама нијесу заостајала ни пера истакнутих критичара. Често је истицано да је овај сликар некако директно из живота ушао у свијет уметности, и то без школе и академског образовања, вођен прије свега изразитим талентом и неиспрвном енергијом. Стицај срећних околности је хтио да једног дана упозна сликара Јована Бијелића и убрзо постане његов ученик. Велики сликар га је прихватио и за веома кратко вријеме увидио да пред собом има сликара који зна и треба да покаже много. Код Бијелића је остао од 1933-1937. године, а прву самосталну изложбу је имао у Београду 1933. године. Од тада је излагао на више од тридесет самосталних изложби у земљи и иностранству. Учествовао је на изложбама југословенске уметности у Лиону, Тунису, Бејруту и Пенсијану. Добитник је награде „Бурица Ђорђевић“, Политике награде, Октобарске награде Новог Сада и награде УЛУС-а.

Оног момента када се пред њим на првом мјесту нашао штафелај из њега су остale све животне недаће. Оне су га до тада немилосрдно пратиле, али се никад нијесу одсликале на његовим платнима, на којима никад није било сивила ни пригашености. У свијет је првенствено као сликар који говори и мисли бојом и она га је учинила препознатливим.

Један од најбољих познавалаца дјела Николе Граовца, историчар уметности Вера Ристић је записала: „Не чини нам се да се посебно припрема за репрезентативна излагања с циљем да им персонираје ликовну критику. Али знамо да је сликар за нас. Хиљаде његових слика ушле су у наше домаће. Прва је позвала другу.“ Ове ријечи су још једна потврда да је Никола Граовац био миљник народа јер су његове слике првенствено допадљиве, јасне и једноставне. Колико је његов велики учитељ Јован Бијелић био дирнут брзим

напретком свог ученика потврђује и дио говора на отварању Граовчеве изложбе 1935. године у павиљону „Цвија Зузорић“ у Београду. Драги Граовче, како сте ви прије три године имали задовољство што сте ме упознали, ја данас изражавам моју радост да сте мој друг, и да сте ми указали почаст да вам отворим ову изложбу“. Од тада па

Тојлини човјечности: Никола Граовац

све до годину дана пред смрт развијала се, градила и добрајivala неуморна сликарска личност Николе Граовца. Оно што јестало видно на свим његовим платнима, укључујући ентеријере, мртве природе и на портрете и на будванској изложби 1996. године јесте снажан утицај учитеља Бијелића, или спроведен на особен начин. Познаваоци његовог стваралаштва добро знају да припада оној ријеткој групи сликара који имају преко пет хиљада слика, а да је само током 1994. године, већ у дубокој старости, насликао циклус који квалитетом не застаје за прејашњим остварењима. Та година је проглашена и за његовим платнима утиче, и главни је „криза“ што посматрач не може да се одлучи зашто га слике попут магнета привлаче. У томе се крије тајна допадљивости и вриједности дјела Николе Граовца. Био је и остао један од ријетких сликара који није лутао од узора до узора већ је стварао онако како осјећа. Једном приликом, коментаришући Граовчев рад сликар Божа Продановић, је записао: „Осјетио сам да око његове личности кружи иста аура топлине човјечности што се преноси на околну и на његова платна“.

На свим сликама је видно да је у питању уметник који ради са нескривеном лакоћом. Његова је четка хитра, полетна, разиграна, а веома често боју наноси директно из тубе, поготово у тренуцима када жели да потенцира одређене детаље. Појединачна његова сликарска решења изгледају слуčajna, a ekspresija je, чи-

Сликар Никола Граовац је умро на Опленцу 12. јануара 2000. у 93 години.

Драгана ИВАНОВИЋ

ИЗЛОЖБЕ

ЛИКОВНИ ПРИКАЗ
ОТУЂЕНОСТИ

• У изложбеном простору Стамен дома „Стефан М. Љубиши“ још једном јула отворена необично занимљива изложба слика Даце Марковић, слободне уметнице са уједно добијеним престижним стипензијом исхакнутој уметници, која живи и ради у Београду

Прожето симболизмом као основним полазиштем, сликарство Даце Марковић, благим надреалним призвуком додирује области метафизичког сликарства и сликарства магичног реализма остварујући, при том, специфичан вид поетске фантастике. Заснован на фигурацији израженој поетско-ирacionalним визијама које, настањене у еротским формама, обилују вишезначним метафорама, ликовни језик ове уметнице резултира као нова визуелна реалност. Тематска садржина слика, по правилу, израња из сфере подвјесног, обавијена магичном, метафизичком атмосфером у којој централно место заузимају ликови жена или мушкараца. Призор на слици истакнут је централизованом композицијом у оквиру ентеријера испуњених ликовима у тајновитим релацијама пуним безнађа, усамљености, отуђености и сјете, које раздвајају завјесе дима и сијенки сугеријане свуда присутном, али различито тонираном, сивом бојом као показатељем емотивног расположења. Линија прецизна и несвакидашња суптилна, и при том, у потезу широка и чврста, обликује ликове које доминирају призором заробљеним у збијеном, геометријски схематизованом простору дефинисаном различитим плановима и перспективним скраћењима.

Кроз несвакидашњи додир прошлог и садашњег времена, стилских карактеристика ренесансе, класика модерне, па до актуелне нове фигурације, Марковићева ствара сомнабулне композиције потенцирајући осјећање ванвременске ледене атмосфере коју динамички ремете очи ликова, са погледима препуним духовних тајни, изгубљености, блуда, туге и неухватљиве истине. Хладни колористички односи модроплавих, зеленкастих и жутих тонова указују на симболику боје, где зелена има заштитничку моћ, жута симболизује вјечност, а плава вријеме. Тако, у потреби да се помире вријеме и вјечност, да се сузбије безнадежна прола-

зност и отуђеност, да раздвојено ја постане Ти у трајно духовном споју, настају и ове слике, као израз модерног духа напајаног на изворима стварске традиције. Тематски оставши вијерна ликовном приказу отуђености као карактеристичном про-

циклуса „Нечујни вапај“, „Жеље и наде“, и „Више од стварности“, истовремено представља и прву унизу изложби које ће ова уметница управља ове сезоне оставити у родној Црној Гори (Пераст, Беране). Даце Марковић је рођена у Иванграду, а њен ли-

Даце Марковић: Из циклуса: „Жеље и наде“

блему данашњице, који из слојева несвесног преко уметничког стварања константно избија на површину, Даце Марковић истрајава у непосредности изражавајући се онако како јој налаже талент и особени ликовни сензибилитет подстакнут необичним емотивним потенцијалом.

Ова изложба на којој је представљен избор слика из

били пут је до данас обијектио преко 30 самосталних и 200 колективних изложби. Поред већег броја награда посебно ваља истaćи откупне награде Министарства за културу Републике Србије и престижну награду „Златни кист“ коју је уметница добила приликом учешћа на међународној изложби у Москви 2000. године.

Луција ЂУРАШКОВИЋ

БУДВА ДОБИЛА ЈОШ ЈЕДАН АТЕЉЕ-ГАЛЕРИЈУ

ПЕТРОВ ПОКЛОНО ГРАДУ

У вријеме масовне и неаша осмишљене градње, када свуда по Будви, а такође и у њеној околини, као печурке послије кише, ничу нове, углавном вишеспратне и обала непримјерене куле, градио је и врли посвећеник уметности, сликар Петар Пићан. Градио у дворишту свог дома тихо и скромно, како већ ради сваки посао и са градио мали храм. На дар уметности и свом граду.

На крају Тројициданских свечаности, градске славе будванске, пред атељеом архијакона Стефана, Петар Пићан је окупио повељко друштво. Љубитеље сликарства, пријатеље, Будванске и њихове гости. И обезбиједио им предивно друштво. На бијелим зидовима његовог атељеа - галерије изложени су цртежи, акварели, уља, одабрањени за ову прилику. Посјетиоци су ту у малом, али лијепом храму Петровом, пошли Острогу у походе.

У галерију Петрову стијење и цртежи и слике и других стваралаца, Петрових пријатеља и ликовних изасланика божијих. Јер

Петар Пићан је поодавно схвatio, оно што недавно рече његов колега, сликар и пјесник Саво Јокић: слика је лијек за око. И додаде: уколико је тачно да је око огледало душе, тај лијек прориде у њу.

Атеље, односно галерија архијакона Стефана је, дакле, отворена за све добротворне, како би дух наша примао љековите коктеле планинских и морских зрака са платна која ће висити на његовим зидовима.

Петар Пићан је рођен 1951. године у Будви. Школован за уметнички дизајн и сликарство завршио је у Сарајеву, где му је професор био Мерсад Бербер у чијем окружу се и формирао. Поред самосталне изложбе 1996. године у галерији на Светом Стефану, посвећене манастиру Острог, учесник је већег броја групних изложби. Живи и ствара у Будви.

С.Ш.Г.

Култура и умјетност

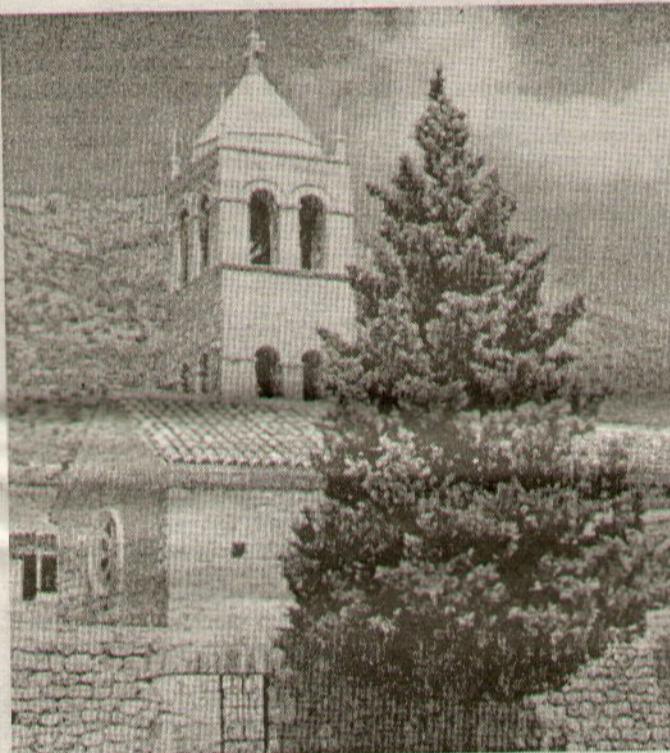
ИЗЛОЖБА УМЈЕТНИЧКЕ ФОТОГРАФИЈЕ

„ПАШТРОВСКЕ ЦРКВЕ И МАНАСТИРИ“

● Изложба умјетничке фотографије Бориса Ђелачића, под називом „Паштровске цркве и манастири“, прегледавајена ју јуна мјесецу у изложбеном простору Студије дома „Стефан М. Љубишић“, поред својих визуелно-едукативних квадиша, прегледавала и прилику да се књигом експонаташ помоћи изградња конака цркве Светог Саве на Паштровској Гори.

Јужно од Будве, уз само море, на простору од Бечића до Чања, протежу се Паштровићи. Историја овог краја може се пратити још од периода када су ову област насељила илирска племена. Касније се њен развој везује за грчке, римско-византијске и словенске освајаче. Према Попу Дукањину, Словени се овде први пут помињу као настаници на паштровском земљишту у Ластви, и то за вријеме краља Радослава, који је живио на прелазу из

подручја. То су манастири Прасквица, Дульево, Војнићи, Режевићи и Градиште, који су у бурној историјској прошlosti Паштровића, одиграли необично важну улогу у очувању вјерског и националног идентитета, а такође, и културно-просветног уздизања народа овог краја. Тенденција ка очувању вјере, језика и обичаја, оставила је многе трагове у нашој духовној култури преко стarih књига, рукописа и умјетничких дјела сачуваних у црквама и ризницама ових мана-

Манастир Режевић

VIII у IX вијек. Претпоставља се да данашњи назив Паштровић потиче од властелинске породице презимена Паштровић која је негде средином XIV вијека дошла да се овде настани, а чије је дубље поријекло до данас остала непознато. Руски поморски официр Владимир Броневски, који је почетком XIX вијека походио наше крајеве, у својим записима наводи да име Паштровић на словенском језику значи „по страни“, или „они који живе на границама“. Јер су, у ствари, и живјели на крајњој граници која је дјелила Словене од Византије.

Паштровски манастирски комплекси су од давнина, од свог оснивања, дакле, времена немајчих владара, па надаље вјековима, представљали изузетно значајне центре културне историје и писмености овог приобалног

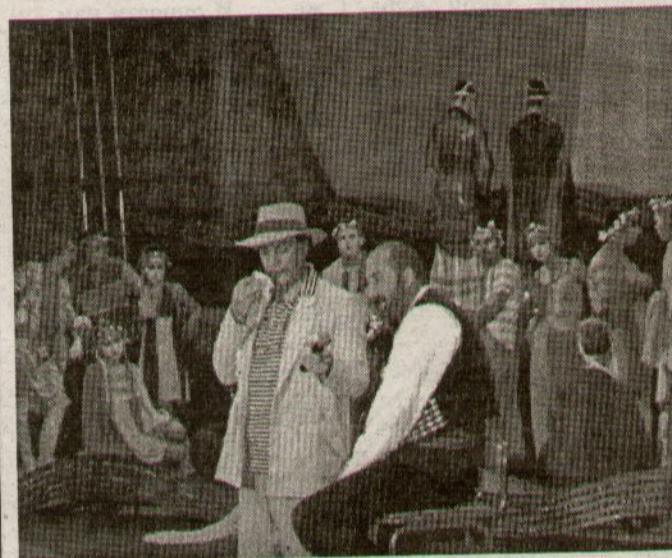
Л. ЂУРАШКОВИЋ

стира. Као такви, оплемењени својим особеним архитектонско-умјетничким споменичким вриједностима Паштровски манастири, данас представљају неисцрпу инспирацију умјетницима за изражавање кроз разна медија и дисциплине. Једна од њих је и фотографија, кроз коју аутор изложбе којој је пријеч, Борис Ђелачић, успијева да дочара и пренесе тренутак свјетlosti која спаја и узноси њихово земаљско бивствовање ка небу. Са истанчаним осјећањем за естетски склад и лјепоту архитектонске форме, за духовни мир којим зраче представљене манастирске светиње, за боју и поново свјетlost, Ђелачић, кроз фотографије своје камере, овјековечује и несебично преноси дио тог мистичног визуелног утица.

Л. ЂУРАШКОВИЋ

ОКЕ ПРОМЈЕНА,
ОКЕ ВАЛА...ОКЕ, ОКЕ,
АЈ' НА ВЛАСТИ...

ОТВАРАЊЕ ИЛИ ЗАТВАРАЊЕ ГРАДА ТЕАТРА

ТЕМЕЉИ ОД БАЛОНА

Из прегледа „Легенда о Ђосанку“

Са концерта „Сабор Кубано“

простор главног градског трга испред Старог Града, чија су врата била прекривена стилизованим бродом-звајесом која се на kraju дигла ношена балонима. „Морска“ сценографија је била одмјерена и ефектна, а све је окончано неизbjежним, раскошним вратом. У наставку програма гостовао је кубански ансамбл са плесачицама у тангама и музиком која је, како смо се освједочили,

пријала слушаоцима на препуном градском тргу.

Није било разлога да представа било кога најљути - она се једнако удварала свима и била упућена свима који су те спарне јулске ноћи жељели једноставну забаву. То су могли добити и гледаоци који су је пратили на телевизији, можда чак и више збора камера којом је снимана, будући да је био обезбиђен телевизијски пренос, а, колико зна-

мо, могла се pratiti и посредством сателита. Сада када је фестивал нагло и напрасно прекинут, остаје тек та телевизијска презентација. Вријеме хипермедија, усталом, утоличило је правило да се догодило само оно о чему они извјештавају. Иако оскудан, овогодишњи фестивал је требало да се медијски представи изузетно интензивно и да езоповски, лукаво, изbjегне истину о сопственој кризи и ћорсокаку. Зато су и ангажовани махом музички ствараоци, и то оне врсте музичких програма којима је телевизија као медиј најнаклоњенија. Стога су, можда, сасвим непримјетне остала три представе изменеју црквама, независним првогодишњим продукцијама. Вријеме лукулских гозби духа о чијим је трошковицима данас тешко и размишљати изгледа да је неповратно прошло. Штета је што за њима нема баш никаквих материјалних трагова, осим оних што их носимо у сјећањима, признајемо - ипак носталгичним.

Један од призора у представи о оснивању Града био је и постављање камена темељца за будућу Будву. То је сценски пријешено као уздијање камена темељца. Наиме, камен је био везан за балон, и, када је веза прекинута, балон га је одио у небо. Да ли су заиста такви били темељи Града театра - темељи од балона које је лако надувати, а још лакше пробити, темељи без основних својстава - чврстине и сигурности - у граду „којег има, али нема његових грађана“.

Ипак, парадоксално, Град театар је настојао на тренутку његовог могућег нестајања, у тренутку када је у медијима оглашена одлука о обустављању. Тада смо тек постали свјесни његове материјалности, чијенице да је он тежак и претежак и да га можда не можемо имати, да га може прекинути као било коју другу посве материјалну ствар.

Божена ЈЕЛУШИЋ

ДА ЛИ СЕ МОРАЛА ДОНИЈЕТИ ОДЛУКА О ПРЕКИДУ ПРОГРАМА ГРАДА-ТЕАТРА

● Одлука о прекиду, џо свemu судећи, преруањена а није исklучena ни њена политичка моштвансност

ПРЕСУДИЛИ ФИНАНСИЈСКИ ИЛИ ПОЛИТИЧКИ РАЗЛОЗИ?

Послије петнаест одржаних фестивала у трајању од по 50 дана, често и у много тежим условима, Град-театар је прекинут 15. јула, пет дана послије отварања. Сада већ бивши директор Града-театра Велибор Золак саопштио је то на конференцији за новинаре 16. јула истичући да је разлог прекидања фестивала недостатак финансијских средстава, а да он то ради као приватна личност јер је непосредно прије тога закључио своју радну књижницу и напустио „Град-театар“.

За овогодишњи фестивал Влада РЦГ је уплатила 80.000 евра и та средства су била доvoljna само за отварање и првих неколико дана фестивала. Средства су броја потрошена јер је, по ријечима Золака, за смјештај учесника плаћено двоструко више (20 умјесто 10 евра) од планираног. Град-театар је овог лета био скупљи и зато што уговорите предuzeће нису као ранијих година пружила помоћ обезбиђујући смјештај за учеснике фестивала. Уз то Општина не уплаћује средства по основу наплаћивања

фестивалске таксе, па је несташица средстава, како је рекао Золак довела Град-театар у безизлазну ситуацију. Он је обавијестио новинаре и да је управни одбор Града-театра тог дана упутио захтјеве Влади РЦГ за обезбиђивање средстава за финансирање фестивала и Општини Будва за уплату средстава која се наплаћују на име фестивалских

стеча. Тог дана Влада РЦГ је уплатила 30.000 евра, а у Град-театар очекују да Влада неће на томе стати, имајући у виду и што је предсједник Влада Филип Вујановић исто времено и предсједник Савјета Града-театра.

Да одлука о прекиду фестивала Град-театар не значи да овог лета неће бити фестивал, изјавила је и дана касније предсједник општине Весна Радуновић. Општина, по њеним ријечима, у овом тренутку нема средстава, она је ступањем на дужност затекла празну општинску касу и блокиран жиро-рачун. Нова власт није учествовала ни у утврђивању програма Фестивала, нити у изради финансијског плана, па не може ни сносити одговорност за тешкоће у које је запао. Она је том приликом најавила да ће се ускоро формирати нови управни одбор Града-театра који ће поставити новог директора. До тада се очекује и финансијска консолидација општинског буџета па је можда у наставак фестивала.

Одлука о прекидању програма Града-театра имала је

негативан одјек и углавном је описана као преурањена или и политички мотивисана. Јер, није се могло заobići да је сада већ бивши директор Золак остави поднио непосредно по склапању споразума Либералног савеза и коалиције „Заједно за Будву“ образлажући је тиме да су они који су га поставили на ту дужност изгубили мандат да одлучују у Будви, и да по том споразуму на место директора Града-театра треба ускоро да дође кандидат Либералног савеза. Зашто није било још мало стрпљења за финансијске тешкоће Општине, зашто се није броја још један дан сачекала уплата Владе.

Зашто се, коначно, при доношењу одлуке о прекиду програма Фестивала заборавило на његов и културни и туристички значај, јер је он из протеклих 15 година постао изузетна културна манифестија због које су се многи туристи опредељивали да одмор проведу баш на Будванском ривијери. Та и многа друга питања чекају одговор. В.М.С.

Духовно наслеђе

МИЛОСТ И ОПРАШТАЊЕ

ТРОЛИСТ ВРЛИНА

Праштање је једна од најосновнијих хришћанских врлина, која проистиче и саставни је дио хришћанске љубави. „Љуби Господа Бога својега свим срцем својим...“ и „Љуби ближњега својег као самога себе...“. Из ове двије заповијести, природно и логично произилази опраштање, као врхунац човјековог милосрђа, човјеколубља, и богољикисти. „Оче, опрости им јер не знају шта раде“. Ове ријечи Господ изговара на Голготи. Своје крвнице Христос није проклињао, нити је позивао на освету. Напротив, он им је опростио и ова врлина се тражи од хришћана. „Благосиљајте оне који вас куну, молите се Богу за оне који вас гоне“, да бисмо се могли назвати синовима Оца небеског и да би нас Бог могао препознати као своје.

Ријечима Св. Јована Крститеља: „Покажте се, јер се приближи царство небеско“, почиње јеванђеље о Христу. То је позив на покажање. Покажање је почетак живота у Христу, опраштање је плод таквог живота. Ако Бог опрашта људима, како ли је човјек тек дужан да опрашта свом ближњем. Христос на неколико мјеста у јеванђељу говори поуку о овој врлини и значају те врлине, јер „како човјек може вољети Бога кога није видио, ако не воли свог ближњег“ (који је икона Божија). Опраштати ближњем из срда значи имати милосрђа, а милосрђе срда је оно што хришћанство тражи од човјека. „Милост хоћу, а не жртвоприношење“, то је оно по чему нас Бог препознаје.

Старозавјетни закони више не важе „око за око,

зуб за зуб“. Нови Завјет надограђује закон љубављу и ово је оно што се тражи за вјечно спасење. Боголикост - идеје за Христом, личити на Христа у свему, дакле, максимално се одрећи зла. Господ није дозволио каме-

сподњој (Оче наш) и каже: „...И опрости нам дугове наше као што и ми опраштамо дужницима својим“.

Човјек који нема милости према ближњем не може очекивати божију милост. Онај који нема

новање жене ухваћене у прељуби, иако је то био старозавјетни закон, већ је рекао окупљеној гомили спремној на линч, да се први баци каменом на њу онај који нема гријеха. Христос јој опрашта отпуштајући је са ријечима: „Иди и не гријешши више“. Ако једни другима не праштамо, каквој се милости смијемо надати? Јер „каквом мјером мјерите, онајвом ће вам се мјерити“. Зато се и у молитви го-

милости према страдалнику, болеснику, прогнањику, сиромаху и уопште патнику, изгубљену и сеbe је осудио. Све што је презерено на овом свијету као слабо - као доброта и љубав, који се некада заиста и чине слабијим од деструктивне снаге зла, бедем су о који се на крају свака неправда разбија. Народна мудрост за ову животну истину има једну лијепу реченицу: „Зло рађање - готово суђење“.

Она показује да свијет није пук посљедица хаоса већ ћело разумног бића који је свијет створио као савршену хармонију за добро и вјечност. Човјек није посљедица хаоса већ богољико биће са урођеном од Бога датом душом, савјешћу, разумом и слободом. У човјеку је сјеме богољикост. То сјеме он треба слободно да развије. Онај који га одбације слијан је безумнику. Непокажани злотвор сам себе осуђује на вјечну одвојеност од вјечног добра, јер добро и зло немају никакву заједницу. У човјеку је истина поприште ове битке двије неспојивих сила. Због тога Христос и долази у свијет да својим пријером нуди палоч човјека како је љубав Божија моћнија од сваке силе зла и да је циљ живота спасење душе. Чинећи зло човјек не само да се не спасава, већ се све више удаљава од извора живота, тонући све дубље у бездан. У секуларизованом друштву чини се да је свијет место без правде и доброте у коме најачи опростију и у таквом свијету све је дозвољено - сва правила игре која воде до неке пролазне и привремене побједе. У једној својој бесједи Епископ Николај ову земаљску варку овако описује: „Такав је живот и крај грамзљивих богаташа на мору овога земаљског живота. Пре свега они живе, са лажним убеђењем, да је овај свет једна разбијена лађа, без капетана, крме и крманоша - једна пустолина, која тоне и пропада и којом се користе само они, који што више из ње заграбе... Но у сред тог грамзљивог грабљења појавио се капетан лађе који је рекао да лађа тоне, већ да се то тако само чини невештим и кратковидим незналицима, које су ту кратко време. Путници се мијењају, но Он стоји скрiven и управља лађом, зна одакле је пошла и куде иде...“

И заиста, свијет је увијек под руком праведног судије, и онај који вјери у „огњеним колима“ вазни на небеса живи к Господу Богу. Из њега је остао плашил који је узео његов ученик Св. Пророк Јелисеј, пред којим се ово чудо и додигило у моменту када су прешли ријеку Јордан.

Пророк Илија није се упо-којио већ се у „огњеним колима“ вазни на небеса живи к Господу Богу. Из њега је остао плашил који је узео његов ученик Св. Пророк Јелисеј, пред којим се ово чудо и додигило у моменту када су прешли ријеку Јордан.

Изложио се је учио да се на-зивамо само онда када творимо и хришћанска ћела. Без покажања, опраштања, милости срца и љубави (не апстрактне и егоистичне већ реалне и ћелоторне) нисмо достојни понијети Христово име и наш пут је тек на самом почетку, коме у том случају предстоји многа тру-дноубивост за постизање ових душекорисних врли-на. Треба имати на уму да милости и бескрајна љубав Божија држе овај сви-јет, као и да је милост и опраштање оно што нам највише недостаје. За оне који презиру овај тролист врлина, свијет је пакао, а за оне који зраче овим врлинама и тиме помажу и својим ближњима, свијет је само одраз Божанскога вјечног живота.

Миља РАДОВИЋ

ЛИСТАЈУЋИ СТАРЕ ЧАСОПИСЕ

ОСВЕЂЕЊЕ НОВЕ ЦРКВИЦЕ
СВ. ЧУДОТВОРЦА СПИРИДОНА
У ПЛАННИИ ПАШТРОВСКОЈ
НА „ОГРАЂЕНИЦИ“

Побожни хришћани паштровски сакупиши у Цариграду, кроз своју ојачину и у Бугову приличну своју и сај радише малу, али врло лијепу, цркву Јокрају воде ојаденице у близини стварне порушене цркве св. Сиридона. Освећење је извршио 1. октобар 1906. итуман манастира Прасквице О. Данило Ујриновић са јеромонахом О. Иларионом Бечићем и јерејем Савом Рађеновићем а у присуству великој броја народа. Дозволу и блај ослов јодијелио је блажено-ђочивши епархијски епископски преосвештени Герасим. Помислије св. лиштар је говорио је бесједу итуман О. Данило, којом је крашко проказао значај цркве и њен положај у разна времена. Пожвально приврженост браће Паштровића св. цркви и завршио је ријечима: Сохрани Господи храм и сеи ушверди њега војек и вјеков - Амин.

И. Д.

Из Шематизма православне епархије Бококоторске, Дубровачке и Сплочанске за 1907. год./прир. Ј. Ј./

О ПОРИЈЕКЛУ ПОЗНАТИХ РИЈЕЧИ

Фебрис - римска богиња грозница, вероватно маларије, од које је боловало становништво насељено у влажним и нездравим деловима Рима. У Риму су постојала три светилица ове богиње, у која су болесници доносили зајвјетне дарове, формуле љекова и амулете. У медицини дијагноза фебрис (лат. febris) употребљава се за стање повишене телесне температуре - грознице.

Јул - (лат. Julius) - Седми мјесец у години, мјесец када се жање жито - спрани, има 31 дан. Назван је у част Јулија Цезара, рођеног овог мјесеца и реформатора календара - julijanski kalendar. До Цезареве реформе овај лјетњи мјесец се звао kvintilis.

Венера - Друга по реду планета у Сунчевом систему, која је видљива и голим оком, позната је у нашем народу и као звијезда Даница. Добила је име по римској богињи љепоте и љубави, природе, цвјетања, вртова и дрвећа - Венери. Венера је сматрана за пра-мајку рода Јулијеваца, римске државе и народа. У њену част у Риму су подигнута три храма, један на Капитолу 215. год. п.н.е., један испред Квиринских врата 181. г.п.н.е. а трећи 114. г.п.н.е. Празник посвећен овој богињи слављен је 1. априла. Тог дана купана је богиња статута, а њене свештенице су приступале ритуалном купању. Диктатор Суда је себе сматрао љубимцем ове богиње и од

његовог времена Венера је сматрана и богињом среће. Од времена Помпеја Венера је постала побједничка богиња, а у доба царства ова богиња је уживала највећи углед - постала је Venus Genitrix. Један од највећих вајарских дјела Старог вијека је Милоска Венера, мермерна статуа, израђена у II вијеку старе ере, пронађена 1820. године на острву Милосу, данас се чува у париском Лувру.

Танталове муке - По легенди Тантал је Зевсов син богат и моћан краљ који је владао обласцима око брда Сипила у Лидији. Богови су били нахијени Танталу, често је био њихов гост на богатим гозбама. Када је злоупотребио њихову наклоност казнили су га. У Подземљу је морао да трипичи глад и жеђ. Стјајао је у води до грла, а изнад његове главе надвијале су се гране пуне сочних плодова. Када је покушавао да утоли жеђ вода се повлачила, а када је хтео да ухвати плод, вјетар је високо дизао гране. Над Танталом главом стално је стајала огромна стијена, која је сваког часа могла да се обруши. По овој легенди остало је израз **Шријешти Танталове муке** за узалудну чекињу за нечим што нам је на дохват руке, а у суштини недоступно. По Танталу је и хемијски елеменат ред. бр. 73, ознаке Та, сјајнобијеле боје добио име тантал. Особеност овог метала је да не рђа тј. не може се затитити. Припремила: Ј. Ј.

ХРИШЋАНСКИ ПРАЗНИЦИ

СВ. ПРОРОК ИЛИЈА

(2. август / 20. Јула)

Старозавјетни пророк Илија, велики пророк живог Бога и чудотворац, својим проповиједима и чудесима избављао је народ Израја од безвјерја и гријеха у који је у то вријеме западао. На његову молитву Господ је слао огањ са неба неколико пута, да овим чу-

дима утврди народу вјеру. Вајкарсао је и сина удовице у Сарепти. Једно вријеме живио је у пустињи где је Господ слао једног гаврана који му је доносио храну. Вјера му је била чврста и огњена, а таква је била и његова ријеч, којом је пророковао Божију вољу. Св.

ПРЕОБРАЖЕЊЕ ГОСПОДЊЕ

(19. август / 6. август)

На овај дан Христос се пред тројицом ученика Петром, Јованом и Јаковом на Гори Таворској преобразио и показао у свој слави Сина Божијег. Крај њега се појавише и Мојсије и Св. Илија. Лице и хаљине његове засијале су неисказаном Бо-

даком свјетлошћу, тако да су ученици пали пред њим у страху посматрајући овај догађај. Тада Христа и свете пророке заклони облак и зачује глас Бога Оца: „Ово је Син мој љубазни, њега послушајте“. Тројици ученика Господ је забранио

УСПЕЊЕ ПРЕСВЕТЕ БОГОРОДИЦЕ

- ВЕЛИКА ГОСПОДИНА

(28. август / 15. август)

Један од великих Богородичних празника. На овај дан Пресвета Богородица представља се Господу уснувши мирно окружена Христовим апостолима, којима је била снага и утежа. Господ Христос у пратњи хорова анђела узео је њену чисту

душу к себи, као оне која је Богу најближа, јер је у својој утроби носила Творца и Бога. Трећи дан по свом представљању је Пресвета Богородица се у свом власном облаком и пречистом тијелу узнијела на небеса, где се стално пред пријестолом Божијим и

МАНАСТИР ПИВА

Измешено је са разлоћа језерских и људских пробуди Пивско Око и сен мишаролијаша Савашија. Далеке године блиске су срци свеца који залази, са сунчевим усјеном, за око свећа. Где је зрно пуштено, шу би да и клицу пусти, или Светлој Творци не варају међе свећа. Свеће лозе имају пругужени вид и на земном и на небном размеру. Бају Пивљанина, часни на векове рода, пробудиши звона у освий новој живота а висока му ћерјаница васељенска! За дана зађе за сунчев зрак и облачак и моли високо небо за род и родно лепто. За ноћи месец ћа мами али не одмами док Светије приступије Јерјолому брлу љаву Јерјаницу. Пойтону вековно месиће али не и Пивско око и оштри ум Бајов штоте са висина чува.

Драгиња УРОШЕВИЋ

МИРОСЛАВ ЛУКЕТИЋ: ИЗ ПОРОДИЧНОГ АЛБУМА - ЗАПИСИ ИЗ РУСИЈЕ (1945 - 1957)

УСЛОВИ У КОЈИМА СМО ЖИВЈЕЈИ

Ево како је отприлике изгледао наш радни дан: у шест часова трубач би означио устајање, а дежурни по дивизионима би гласно узвикивали команду подјом (устајање); у року од двадесет секунди сви смо морали устati, обући се и стати поред кревета у строј; уколико неко није то урадио слиједила је команда ложис и сви смо морали да се скинемо, уредно сложимо одјећу и обућу и легнемо у кревет; на поновљену команду подјом дизали смо се и постројавали; уколико би било ко од нас проговорио и једну ријеч, услижедила би нова команда ложис и сви би се поново скидали и лијегали у кревет; напакон би сви изашли из касарне и ишли да извршимо нужду у заједничком клозету који се налазио у кругу касарне; сва та процедура није смјела да траје дуже од пет минута; затим је слиједила јутарња физарјатка (гимнастика са трчањем) у трајању од двадесет минута. Овде треба истаћи да се физарјатка изводила без обзира на временске услове који су владали напољу, дежурни би послије устајања наредио како треба да будемо обучени: обично смо излазили голи до појаса, уколико нема падавина и вјетра и температура није испод нуле; у другим случајевима облачили смо само подкошуље. Када сви питомци изађу из касарне врати се затворе и нико не може ћuti прије него истекне утврђених двадесет минута. Забушавања није могло бити, хоћеш, нећеш мораš трчати и радити вјежбе јер ћеш се смрзнути (обично су то биле вјежбе у шеснаест тактова; ја их и данас памтим и понекад упражњавам ради рекреације); зими, уобичајено је било да се снijегом трљамо по грудима и на тај начин калимо организам и прилагођавамо га суровим климатским условима који су свијето високи.

Послије физарјатке слиједило је умивање и након тога јутарња смотра. Све се то морало одвијати тачно по утврђеном реду и у предвиђеном временском року. За смотру морао си бити добро припремљен: обучен по правилу, сва дутгмад на мјесту, закопчана и очишћена, бити обријан и, што је најглавније, ошишан; није се дозвољавало ношење косе, сви смо морали бити ошишани до главе; тек на трећој години дозвољено нам је да носимо кратку косу; у војничкој капи, зими шапки, морали смо имати иглу са концем. Попсебна пажња поклањана је оковратнику: на гимнастјорки или кителу (руски називи за војну блузу која се облачила преко главе и мундир) са унутрашње стране морао је бити правилно пришивен комад пресавијеног бијелог платна који је вирио изнад оковратника два до три милиметра; тај бијели руб је увијек требао бити чист; ми смо га сами прали, сами приши-
ји су овде владали.

вали и настојали да ради њега не добијамо приједбе.

Послије ригорозне, свакодневне смотре слиједио је доручак. Менза (по руски столоваја) налазила се ван касарне на удаљености стотинак метара. Јећи без капа, зими са шапкама, стројевим кораком и са обавезном пјесмом ишли смо на доручак. Са пјесмом је стварстојала овако: свака јединица у покрету је морала пјевати; без обзира пјева ли се или не мора пјевати, јер ћеш у противном сносити посљедице; напримјер, старјешина нареди запевај, ако одмах не почнеш са пјесмом слиједи команда на месте (корачај у мјесту) и то траје све док не запјевамо; дешавало се безброй пута да по десетак минута тапкамо у мјесту, али нема другог рјешења него да пјевамо. Знајући све то ми смо у батерији имали неколико питомаца који су знали пјевати и научили су руске војничке пјесме. Ја сам био један од больших запјевала и тешко ми је падало да морам почети пјесму, а знам да се свима нама не пјева: или смо уморни, или гладни, или нездадољни дрилом, прсто не пјева нам се. Али друге није било, када више немаш моћи да корачаш у мјесту, гладан си, а старјешина нема милости и не попушта, почне наговарање међу нама да ипак запјевамо и ја бих, најчешће, замољен од другова, запјевао, напримјер, пјесму Хороша страна Болгарija, а Рosisија лучше свих (Лијепа је земља Грузија, али је

је земља Бугарска, али је
Русија најљепша).

Послије тога кренули
би даље у дошли до мен-
зе. Ту нас је чекала дру-
га, не мала обавеза: пред-
мензом су били поређани
коњи за прескакање; сва-
ки од нас морао је прије
уласка у мензу прескочи-
ти коња; то није било јед-
ноставно и за многе је то
био проблем, нарочито
ако је подигнут високо;
старјешина би по неко-
лико пута враћао поје-
динце који нијесу могли
извршити скок, а ми
остали би чекали и поку-
шавали им помоћи да то
ипак учине. Ако би се по-
забавио статистиком по-
казало би се да сам за-
три и по године сигурно
више од хиљадупетсто-
на пута прескочио коња,
прије него сам доручко-
вао, ручао или вечерао.
Не рачунам у ову суму
прескoke које сам извео у
редовој настави из
предмета физичка при-
према.

Менза се налазила у пространој сали са дрвеним столовима и клупама; знало се мјесто за сваку јединицу, а исто тако сваки појединачник имао је своје мјесто. За столовима је сједјело десет питомаца, пет са једне и пет са друге стране. У мензу се улазило у колони по један; заузимала су се унапријед одређена мјеста и у стоећем ставу чекала команда: сједи. На столовима су били постављени та-

њири и прибор за јело хљеб црни и путер за де- сет људи; чаја је било до вольно, без органичења. За ручак смо имали: су- пу, боршћ или ћи; као друго јело добијали смо пире кромпир са комадом меса или рибе; за венчану се обаезно давала каша: овсена, гречњева или нека друга са комадом

Све послове у мензи кухињи, осим кувања хране, обављали су питомци и то по редоследу батерија. Била је праве фешта када је долазило на наш ред да радимо на кухињи; ништа није било тешко: цијепали смо дрвја, ложили ватру, чистили кромпир и припремали другу храну, постављали столове, чистили мензу, прали судове, разносиле храну по столовима и обављали сијасет других послова; дежурство је трајало двадесет четири сата и за то вријеме смјена на је била сита и задовољна. Добро је било и нама који нијесмо били смјени; другови су на доносили лонац више (на руском смо то звали **ДБ**, добавчное, додатно) и тог дана смо и ми били сити. Постојала је још једна страна наше заинтересованости за рад на кухињи: куварице и њихове помоћнице су биле Рускиње, младе, кршне, згодне, ми као странци били смо код њих привилеговани, дјеловали смо питомије и лакше смо освајали њихова срда; значило је та

доста да добијеш ДБ ло-
нац; сјећам се да смо уви-
јек имали добру везу са
куварицама.

старјешина послије истека предвиђеног времена устаје и даје команду устаницима и без обзира да ли си готов са јелом или нијеси устајеш и у колонији по један излазиш из мензе; у строју, са пјесном одлазиш у касарну. Често ме данас код куће опомињу да не једем броцо, али ова навика остало

Догађај с путером

Прилика је да се подсјектим на један гогађај везавши за храну. Глад не подноси сви једнако; не могу рећи да смо гладовали, али је истина да нам је недостајало хране: били смо млади, радили и учили напорно, климатски услови за нас су били дosta супротни и многи су почели да поболијевају; мучили су нас јаки назеби, бронхијитиси, упале грла и плућа, а један друг се разболио и на плућа. Све то је утицало на руководство школе да нам побољша исхрану. Поред осталог одлучено је да нам се додјељује дупла порција путера. Нама је то било добро, али смо се осјећали помало нелагодно визави својих руских другова који ту привилегију нијесу имали. Тако се на постављеним столовима за Југословене налазио дупло већи комад путера него за Русе. Ја сам у то вријеме био постављен за старијег водника у нашу јединицу; руководство је цијенило мој успех у настави и дисциплини и поверило ми овај нимало лаки задатак.

Једнога дана мој колега Херцеговац у повјерењу ми рече како друг Ј... краде путер; он је то видио, али никоме није рекао; ради то тако што приликом дијељења путера на десет дјелова, (застолом је то он увијек радио) једно парче сакрије у шаци и кришом стави у цеп. Нијесам могао повјеровати да се може спустити на те гране, али

сам одлучио да провјерим. Сљедећег дана, пак убијајеној процедуре одвео сам јединицу на дручак. Осматрам незапажено шта ради друг Ј. Заиста, видим како је сакрио комад путера у рукци и ставио га у цеп. Прилазим столу и наређујем му да устане и испече извади путер. Када је то урадио наредим ми да седне и доручкује.

да сједне и доручује.

Епилог овог случаја збио се навече истога дана у лењинској соби. Наша батерија имала је посебну, пространу, лијепу уређену и намјештenu собу која нам је служила за састанке, читање и разговоре. На челном зиду собе, по устаљеној иконографији која је важила цијелом Совјетском Савезу, висиле су фотографије чланова Политбироа БКП (б); централно место заузимао је Стаљин. Његова фотографија је била већа; фотографије осталих чланова и кандидата биле су распоређене у складу са рангом који су појединци имали у врху партије, ту није смјештено бити пропуста; било је та исписаних лозинки, парола и сл. Послије вечера заказао сам збор у соби нико од претпостављених руских официра за ово није знао и договор је био да све ово остане међу нама Југословенима. Позвао сам друга Ј...да изаде пред нама и каже шта мисли о свом поступку. Признао је све и правдао се тиме да је гладан и да га је то натјерало да потпише крада путер. Требало је одлучити како га за то казнити. Позвао сам Словенце, његове земљаке, да они предложе казну. Дигли су се, пришли му скинули опасаче и њима без жалости ударали по његовим леђима; послије њих изређали су се други. На томе се случај завршио. Овај догађај на вео сам као илustrацију услова у којима смо живјели; нашу жељу да пре Русима не окаљамо име

Прича о пешкиру

Могао бих себи пребачити што у једном другом случају нијесам био тако досљедан. У училишту се дешавале мање крађе, напримјер, некоме несташице капа или изгуби неки предмет за који је задужен, а према правилима дужан је да то надокнади; да не би то учинио он да узима капу неког другог питомца, најчешће и друге јединице и тако та може да кружи све до се не ухвати кривач. Обично су се те украдене ствари кришом продавале преко ограде: прости који је заузимала наша школа био је велик, вишак хектара; један дио према позадини затварала је жичана ограда у којој се курсанти на појединим мјестима знали направити рупе и вјешто их замаскирати. На тим скријеним мјестима долазиле би трговке, обично средњовјечне и слабо одјевене жене које би нудиле на продају парчад хљеба, комаде шећера, јабуке, поврће или неку другу

храну; могла се ту набавити понекад и вотка; све је то за нас било страшно скупо у рубљама; чини ми се да смо ми добијали мјесечно четрдесет рубља, а то је било само мало; храна у то вријеме била је ужасно скупа.

била је ујасно скупа.
Навешћу примјер којег
се добро сјећам: био сам
добро огладнио; добих
новчано сљедовање и ис-
користих прилику да
одем на жицу и купим
хљеба; парче црног хлеба
платих десет рубаља, по-
једох га за трен. Торговке
су пристајале и на трам-
пу: за украдене ствари
давале су храну или пи-
ће. То је био и један од
разлога што су се деша-
вале ове немиле ствари.
Једне вечери, прије спа-
вања, један питомац при-
јавио ми је нестанак пе-
шкира; испред кревета
постројо сам питомце и
лично кренуо да прегле-
дам кревете; пешкири су
морали бити сложени на
средини кревета; сваки
кревет сам разврнуо и
прегледао не би ли на-
шао код некога украдени
пешкир; када сам развр-
нуо кревет једног свог
друга, испод страмаца
видио сам сакривени
украдени пешкир; он је
преблиједио, погледао ме
очима које су молиле: не-
мој ме осрамотити. По-
шао сам даље. Никада о
овоме нијесмо причали,
али приликом сваког на-
шег сусрета, осјећао сам
да негђе у дубини његове
душе стоји стид за учи-
њено и неизречена за-
хвалност за мој поступак.

Ево како је послије до-
ручка приближно изгле-
дао наш радни дан: прије
почетка наставе имали
смо получасовну **поли-
тинформацију** (упознава-
ње са актуелним поли-
тичким догађајима), за-
тим је слиједила пред-
метна осмочасовна на-
става, па ручак и спава-
ње. Ово послијеподневно
спавање у трајању од јед-
ног сата нијесмо вољели,
али није било избора; сви
смо морали лећи по
предвиђеној процедуре:
свлачити се, спремати
одјећу и обућу и дизати
се под истим условима
који су важили и прили-
ком јутарњег буђења и
устајања. Послије спава-
ња слиједила је **самопод-
готовка** (учење и прире-
мање за наставу); затим
смо ишли на вечеру; по-
слије вечере имали смо
слободно вријеме које
смо обично проводили у
лењинској соби, читајући
књиге, новине, играјући
шах и сл. Ја сам највише
волио да читам руску ли-
тературу, она ме осваја-
ла. Поред спавање била
је обавезна смотра са
прозивком и затим је
слиједила команда за ли-
јегање. Лијегање је траја-
ло двадесетак секунди:
чизме са крпом која се
увијала око ноге уместо
чарапе (на руском пар-
тјанка) стављале су се уз
кревет; одјећа и шапка
на табурету, испред кре-
вета, сложене по пропису.
Кревети су били за
два нивоа. У десет сати
навече у касарни зацари-
ла би тишина; дежурни
само није смио спавати.

(Наставиће се)

Из стручног угла

МЕДИЦИНА

УТИЦАЈ СУНЧЕВОГ ЗРАЧЕЊА
НА КОЖУ (II)

ХРОНИЧНО ДЛЕЛОВАЊЕ UV ЗРАЧЕЊА НА КОЖУ. Резултати досадашњих испитивања указују на то да дуготрајно излагање сунцу / кумулативна експозија / доводи до старења коже и малигних оболења, међутим и оштећења DNA и некомплетне „поправке“ насталих оштећења везане за поремећај имунских функција.

Фотостарење коже. Ове хроничне дегенеративне промјене на кожи, првенствено код људи бијеле расе, првенствено су резултат промјена на кератиноцитима, меланоцитима, колагену, еластину и крвним судовима коже и разликују се од нормалног процеса старења коже. Кожа постаје сува, избраздана, смежурана, нееластична, атрофична (истањена), проширеног капиларног цртежа, са појачаном осјетљивошћу капилара и са појавом ирегуларних пигментација. Долази до агрегације еластина, па да количине зрelog колагена и „соларне кератозе“, што је директно повезано са ризиком од појаве немеланомског рака коже.

Фотокарциноменеза. Експериментална истраживања показују да већи значај има UVB, нешто мањи UVA зрачење, али и IC зрачење. Повећано вријеме излагања фаворизује степен хроничних оштећења. Подаци који потврђују могућност изазвања немеланомског рака коже сунчевим зрачењем су: немеланомски рак коже се чешће јавља код људи осјетљивих на сунчево зрачење (тип коже I и II), на мјестима у већој мјери изложеним сунцу, код становништва са већом амбијенталном озраченошћу... Већи је ризик од појаве спино-

з ног, а мањи од појаве базоцелуларног карцинома. За појаву меланомског рака коже постоје мање јасне епидемиолошке потврде: постоји повезаност са податком о повременом, рекреацијском излагању сунцу и за појаву „олекотина“ од сунца, посебно у дјетињству. У последње дјеље до три деценије запажа се годишње повећање инциденције малигних оболења коже за 5-10% што се првенствено повезује са смањењем стуба озона у стратосфери, а тиме и повећањем амбијенталног UV зрачења.

МЈЕРЕ ЗА ЗАШТИТУ КОЖЕ ОД АКУТНИХ И ХРОНИЧНИХ ЕФЕКАТА СУНЧЕВОГ ЗРАЧЕЊА. Неопходне су, тврде дерматолози, следеће мјере и поступци:

1. Избегавање непотребног излагања сунцу у периоду од 10 до 15 сати када је интензитет еритемогеног зрака (зрака које изазивају црвенило) UVB и UVA спектра највећи.

2. Кориштење заштитне одјеће, шешира и наочара непропустљивих за UVZ (нпр. утвђено је да памучна мајица има заштитни фактор 15, док полусинтетска мајица носи заштитни фактор 36, што се све смањује за трећину уколико су материјали мокри).

3. Наношење одговарајућих количина топијских препарата за заштиту од сунца, високог заштитног фактора (15 и више) када је излагање сунцу неохондо.

4. Избегавање дугог кориштења вјештачких извора UVZ у сврху тамњења коже (соларијуми) што доводи до фотоста-

рења и повећаног ризика од фотокарциноменезе.

5. Образовање дјеце и одраслих о спровођењу заштите коже од сунца као и честих прегледа коже у сврху праћења промјена на кожи као што су младежи и сл.

ТОПИЈСКИ ПРЕПАРАТИ ЗА ЗАШТИТУ ОД СУНЦА. До краја седамдесетих година 20. столећа препаратори за заштиту од сунца су смештани козметским супстанцима и тек тада су у USA класификовани као лекови који штите структуру и функцију коже од актиничног оштећења у дјеље групе: органске супстанције или хемијски агенси који дјелују као UV филтери који дјелимично или потпуно апсорбују UVZ одређених фреквенција и неорганске супстанције или физички препаратори за заштиту од сунца који штите кожу расипањем зрака на њиховим честицама, истовремено штитећи од UVA и UVB зрачења. У савременим препараторима налази се мешавина више хемијских и физичких агенаса.

Најчешће коришћена органска једињења су: цинамати (Парсол МЦХ), бензофенони, салицилати, октокрилен, антранили, паминоензоати - ПАБА, камфори, дibenzoilmetatani (Парсол 1789) итд. Апсорбују специфичне дјелове UV спектра који се послије апсорбије на површини коже реемитују као зраци мање енергије или се њихова енергија користи у фотокемијским реакцијама. Физички агенси (цинк оксид, титанијум диоксид, магнезијум силикат, магнезијум ок-

сид...) су ефикаснији у заштити од UVA зрачења, имају мање нежељених ефеката и фотостабилност.

У данашњим препараторима користе се у облику микронизованих прахова, што им омогућава лакшу примјену. Препаратори за заштиту од сунца су најефикаснији у заштити од UVB зрачења, краткоталасног UVA II зрачења, али не и од UVA I спектра, дужих таласа, сем авобензона и физичких агенаса који су обавезан саставак препарата са високим фактором заштите и широког спектра дјеловања. За процјену ефикасности заштите одређеним препаратором и даље се користи еритемогено дјеловање UV зрачења. На основу тог параметра мјери се фактор заштите од сунца (sun protection factor - SPF), тј. одређује ефикасност само за UVB дијо спектра који је сјајно еритемоген, док је UVA знатно слабије еритемоген, па се и даље трага за одговарајућим показатељима степена заштите одређеног препарата. Реална вриједност SPF је увијек мања од назначене због дјеловања самог зрачења на заштитну супстанцу.

Фактори који треба да утичу на избор препаратора за заштиту од сунца су: фототип коже (VI типова), преосјетљивост на UVB / UVA зрачење, клима, интензитет соларне радијације, влажност ваздуха, вјетар, дужина експозије, тип активности који се спроводи, узимање лекова, начин апликације...

Др Оливера СИМИЋ
- КОВАЧЕВИЋ

ПОЉОПРИВРЕДА

ИСТОРИЈА ГАЈЕЊА
ВИНОВЕ ЛОЗЕ
НА ПРИМОРЈУ

У Европи (прије појаве човјека) налазила се винова лоза „Vitis vinifera“ у дивљем стању. Појавом човјека њени ситни, укусни и хранљиви плодови коришћени су за јело. Према палеонтолошким истраживањима винова лоза се налазила у праисторијским слојевима, у млађем каменом добу, бронзаном добу и гвозденом добу и то на великом пространствима.

Ширала се захваљујући, прије свега, птицама које су хранећи се плодом разносиле сјеме. Сматра се да је дивља лоза изворни облик данашње културне лозе. И данас се може наћи доста лозе које расте у дивљем стању на подручју Кавказа, Крима, Ирана, Средоземља, у нашој и многим другим земљама. Прво гајење винове лозе почело је јужно од Кавказа и у Индији. Одатле је гајење прешло у Јеременију, Етиопију, Италију, Француску и друге земље. За Грке се препоставља да су самостално пронашли и гајили лозу још у праисторијском добу. У Европи се прво зачело виноградарство у Тракији. На Балкану се виноградарство нарочито проширило за вријеме Римљана који су утврдили да балканско полуострво има погодне климатске и земљишне услове за гајење винове лозе. Римљанима припада велика заслуга за подизање виноградарства у нашим крајевима и уношење начина гајења винове лозе. Словени су прихватили гајење винове лозе одмах по доласку на Балкан јер су нашли развијено виноградарство и брзо су уочили корист и значај гајења винове лозе.

Познато је да се озбиљнији развој виноградарства на Балкану остварио у средњем вијеку. Виноградарство као грана било производње простирало се код нас од Конавала, Боке Которске, па све до Улциња и чинило је приморско виноградарство које се први пут помиње у оквиру средњевјековне српске државе у XII вијеку. На овим просторима приобалног дијела јужног Јадрана виноградарство је било водећа грана производње. У поређењу са виноградарјима континенталног дијела пријорско се нарочито истicalо својим климатским и земљишним условима као и по квалитету грожђа и вина. Према опису путописца (1308. год.) виноградарство континенталног дијела средњевјековне Србије није могло обезбиједити потребу за вином па је увозено са приморја. Вино је трошено као животни еликсир за дуг живот и као лек, а чинило је и важан артикал извозне трговине винограда.

Старе српске повеље сведоче да је виноградарство било заступљено на метосима бројних манастира: Св. Арханђела на Превлаци близу Котора, Св. Николе у Прашкици (коме је Балша III дао земљу за подизање винограда), Св. Тројица у Режевићима, затим манастир Дуљево и др. Највећи метод је био Св. Арханђела на Превлаци. Он је у свом власништву

имао више села Грбаљске жупе која су се тереном надовезивала на метох. Једно од познатих села су Богдашићи који су до земље за подизање винограда дојазили откупом и уз сагласност зетског митрополита, због услуга и односности манастиру.

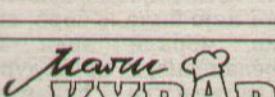
Пошто је виноградарство било важно привредна грана то се оно налазило у рукама градског племићког стајлажа. Да би властела заштита своје винограде и створила монопол прописана су била разна ограничења и забране подизања нових винограда. Которска општина дозвољавала је свакој кући у жупи Грбаљској да може засадити виноград сам у величини неколико квадратних метара. Та површина је контролисана и уништавана је све преко одобрених површина. Которски статут (1346. год.) допуштао је само обнову старих винограда а подизање нових је било забрањено и кажњиво.

Подручје Паштровића, Бара па све до Бојане, са манастирским метосима носиоцима развоја виноградарства где је примједњивано искуство напредних метода грчким манастира били су веома познати производњачи добрих и веома тражених црних вина.

Виноградарство као и мајстарство, имали су предсудни значај за опстанак становништва на приобалном подручју. Са доласком Турaka настало је застој у виноградарству јер им је Куран забрањивао конзумирање вина, али је дошло до уношења низа стоних (бијелих) сорти винове лозе.

У XVIII и XIX вијеку виноградарство се ширило по Европи као и на нашем приморју. Године 1864. у Европи је пренијета (из Америке) филоксер (сушибу) која је уништила виноградарство Француске и других земаља западне Европе. Тада је настала велика потрошња наших вина што је многе натјерало да саде нове засаде, па у недостатку земљишта за винограде настало је крчиње маслињака. Али то није дуго трајало, филоксер се појавила и код нас и потпуно уништила наше винограде. Обнова винограда калемовима ишла је дosta споро чему су доприњели ратови, миграција становништва итд. Манастирски методи су изгубили своју првобитну улогу и виноградарство се постепено развијало код индивидуалних сеоских домаћинстава.

Послије Другог светског рата настало је нови период пропадања и напуштања виноградарства на приморју, а сличну судбину је доживело и познато црнничко винограде. Мали је број оних који су сачували своје винограде на окућници или посадили нове савремене засаде. Данас (на жалост) љубитељи и потрошачи вина купују грожђе за прераду углавном из Србије и Македоније и поједи повољнијих природних услова овог подручја. Јован МЕДИГОВИЋ, дипл. инж.

ПРЖЕНЕ БАЛАНЦАНЕ

Пуњени парадајзи

Потребно: 1 кг. баланџана, со, брашно, бијели лук, уље за пржење. Баланџанама одстранити кору, па их исјечи уздужно на танке шините. Сваку посолити и ређати једну преко друге. Посољене оставити да одстоје око 15 минута, док пусте воду. Притиском на исјечене баланџане исциједити воду, па сваку увалити у брашно и пржити на загријаном уљу са обе стране, док не порумене. Пржене баланџане вадити и ређати у припремљену посуду, посыпавши их ситно исјецканим бијелим луком.

Рибља чорба

Потребно: 1/2 кг рибе, 2 кашице пиреа од парадајза, главица лука, веза зелени, кашика брашна, паприка, лист ловора, уље, петрусин, кашичица „вегете“, бибер (у зру и ситан). На уљу пропржити црни лук, па томе додати ситно исјечени зелен. Кад поврће мало омекша, додати очијашене комаде рибе и налиći са око литар воде. Дода-

Запечене бамије

Килограм бамија припремити за пржење пропржити им врх. Каштавце опрати, изрнди са кором и посолити. Умутити павлаку са јогуртом, па овоме додати изрндане каштавце из којих је претходно исциједено вода. Очијашти и ситно исјечки бијели лук, па га додати каштавцима. Све измиштати и ставити у фрижидер да се прохлади.

Десерт

6 цијелих јаја добро умутити са 8 шољицама цукра. Овоме додати 2 шољице уља, мало гратање коре од лимуна, 8 шољица брашна и прашак за пециво. Све добро умутити и усuti у подмазан и брашном појуту дутуљасти плех. По врху колач посuti сјечниким мендулама или орасима, па ставити да се пече на умјереној температури. Приредила Л.Ђ.

Старински колач

Лепота жене

ЉЕКОВИТО БИЉЕ

ВРХУНСКИ КОЗМЕТИЧАР

Љековито биље у козметичким препарата није носталгична претпоставка козметика наших бака већ је стручно заснован смјер који из дана у дан сlijedi све више производица козметике. Наша се еколошка свијест буди у најсјетљивијим подручјима. Најприје се забринемо за своју исхрану, здравље, па и за лепоту. Управо због тога позив „вратимо се природи“ врло је гласан и у козметици. Људима је љековито биље одавно значило основни извор здравља и лепоте. Из најстаријих записа сазнајемо како су се у давној прошлости његовали и уљепшавали богатства, у првом реду познате жене. Купке у руцију водици, утрљавање бадемовог уља у кожу, парфимисање уљем од наранџиног цвијета, бојење косе каном, могли бисмо набрајати још низ старих козметичких препарата. Све до почетка овог столећа људи нису познавали хемијски састав биља - познавали су само његове начине употребе и дјеловања. Из генерације у генерацију преносила су се искуства, записивала и доношавала. Џелокупно наслеђе употпуњено стручним и научним доказима употребе љековитог биља у козметици данас је уздружен под називом фитокозметика. Заиста је свакија употреба шампона са екстрактом брезе, корице, арника, крема за љегу са екстрактом камелије, хамелија, купке и соли за купање са екстрактом дивљег кестена и слично. Нашу пажњу привлаче новости које не познајемо, а произвођачи нас ујеравају у њихово дјеловање и предност.

Употреба биља у козметици је све више модно усмјерена јер успјешни производи врло брзо доносеју бројне присталице. Велики производи који су модни трендови и када је ријеч о употреби љекови-

тог биља у козметици. Суспрећемо се са правом поплавом производа са екстрактом алоје, јојобе, манга и другог, за нас егзотичног биља и плодова за које можемо тврдити да у дјеловању не предњаче пред нашим и нама познатим биљкама. Савремени козметички препа-

Биотин

Због недостатка биотина, а у питању су невјероватно мале количине: између 30 и 100 милионитог дијела грама дневно, коса почиње да опада, нокти се ломе, на кожи се јављају запаљенски процеси. Он има улогу у стварању КЕРАТИНА од којих се састоје кожа, коса и нокти. Један је од малобројних витамина које тијело може само да производи и то у пријевима. Зато, када дође до поремећаја цријевне флуоре, што се најчешће догађа код претјераног уживања алкохола или послије лијећења антибиотицима, неопходно је узимати биотин у пилулама од 25 милиграма дневно током дужег временског периода.

рати садрже све више природних једињења. То вриједи и за површински активне супстанце емулгаторе, масне супстанце и за различите специфичне додатке.

Међу онима који су најчешће носиоци основног дјеловања козметичког производа налазе се многи екстракти и дестилати љековитог биља, воћа и других плодова и различитих животињских органа. Морају испуњавати основне међународно признate стандарде прописане фармакопејама или правилницама којима се провјерава њихов квалитет, а тиме и дјеловање. У козметичким препаратаима морају бити присутни у количини која је физиолошки активна и у обли-

ку који им гарантује стабилност. На жалост, управо када је о томе ријеч, не можемо се поуздати у све препарate. У дјелотворности козметичких препарата често и сумњамо. Наиме, заведени рекламом очекујемо брзо и чудотворно дјеловање. Савремена козметологија и за посебну љегу у козметичко-фризерском салону препоручује све већу примену посебних препарата. Најчешће су то састави на темељу природних и посебно дјелујућих јединијења, а припремају се не-посредно прије употребе. У ове се убрајају разлиčite биљне и воћне маске и облизи, протеински концентрати за припрему лосиона за регенерацију коже, тонизи за дезинфекцију коже са акнама, облизи за ревитализацију оштећене косе и сл. Управо се ту модерни козметички препарati спреју са рецептима наших бака. Испирање косе са раствором од јабуковог сирћета или чаја од камилице, прање са ринфузом тимијана, дезинфекција нечишће косе, бjeљење и тонизирање коже облизима од краставаца и још много других начина употребе природних препарата за љегу, одлична су и сваком доступна допунска ћега при употреби козметike.

Никако се не препоручује да се одрекнете употребе модерних индустријских препарата, већ да ослушнете и слиједите савјете које објављују часописи и књиге, односно које сазнајемо од стручњака и пријатеља који имају искуства у њези са природним сastavima. Јековито биље у козметици дјелује споро, али сигурно. Морамо стећи нешто знања, али и довољno вољe и времена да га употребијемо. На тај начин ћemo постати и критичнији код куповине козметичких производа и тако ћemo на амбалажи поред познатог назива и датума производње потражити и садржај активних материја, па и оних које смо у својим рецептима и сами опробали.

МЛАДЕЖИ

Младежи су урођена појава. Има их разних величина и боја: од светолосиве до црне. То је тзв. јаче пигментисано место на кожи. Постоји је сваки младеж који има добrođudni tumor може врло лако да се претвори у злоđudni, па се свака сумњива појава као што је нагла раст, првенило итд. захтева лекарски преглед. Не треба их дирасти и једино се препоручује корективно шминкање.

Могу да се појаве на кожи у било ком узрасту. Они су разнолики по свом облику и величини. Могу да буду од величине чиоде до великих формација које понекад заузимају простране регије на кожи лица или тела. Ситни црни или тамно mrki младежи су понекад опаснији од великих. Могу нагло да почну да расту, а понекад прерасту у злоđudan tumor. Прерастању и порасту обично потпомажу озледе, дуготрајно надраживање младежа одећом итд. Младежи који проис-

тичу из крвних судова појављују се на рачун прекомернog развоja krvnih судova или њихovog потпунog одсуствovanja. Liche na tachke i chvoriće.

Bradavici mlađadi imaju oblik većih ili manjih chvorića ili chvora različitih boje, ruzičaste, žužkaste ili tamne boje. Neki od njih su chvrti, čak rožnati, dok su drugi meki, peteljkasti. U osnovi, oni prelaze površinu kože. Ponекad iz njih rastu dlake.

Pigmentisani mlađadi mogu biti urođeni i stечeni. Oni ne rastu sa uzrastom: neki su u početku tachkaste, pigmentne tvořevine koje izrastaju od 1 do 1,5 cm i brzo se stvaraju periodima posle zrelosti. Pigmentne mrje mogu imati čak i do 10 cm u prečniku. Mali mlađadi u periodu polnog sazrevanja rastu mnogo brže. Oblike i veličina pigmentnih mlađadi su različiti. Mogu biti plošnati, okrugli, ovalni itd.

Ranije mlađadi je smatran za atrribut lepotе. Lekari se tu razilaze sa mišljenjem pesnika i slikara. Naучnici ga nazivaju skulpturom zmiјom koja može da uđe ako se uzemiri. Zato pitaće da li mlađadi treba uklaňati i na koji начин može da решава samo lekar. Treba da pokazuju ne samo dermatologu već i onkologu. Neki ljudi, trudeći se da uklone mlađade, premažu ih raznim kiselinama ili sokovima bilačka, što može da доведе do teških posledica. Nekotipno uklanjanje mlađade tako može da доведе do zlođudnog tumora.

Poстојi više начина за uklanjanje i uništavanje mlađade: rentgenski zrači, elektroliza, a najbolje je operacijom. Obavezno treba uklaňati mlađade koji počinju da se pretvaraaju u zlođudne i koji se brzo uvećavaju, kao i one kojima se pojavljuje intenzitet pigmentacija.

Жене у овом периоду би требале да узимају што више АД витамина, да редовно по мало једу и пију пивски квасац, који садржи састојке који хране и штите кожу и косу. Ако пате од куперозе и акни, морају да се чувају алкохола и пикантних јела. Поред ових промјена имамо и појаву маљавости која се јавља када нестаје прогестерон. Андрогени преузимају власт и они могу да изазову јаку маљavost. Ту је, такође, и проблем тјелесне тежине. Можда и због потрошње алкохола долази до нагомилавања масних наслага. Такође је послједица и успоравање метаболизма при чему је карактеристично да се поправљају бутине, задњица и стомак, где долази и до мишићног опуштања. Уз помоћ исхране моћи ћete да продужите своју млаđost, али ћete morati da protjerate neprijatelje sa vašeg tajnira. Na taj начин вам гарантујемо да ћete dugo biti mladi.

Шминка

Жене у овом периоду би требале барем једном мјесечно да посјеђују козметичаре. Свако вече стављајте на лице неку крему

ЉЕПОТА ЖЕНЕ
У КЛИМАКТЕРИЈУМУ

Страх од губитка младости и љепоте је природан, али жене које имају здраво тijelo и позитиван ментални став према животу већ доволно брину о себи. Оне дочекују 50-те са минимумом узнемирења. Многе жене у то вријeme пролазе кроз снажну менталну депресију и емоционални стрес што често у предметно паузи може узроковати проблеме коже. Код жене је још увијек ствара естроген, али не ствара се прогестерон. Тада можемо примјетити појаву микропицета, акни и пропрених пора. Осим тога долази до повећања себоје због смањеног лучења прогестерона и то погађа жене између 45. и 50. године.

Њега треба да се базира на емулзијама, лосионима за масне коже, затим остригентним маскама које упирају масноћу и истовремено смањују ширину пропрених пора, а додају се и специфичне креме за масну кожу. У менопаузи скрепија себума се доста смањује, ствара се више сува и осјетљива кожа, па се тада треба третирати са масним и хидратним кремама. Нарочито се препоручују млијека, са повећаним липидном заштитом. Губитак еластичности и сувића су главни проблем зреле коже. Слабија циркулација може такође проузроковати оштећење бојe и тена. Чест је случај тамних мрља и флекса. Наслаге изумрлих ћелија су сталини проблем због чега је кожа задебљала и груба. Кожи могу помоћи паковања за омекшање коже са хидрантним својством. У овом периоду љекари ендокринолози предлажу да се терапији менопаузе додају естрогени, тада долази до очигледног повећања колагена и еластине који постaju изузетног квалитета. Протеогликани постижу задовољавајућу концентрацију у кожи, јер они имају свој заштитни хидрантни фактор.

Исхрана

Жене у овим годинама би требале да узимају што више АД витамина, да редовно по мало једу и пију пивски квасац, који садржи састојке који хране и штите кожу и косу. Ако пате од куперозе и акни, морају да се чувају алкохола и пикантних јела. Поред ових промјена имамо и појаву маљавости која се јавља када нестаје прогестерон. Андрогени преузимају власт и они могу да изазову јаку маљавост. Ту је, такође, и проблем тјелесне тежине. Можда и због потрошње алкохола долази до нагомилавања масних наслага. Такође је послједица и успоравање метаболизма при чему је карактеристично да се поправљају бутине, задњица и стомак, где долази и до мишићног опуштања. Уз помоћ исхране моћи ћete да продужите своју млаđost, али ћete morati da protjerate neprijatelje sa vašeg tajnira. Na taj начин вам гарантујемо да ћete dugo biti mladi.

Шминка

Жене у овом периоду би требале барем једном мјесечно да посјеђују козметичаре. Свако вече стављајте на лице неку крему

менила на образе, пудер беж или роза боје посјељије лице док се усне мајку свјетлоружичастом бојом.

Такође, жене би требале у овом добу да користе више козметичких препарата са редовним чишћењем коже, пилинзизама, масажама и тонизирањем коже. Јако су добра парафинска паковања и фитотерапија. Препоручује се и миолифт и комбинација са стандардним методама, као на пример јонофереза са ампулама за хидратацију и ампулама које утичу на еластicitet коже. Јако је добро употребити и високо квалитетна уља као и мажда јоноферезу са екстрактом плаценте у комбинацији са колагеном и еластином. Осим ове дводје материје, могу се препоручити и керамид, кавијар, алантон, а такође ту су липозоми, екстракт тимуса, ревиталин витамин А, Ф, Е и цитоароматски препарати. Правилним приступом њезине коже, може се одржавати и вратити мекоћа и влажност који су карактеристични за млаđost. Као је њега коже у питању никада није сувише рано или сувише касно за почетак.

Припремила:
Данијела РАЈКОВИЋ

СОНЕТ О ЉУБАВИ

27.

ГОЛА си шако једноставна ко једна од твојих руку,
тлашка, земаљска, малена, обла и прозрачна,
имаш црпе мјесец, пуштеве јабуке,
тola си шака као ћоло жијо.

Гола си шака као ноћ на Куби,
на коси имаш звијезде и биљке погвијуше,
тola си шака жута и неизјерна
као љејшо у некој златној цркви.

Гола си малена ко један од твојих нокати,
обла, шака, ружична све док се не роди дан
и док се не појућеш у подземље свијета
као дућачак шунел одјеће и дјела:
твоја се свјетлосија ћаси, одјећа се и осијаје без лишића
и поново се претвара у једну ћолу руку.

Превео: Звонимир Голоб

Пабло НЕРУДА

Жанко добра

ЛУЧОНОШЕ

НОВЕ НАДЕ

Лучоноша је човјек који носи луч, бакљу, у нечemu је први и најважнији, човјек је који носи „нови зрак”, а који највише може да сасија кроз наше знање и образовање.

Но, и поред читавог богатства значења овог израза, предмет овог написа је - „Луча, награда давно установљена под овим блеставим именом која се дођељује на крају школске године сваком ученику у основној или средњој школи који је дотад имао одличан успех, све петице.

Лучоноша је ученик који добије овако високо, престижно, а требало би да значи и обавезује, признање за одличне резултате постигнуте у свом школовању. Број оваквих ученика на крају ове школске године није занемарљив у основним и средњим школама наше републике. Ову констатацију потврђују и дневне новине. - 29 лучоноша у двије градске основне школе у Рожајама, 15 лучоноша у ОШ „Његош“ у Котору, 8 лучоноша у ОШ „С. М. Јубиши“ у Будви, 11 лучоноша у ОШ „Милорад-Муса Бурзан“ у Подгорици, 16 лучоноша у ОШ „Алекса Билас-Бећо“ у Мојковцу, 19 лучоноша у ОШ „Лука Симоновић“ у Никшићу, 10 лучоноша у ОШ „Вуко Јововић“ у Даниловграду, 4 лучоноша у некој основној школи у Цетињу, 64 лучоноше у гимназији „Слободан Шкеровић“ у Подгорици.

Потом су проглашавани ћак или ћаци генерације, честе су биле школе које су имале једног, два или три оваква ученика. Оваквих ученика је, на пример, било у Основној школи у Горњој Буковици под Дурмитором па још у многим другим школама.

Овакви подаци, када им се додају подаци о разним такмичењима у знању из математике или других школских предмета, а која су организована при крају ове школске године у неким школама, причињавају задовољство, буде нове и лијепе наде, али истовремено и необично изненадују.

Мало је изненадујуће када су овакви резултати постигнути у школској години у којој су наставници били дugo времена у штрајку, када је наставни час трајао само 25 минута, када наставници са веома ниским зарадама нијесу били мотивисани за неки знатно квалитетнији рад, када раде у претрпаним одељењима...

Дошли су нове генерације ученика који својим максималним залагањем у школи и ван ње, постижу овакве резултате. Изгледа да ће оне својим могућностима, знањем и образовањем једино моћи да побиједе ово вријеме пуно неспоразума, конфликата, апсурда.

Оне ће, могуће, пронијети „лучу“ у неку извјесniju будућnost.

Д. ЛОНЧАРЕВИЋ

„А ОВДЈЕ ЈЕ ТРЕБАО БИТИ
МОЈ ДЈЕЧИЈИ ВРТИЋ 2002...“

ШКОЛИЗМИ

- Ђутање је злато које у школи нема велику вриједност.
- У школи се понашам као глумац. Не могу без супфера.
- Ако се свака школа плаћа, због чега просветни радници штрајкују.
- Учитељ - како то слабо плаћено звучи.
- Школа је увijek била у неповољном положају. Она никад није могла да побјегне од ћака.

Раде ЂЕРГОВИЋ

КЛАВИР И ВИОЛИНА

У музичкој дворани свијала су два чувена маестра. Клавир, господин од угледа, држао се достојанствено. Он је изводио дјела славних класика. Госпођица виолина, синоним елеганције и грациозних покрета успављивала је слушаоце и вођила их у свој свијет тужне романтике.

Кад се дворана испразнила, клавир и виолина остали су сами. Нису више онако свечани и раскошни. Сада се утркују у хвалисању.

- Ја сам прославио Шопенова и Моцарта. Шта би они без мене. Остали би анонимни. Без мене не би постојала музика. О, какав би то био свијет без клавира. Жалостан, госпођица виолина. Без вас се и може некако, али без мене, о, то је немогуће.

Виолина је бјеснила, како се то понаша, нимало каваљерски.

- Колега, не би вам школило мало скромности. Имајте обзира према дами. О мени се говорило и пјевало, вјековима. Ја сам симбол љубави, душе. Да, драги господине, душе. На мој звук сви дишу и уздишу. Зато ме стављају на раме, близу срца. А вас до ногу, чак вас и газе. О, како је то понижавајуће. То је жалосно, не само за вас, него за све нас.

- Госпођице виолина, моја озбиљност ми не дозвољава да полемишем са вашим забављачким, да не кажем каквим карактером.

- Господине, ви само свијајте, свијајте, али празној дворани. Онда ћете сами себи аплаудирати и уживати...

Бином прође пацов, непозван гост.

- Престаните, због вас двоје не може да спава поштен свијет. Шта сте се раскодакали.

- О, боже, какав простак - рече виолина.

Пацов поче да бубња без престанка. Од велике буке виолини попуцаше струне. У бијесу, она га удари гудалом. Пацов зацвичи и побеже.

- Опростиште што сам била груба. Гудало може бити и одбрана.

- Госпођице, били сте у праву - одобри јој клавир. - Ја сам требао бити ваша заштита.

- Ви то и јесте - рече виолина и спусти гудало на дирке клавира.

- У вашем додиру, поред топлоте, осјећам душу Чайковског. Грациозност „Лабуда“. Његов лет и њежни покрет. Осећам Григоријеву љепоту и боју скандинавских вода и планина. Моцартови тонови лијече расположења, а Шопенова „Полонеза“ враћа достојанство. Госпођице виолина, ви ме не слушате...

- Наравно да вас слушам... само говорите...

Снијег је прекрио кровове. Хладноћа је тјерала пролазнице са улице. Само је клавиру и виолини било топло од пламенова музичких арија и тонова.

По дрвећу, пахуљице су правиле снijежни шлаг, а музичка дворана цвјетала је од раскошне музике у велики букет љубави и „Оду радости“.

Слободан ВУКАНОВИЋ

ЗАНИМЉИВОСТИ

ОБОЈЕНА ЛАЖ

Послије полиграфичког детектора лажи и детектора на принципу функционалне магнетне резонанце, долази нова термичка камера високе резолуције да допуни арсенал за откривање лажи. Принцип тог новог уређаја је једноставан: учинити видљивим специфичне зоне око очију, где количина крви расте када се лажи. Та појава, невидљива за голо око, открива се камером способном да уочи разлику у дермичкој температуре са прецизношћу од 0,025°C, чак и кроз јаку шминку. Ефикасност те нове технике, усавршена од стране америчких истраживача у Минесоти, блиска је ефикасности традиционалног детектора лажи. Баш као и полиграф, она региструје физиолошку емоционалну појаву коју контролише нервни симпатички систем. Међутим, камера може бити коришћена без знања испитиваних особа, јер не захијева никакав физички контакт и даје скоро тренутан резултат. То откриће показаје да драгоцјени у ависаборађају, нарочито приликом испитивања путника прије укрцања.

ПУТ ПРЕКО АТЛАНТИКА
БРЗИНОМ ОД 70 КИЛОМЕТАРА

Страх изазван код авиопутника септембарским атентатима 2001. године актуелизираје пројекат ултрабрзог, преокеанској броду који је већ добио назив „млазни брод“. Тај брод потискиваје елисама већ воденим турбинама уграденим у његов труп - моторима произашлим из аеронаутичких турбореактора: вода доведена с предње стране избадује се великим брзином из задњег дела. Захваљујући лукном облику свог трупа, издуженом прамцу и начину потискивања, те пловилице неће морати да смањују брзину по невијемену, што ће им омогућити да се крећу средњом брзином од 40 чворова, односно брже од 70 километара на сат. Прелазак преко Атлантика трајаће три и по дана, скоро два пута мање него бродом какав је био *Kwin Elizabeth 2*. Таква брзина кретања, ма какво било море, изискује посебне мјере безбедности, прије свега затворене мостове ради заштите путника.

Први од тих млазних бродова изградиће америчка компанија *Fast Ship Atlantic*, а британска фирма *Rolls Royce* испоручиће погоњске турбине. Изградња треба да отпочне ове године у Вирџинији.

Приредио Р. ЂЕРИЋ

ЈА САМ МАЛИ

Ја бих рапо
Пилот био,
Ал' у збиљи
Не у шали,
- Ал' сам мали!

Скакао бих
Падобраном,
Када би ми
Моји дали,
- Ал' сам мали!

Јурио бих
Брзу лопашу,
Ко ас прави -
Ал' не бали,
- Јер сам мали!

Цин из бајке
Ја бих био,
На осиљву
Тојлом Бали,
- Ал' сам мали!

Крошио бих
Сјераинот змаја,
И кад би ми
На пуш сјали,
- Ал' сам мали!

Једва чекам
Да порасплем,
Ал' у збиљи,
Не у шали,
Да не будем
Више мали!

Митар МИТРОВИЋ

Морска ОГРЛICA

Избор: Душан ЂУРИШИЋ

ВЕЛИКО ЈЕ МОРЕ

Велико је море, не видиш му краја.
Тамо, у даљини, са небом се сјаја.
У дубини њему сјај се чуда крије,
Галебоваја над њиме се вије.

По њем бијела лађа у даљину плови,
на њем су морнари, храбри соколови.
На жалу су дјеца, жељама их праће
да се своме дому ојеш срећно врате.

Милка ПОГАЧИЋ

ПАРОБРОД ВОЗИ ВОДУ

возе ћа морски коњи
а он њих гони

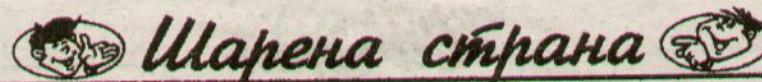
он има на једну и другу страну
валове који ћа држе
што су они дуљи он иже брже

има кобилицу која не хржи
одоздола
има неколико руга
и лудо сличи на кола

има јаблане неке који се зову јарболи
мнои су се већ вјетрови
на њих наболи

Боро ПАВЛОВИЋ

Шарена страна
ХУМОРЕСКА**ФИФТИ - ФИФТИ**

Скокнуо сам до продавнице да нешто купим. Кад је требало да платим, пријетим да ми у цепу нема новчаника. Мора да је остало у другом саку. И таман хтједох да све вратим што сам ставио у корпи, кад једна лијепа и симпатична дјевојка, која је била иза мене, рече:

- Немојте враћати. Ја ћу вам позајмити паре!

- Хвала вам-рекох. Вратићу вам чим се видимо.

Од тада је прошло петнаестак дана, ако не и више. Ње нигде. Као да је у земљу пропала. И једног јутра, кад сам страшно журио, она одједном "испаде" испред мене.

- Госпођице, - рекох. - Молим вас да вам вратим оне паре.

Кад их изброја благо ме погледа и слатким гласишем рече:

- Сад смо фифти - фифти!

Нисам знао шта та страна ријеч значи. Али сам претпоставио да значи нешто као "Злато моје" или „Љубави моја" или „Лијепи мој зекане". Зато почех да јој се удварам и заказах јој састанак. Она на све пристаде. Зину сам од среће.

Не прође ни мјесец дана, ми се вјенчамо. Живјели смо добро док смо имали пар. Али убрзо остасмо и без паре и без посла. А треба јести, пријева крче. И једног дана моје сунце ми рече:

- Фифти-фифти - тако ме звала. - Морамо се развести. Видиш да немамо више од чега да живимо!

На суду сам је пољубио у оба ока. И тада ми је први пут канула суза низ лице. Да не бих заплакао, изју-

рио сам из суда и нестао у гомили.

Прошло је од тада скоро пола године. Изашао сам да праштам, кад чух да неко викну: "Фифти-фифти!" Окренух се попут вјетра и испред себе спазиша њу! Загрлих је обијема рукама. Колико смо се љубили не знам. Знам само да су ми опет сузе потекле низ лице и да сам почeo да шмркњем. Рече ми да се удали и да солидно живи. - Шта је с тобом? - питала ме.

Рекао сам јој да се нисам оженио, али да радим и да доста добро зарађујем. Помилова ме по лицу и једва чујно рече: "Мило ми је. Срећна сам да ти је добро. Али да знаш, још увијек само тебе волим!" И одлеша у споредну улицу...

Митар МИТРОВИЋ

КАПИ ЗА ГЛАВУ

• Нису прошле ни бабине, а ми опет у поодмаклој трудноћи!

• Држава је доведена у кризу, а онда јој се губи сваки траг.

• Лупа добош, вријеме је за медијске манипулатације.

• Поента афоризма је у томе да спријечи причу да дође до изражаваја!

• Авантуриста се тапкањем у мјесту излаже непотребном ризику.

• Глупост нема граница, али коме је стало до тога да се држи граница?

• Постоја живе вјечно, а споменици колико им се прохтје.

• Говори улудо да те цио свет разуме!

• Господо кловнови, дошло је вријеме политичких акробата!

• У оваквој раскоши политичких боја, ви сте нашли да уживавате у шућумрастој!?

• Међу нама има атеиста свих врста вјероисповести.

• Балистички експерти тврде да нам је пукло далеко од очију.

• Цимање главом је својеврstan начин мућњака!

• Изрека пресуде није саопштена оптуженом, јер срећа је лијепа само док се чека.

• Кратковидима је све на дохват руке.

• Нама су за преговоре потребна најмање два округла стола.

• Глас за мир не диже се на - готовс!

• На исхитrena питања нужни су успорени одговори.

• Разноврсност праваца у многоме нам отежава оријентацију.

• Навуците осмијех на лице, љешиш вам стоји од маске.

• Гдје је смијех забрањен, дани комедије се отегну у недоглед.

• Ради се и за лијепе очи, али све то спада у ризик посла.

• Како су се обогатили? Па били су пе-рачи - али само финог новца.

• Нема потребе за сучавањем. У питању су безочне лажи.

• Према налазу вјештака, повреде су нанијете тупим језиком.

• Плаћање трезвеном главом је бесмислен луксуз.

• Против компромисног рјешења није дозвољена жалба.

• Кад набрајамо све наше химне - устаните!

• Закон нам је важан због рупа!

• Ако већ осуђујете себе, не одричите се права на жалбу.

• Није свако клизanje уметничко!

• Мрачном расположењу користи било какав свјетлосни ефекат.

• Жivot му није бесциљан. Увијек је на мети.

• Тјерају мак на конац, јер то краси њихово дјело!

• Где сваки дудук може да буде чаробна фрула ту од музике нема ништа!

• Осјећање порекла човјеку налаже да прави мајмунљуке.

Живојин ДЕНЧИЋ

ЗАПИСИ**РЕП**

Човек је постао од мајмуна, са тим нас је упознала биологија, а ми једни другима не дамо да заборавимо нашег давног преткаједну од главних личности у постави зоовртова широм свијета, мало, мало па нам се омакне комплимент МАЈМУНЕ!

Ко је бар једном видио мајмуна зна да мајмун има реп - човек га је, ваљда, еволуцијом изгубио, али није коначно. Реп је као и љепота - релативна ствар. Може да ти израсте када се најмање надаш или мораши добро да се потрудиш око овог УКРАСА, а некад, некад вам га прика-

чеши кривом ни дужном. Имајући ово у виду тешко да има човјека без репа.

Е сад, неко се, мада је то ријеђи случај, поноси својим репом - као паун, добро се потрудио да му израсте, па зато овакав реп, по правилу, више смета онима којима се приказује него оном који га носи.

Друга врста репа је онај којим се власник не поноси и ако му је било лијепо док му је растао реп, а сада мало па се саплете о по-сљедицу некадашње љепоте, чим га спомену, а производе га разне ситуације - брачни и мрачни троуглови и све оно што је мимо

друштвених норми.

И на крају, имамо реп који вам прикаче ни кривим ни дужним, па плаћате украс који нисте наручили, а не слаже вам се ни узличност ни уз гардеробу, ко то чуји...

Шта ваља чинити када су репови у питању? Научити да ви носите реп, а не реп вас - мора да се зна шта је додatak, а шта главно јело. И још нешто, да би ви и ваш реп колико толико биле безбиједни морате знати да не треба јурити ничије репове јер сваком лакше падне на памет ваша када ви становете на његов реп.

Милица ЧУЛИЋ

КЊИГА

Пишиш о оним дјелићима живота који ми падну на памет. Никад нисам од никог преписивао. Дошло вријеме, од кога ћу, ако нећу од живота и то свога. Надам се да се нисам раскоцао и распекмезио и не дао Бог да од овога настане историјски роман. Свачија прошlost није за историју, да се вуџара по књигама. Историјски роман као и историју пишу победници. Ја не спадам у те.

Побједници после рата, прво, носе ордење, машу заставама често пате од пројаје, шенлуче, шкрабају књиге, бљују и блате противнике у њима и ван њих; што би рекли, уживају у плодовима свога рада, а онда како то боец одреди: почну да умирују, један, па пауза, па други, а онда убр-

ају, оду за неколико година. На сахране им у поворци буду вијенци, вјептачки и одуњени природним цветјем, сад већ - све се временом заборавља - близки непријатељи из рата и незаборавни школарци. Близки непријатељи су ту јер поражени а они су такви дуже живе, чекају своје вријеме

да исправе неправду према себи; а ћу не могу исправити док су побједници живи. Тако и они као и они заврше. У аманет и једни и други, побједници и побјијењени, оставе својим унуцима тестаментом - исту славу ратовања, која чини ми се, а вријеме показује, да је не-пролазна.

СЛАВА

Кад ме питате за птице, могу вам рећи да су то необична створења, ја тако мислим. Било која, нема изузетака, боји се метка. Ако их он, на њихову срећу промаши, спремне су да у лету избаде измет, удрискају кип у градској четврти. Зато су необичне. Право на неког великане. Некада му слетеју и на главу, од које мисле да је гнијездо, вуче их нешто да снесу јаје. Зна-

ју оне да звизну право у око, или у руку коју овај великан држи испружену према народу. Не правда их што је кип окамењен: великан је великан. Не правда их што је великан. Не правда их што је великан. Не правда их што је великан. И, ајд и ако је унерије, задужио је и заслужио је да га таквог оперије. Бар толико. Отуда сву

кривицу сваљујем на директора чистоће за уфлекане пјеснике, државнике, краљеве свакако, војсковође, мајке хероине и мале пишоње у фонтанама. Божјим се да се том директору, сада штуда, нека му се штуда. Али већ сутра настрадаје радник чистоће који чисти овај кварт око библиотеке и гимназије. Ту је највише скulptura и споменика. Никица БАНИЋ

ПТИЦЕ

црта : Брана Николић

МНОГО БУРЕ ПРЕД КРАЈ ПРЕЛАЗНОГ РОКА У БУДВАНСКОМ ПРВОЛИГАШУ

ИЛИЈА НИКОЛИЋ УМЈЕСТО ХАМЗЕ ЗАТРИЋА

● Створен јашим који ћараниште велике домешице ● Илија Николић навикао на велике резултате са „Будванском ривијером”

Да је тачна она стара народна пословица која каже: „Никад не реци никад, на својој кожи најбоље су се ујерили челници“. Одбојкашког клуба „Будванска ривијера“. Када су помислили да је са одласцима Козића, Кардаша, Мијовића, Томића и Воркачића, односно доласком Ристића и Гавранчића завршен посао у прелазном периоду, као гром из ведра неба одијекнула је вијест да Хамза Затрић одлази у турски „Арчелик“. Одлазак Затрића из клуба, а икоје је раније на обострано задовољство било договорено да он још годину дана остане у Будви, посебно је унапред додатну нервозујује да ваљао број реаговати и, што се каже, минут до дванаест са сиромашног југословенског одбојкашког тржишта довести адекватно појачање на примачкој дигаонали. Случај је хтио да је тих дана у Будви одмарала бивши капитен, а сада одбојкашки интернационалац, Илија Николић, па су веома брзо услиједили проговори око нове сарадње. Када љу-

Поново у сјајном дресу: Илија Николић

ди размишљају исто, када теже идентичним циљевима, тада се лакше и договорити. Тако се Илија Николић неочекивано поново обрео у дресу „Будванске ривијере“.

Поново сам у „Будванској ривијери“, али са истим амбицијама као прије три године: направити што бољи резултат, зашто не освојити и шампионску титулу. Имамо добар тим, без слабог мјеста у постави. Уколико атмосфера о којој су ми причали и ове године буде владала у нашој дворани тешко да нас, бар у Будви, било ко може побијediti - изјавио је Илија Николић непосредно послије потписивања уговора.

Више нема никакве дилеме. Прелазни рок је завршен. Поново су Будвани добро обавили посао у прелазном периоду. Створен је јак тим који подгријава шампионске амбиције. Додуше, у наредном првенству и остale екипе прије свих „Војводина“ и „Будућност“ улазе са истим амбицијама. Пред нама је још једна узбудљива и неизвјесna одбојкашка сезона.

Драган КЛАРИЋ

вијере“ у коме је сигурно и одиграo најбољу сезону у југословенском првенству. Била је то сезона 1998/99. у којој је и проглашена најбољег спортисту Будве, а по многим познаваоцима прилика у југословенском на-

јеју

и окоје је унапред додатну нервозујује да ваљао број реаговати и, што се каже, минут до дванаест са сиромашног југословенског одбојкашког тржишта довести адекватно појачање на примачкој дигаонали. Случај је хтио да је тих дана у Будви одмарала бивши капитен, а сада одбојкашки интернационалац, Илија Николић, па су веома брзо услиједили проговори око нове сарадње. Када љу-

У ХЕРЦЕГ НОВОМ ОДИГРАНА РЕВАНШ УТАКМИЦА ФИНАЛА КУПА ЦРНЕ ГОРЕ У БОЂАЊУ

БОЂАРИ „МАИНА“ ПОТВРДИЛИ ПРИМАТ

● Послије убедљиве побједе, резултатом 10:2, у првој финалној утакмици Купа Црне Горе одиграној на шеренима „Словенске плаже“ у Будви боћарица „Майна“ није било шешко да на боћарским шеренима на херцегновском „Скверу“ у сусрету са екипом „Вал-Зејштранс“ освоје њехар нацијејен побједнику Куба.

Било је то надметање дводје тренутно најбоље црногорске екипе. И поред тога што им је одговарао и неријешен резултат, односно и пораз мањи од 10:2, боћари „Майна“ потврдили су доминацију на овим про-

сторима и у реванш утакмици били бољи, овај пут резултатом 8:4. Тако су Будвани стекли право да се за титулу Купа Југославије боре у Београду са освајачем Купа Србије, а то је екипа „Земуна“.

У овогодишњем првенству које је ушло у завршну фазу БК „Майна“ убедљиво се налази на првом мјесту и сада је већ извесно да ће се у плејофу борити за поновну титулу шампиона Југославије. Д.

ВЛАДЕ ДИВАЦ БОРАВИО НА СВЕТОМ СТЕФАНОУ

„СВЕТАЦ“ ЗА - ПАМЂЕЊЕ

● Прослављени југословенски кошаркашки репрезенташивац, цешиар „Sacramento kings“, ио мнојима наш најбољи сјоришаша свих времена Владе Дивац, боравио у првој јошовини јула на Светом Стефану. ● Недељу дана он, његова и фамилија његове субрите закујили чешира ајтаршмана у прагу-хопелу

- Долазак на ово чаробно полуострво је најбољи потез који сам повукао у последње вријеме, рекао нам је Дивац, у разговору који смо водили на великој тераси Светог Стефана, уочи његовог одласка. - Јетово је сам свуда по свијету, али седмица проведена овде оставља ми у трајној успомени. Такође и моја фамилија, посебно онима најмлађима: синовима Луки и Матији и кћерки Петри. Знао сам одавно за издашне дарове природе који су овде прости, слушао сам о томе како су овде својевремено јетовале филмске звијезде, познати писци, краљеви и престолонаследници, шефови држава и влада. Ипак лично сам се увјерио у чаробну формулу гостопримства и то ми је посебно драго. Као да сам био код куће. А и био сам. За то су „криви“ људи који воде овај објекат, почев од директора Пера Рајеновића, преко шефа рецепције Луке Митровића, до врсних мајстора свог посла, Драгана Ђурића, Ратка Митровића, Васе Станишића, Саве Дајковића, Марка Грломана шефа Гојка Рајеновића и њихових младих помоћника. Ти људи су ми постали пријатељи и у будуће ћу овде ради до лазити.

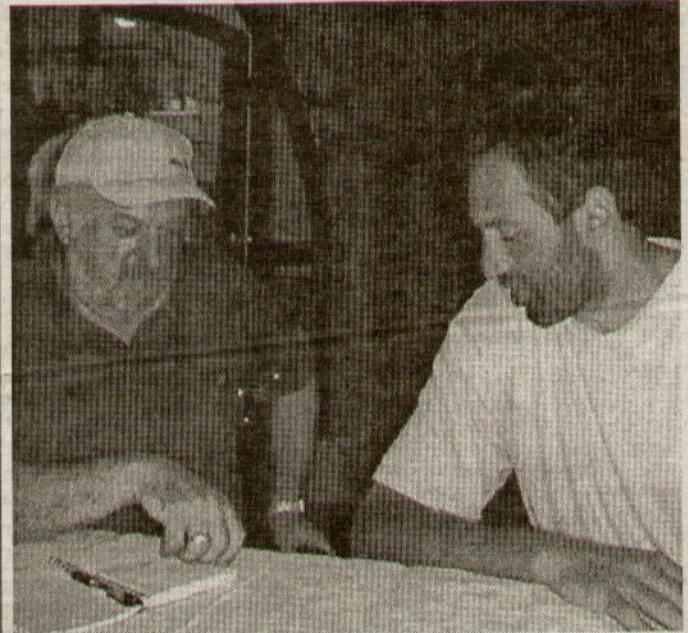
За Дивца су домаћини на Светом Стефану приредили пријатно изненађење: у апартману га је чекао кревет дужине два и по метра, на којему се овјај ас, висок 2,12 метара веома лијепо одорио.

- Заиста су ме пријатно изненадили. Ангажовали су специјално за тај посао мајсторе који су од два сачинили један велики кревет. И то је још један од доказа да када је гост у питању овде о свему мисле.

Дивац нам је казао да је срећан што ће Србија и Црна Гора, које како рече подједнако воли, остати у заједничкој држави.

- Било је доста подјела, ратова и патњи и ми као пријетко ко други имамо то негативно искуство. Изгледа да се најлакше посвађати, подјелити, тући се, а да је много теже правити м-

се и ми смо најбољи када испред себе имамо бољега. У спорту често није најпресуднији квалитет, има и других фактора и вјерујем да ћemo имати и мало среће. Наш саговорник је казао

Владе Дивац у разговору са нашим сарадником

стове, повезивати људе, дижелити љубав. Ја се иначе не бавим политиком, али ме интересује оно што се зове живот у мојој држави.

Дивац ускоро долази из Америке у коју је на кратко отишао у Југославију ради припрема репрезентације коју очекује свјетско првенство у кошарци.

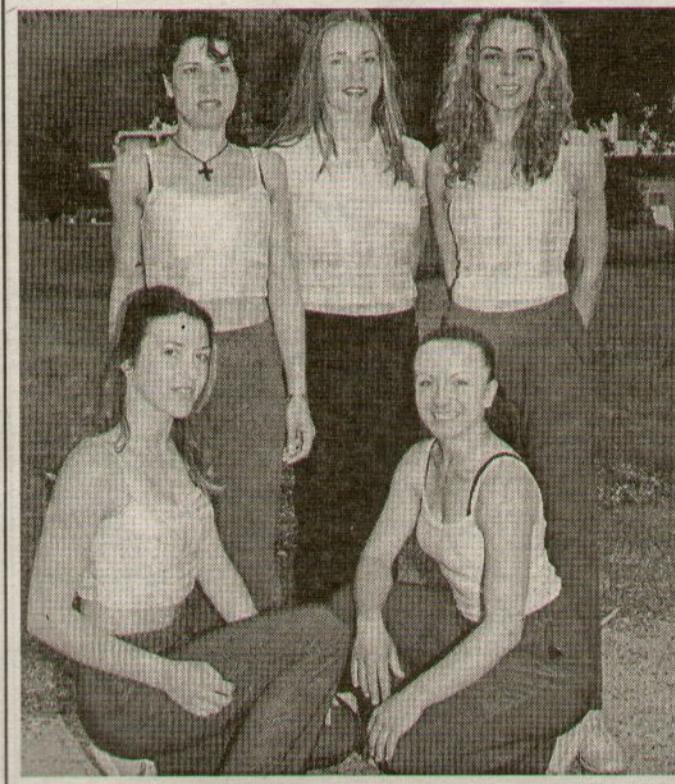
- Дивац ће играти ако избори мјесто у репрезентацији. Мало се шалим, мало је то и озбиљно. Имамо добар тим, добре тренере. Наш циљ су - медаље. Хоћемо у финале и хоћемо - злато. Вјерујем да ћемо се за најсјајније одличје борити с Американцима, који имају нешто бољи тим од нас и коначно свој терен. Није то онај тим који су имали 1992. али је веома добар. Но, зна

да има велике амбиције с Партизаном на чијем је челиу, да је циљ европска титула, али да ће то и даје полако без еуфорије, стрпљиво. Још не намјерава да објеси патиће о клин, значи и даље ће наступати за „Sacramento Kings“ јер има жељу да освоји коначно - прстен, да буде са својим тимом најбољи у професионалној лиги, најбољи на свијету, која се зове NBA. Дивац игра у Америци већ 13 година, тамо живи његова породица, а пошто остави кошарку он ће тамо „гђе буду хтјела ќеџа“. Било, како било домовина му је у срцу, без ње не може, намјерава да јој помогне, пошто ће њен спорту, како је и до сада чинио.

С. Ш. ГРЕГОВИЋ

У БУДВИ ПОЧЕО СА РАДОМ ЈОШ ЈЕДАН ПО СВЕМУ ЈЕДИНСТВЕН КЛУБ

САМЕ СЕБИ КРЕИРАЈУ ЗАДОВОЉСТВО

Чланице клуба

● Музика и плес замјењује беспошребно сједење и исцијање кафа ● Не одричемо се ни значајнијих савезних такмичења ● Године и брачно снаје нису никакве прегреке

Схвативши да боље могу искористити слободно vrijeme измеđu бројних кућних или факултетских обавеза група будвансkih припадника љешиш пога прихватило је идеју Дубравке Давидовић да оснују Fitnes klub „Ди Ен Ди“. Да ли су при том руководиле оном добро познатом изреком: „У здравом тијелу здрав дух“, или можда нечим сасвим другим у овом моменту најмање је важно.

- Одлично функциониšемо. Лако се договарајмо. Jednoставно, добро се осјећамо уз плес, игру и музiku. Да смо постигле и одређен kvalitet показао је наш први јавни наступ у Београду, где смо наступили на Ревијалном државном првенству. Врати нашег клуба отворена

су свим женама и дјевојкама од 15 до 55 година. Ту граница и баријера нема. Важно је вољети друштво, знати добро се застављати, а све остало прије свега добра линија долази само по себи - изјавила је идејни творац ове идеје и оснивач клуба Дубравка Давидовић.

Ксенija Ђорђевић, мајка два сина, не криje заједничко чланством у „Ди Ен Ди“ клубу:

- У клуб сам дошла више из радозналости пре-васходно из здравствених разлога. Жељела сам да повратим физичку kondiciju и да слобodno vrijeđem koga, do duše, nemam bavš na pretek, racionalno ikoristim. Međutim, već poslije par treninga, a počeli smo i sa zvaničnim takmičenjima. Сигурна sam da su pred nama tek veliki rezultati, a prije svega pravo drženje.

Много млађе чланице првог ансамбла не желе да у било чему заостану за старијим колегиницама.

много боље се осјећате и спремniji ste za свакодневне породичне обавезе.

Раме уз раме са дјевојкама је и Светлана Дабић, такође мајка двоје деце:

- Почела сам долазити у клуб да бих се ријешила вишак килограма, тада ни слутила нисам да ћу се наћи у такмичарској екипи и да ће ми fitnes aerobik do te mjeru ući pod kožu. Саме себи организујемо и осмишљавамо дружење и тренинге, а почели smo i sa zvaničnim takmičenjima. Сигурна sam da su pred nama tek veliki rezultati, a prije svega pravo drženje.

Управо тако пита се и ваш новинар.

Паузу између напорног учења нисам на бољи начин могла искористити. Проведено вијеме на тренинзима тешко бих могла упоредити са сличним задовољствима. Једноставно тада заборавите на све проблеме и обавезе. Уз игру и музiku некако све иде много лакше и боље - поручује Драгана Љубановић.

Ана Кнежевић позива све суграђанке да и оне дођу у „Ди Ен Ди“ и осјете прави смисао функционирања клуба:

- Ко један пут дође, тај остаје код нас. Која то жена још не воли добро дружење, музiku, игру, а при том и добру линију - запитала се Ана.

Д.К.

31. ЈУЛА 2002.

Приморске
новине

Спорт

ФУДБАЛЕРИ „МОГРЕН“ ПУНОМ ПАРОМ ПРИПРЕМАЈУ СЕ ЗА ТРЕЋИ НАСТУП У ПРВОЛИГАШКОМ ДРУШТВУ

„МОГРЕН“ ЂЕ СПРЕМНО ДОЧЕКАТИ СТАРТ ПРВЕНСТВА

• На окућу прошлогодишњи шампион „Лугови“ је вратио Илије Рађеновића • Реконструкција стадиона „Лугови“ иштање свих шашња

Умјесто 1. јула како је било планирано, фудбалери „Могрена“ са закашњењем од осам дана започели су припреме за предстојећу, можда никад неизвјесну и тежку сезону, и то првогодишку. Послиje само пар дана проведених на стадиону у Будви, половином јула, „Могренова“ експедиција упутила се на Јахорину на домак Сарајева где су обавили бачичне припреме, а потом отпутовали у Војводину на брушење форме и одигравање контролних утакмица, где ће остати до пред сам старт првенства. Док су се фудбалери припремали на Јахорини управа клуба водила је исцрпујуће преговоре и разговоре око изналачења најбољих могућности да се на стадиону „Лугови“ одраде неопходни послови како би такмичарска комисија ФСЈ дала зелено светло за несметано одигравање првенstvenih утакмица.

Иначе, тренеру Стевану Мојсиловићу на првом тренингу јавило се 26 играча: 14 који су избили првогодишњи статус и 12 новајлија, углавном неафирмисаних играча из низјеразредних клубова. На прозивци, првог дана, појавио се и бивши капитен Илија Рађеновић који је прошлу сезону играо у Словенији. Убрзо потом екипи су се пријужили и играчи Панчевачког „Динама“, Драгићевић и Колевски, затим Стојаковић некада играч „Партизана“ који је на двојну регистрацију последње сезоне био регистрован за „Телеоптик“ из Београда и на крају најистакнутији Милошевић који је са „Обилићем“ осјетио и сласт шампионске титуле.

- И поред одређеног кашњења са почетком припрема, сматрам да ћемо спремно дочекати 10. август и старт првенства ка-

да, надам се на свом реновiranom стадиону и пред својом публиком, дочекујемо „Сутјеску“. На Јахорини смо имали одличне услове за рад тако да смо

мисија ФСЈ донијети одлуку да ли стадион „Лугови“ задовољава најосновније услове за одигравање првогодишњих првенstvenih утакмица,

добро напунили акумулатore за многе напоре и изазове који нас чекају у Првој лиги. Недостатак искusnih првогодишњих играча и звучних имена покушат ћемо надокнадити залагањем и борбеношћу. Послиje Јахорине одлучио сам да се захвалим неколицинини играча који нису задовољили првогодишње критерије, а њихова мјеста попунићемо младим играчима из низјеразредних Војвођанских клубова, пред којима је блистава фудбалска каријера - изјавио је тренер Стеван Мојсиловић.

Како се приближава 1. август, као крајњи рок када ће такмичарска ко-

многи љубитељи фудбала свакодневно погледују према стадиону „Лугови“ не би ли примијетили извођење грађевинских радова на импровизованој трибини што би био добар знак да ће „Лугови“ бити мјесто обрачуна најбољих југословенских екипа. Ипак, треба вјеровати да ће фудбалски радници и овај пут, као и много пута до сада, побиједити све недаће, изнаћи права рјешења и љубитељима фудбала у Будви омогућити да по трећи пут гледају првогодишње утакмице.

На крају због тога се и фудбал игра.

Д. К.

ДАНИЦА КРСТАЈИЋ НАСТАВЉА СА УСПЈЕСИМА

ПЕХАР ПОБЈЕДНИКА КУП-а ЈУГОСЛАВИЈЕ

• Најбоља црногорска тенисерка Даница Крстјанић, чланица ТК „Будванска ривијера“ не престаје да својим резултатима задивљује сјоршку јавност • На турниру КУЙ-а Југословије до 16 година, који је од 8. до 10. јула одигран у Новом Саду, уз учешће 32 тенисерки, Даница на шампионату освојила је прво место

Без већег напора Крстјанићева се домогла финала, а да се у предходним мечевима није прописно ни ознојила. Колико је била супериорна најбоље показује резултат полуфинальног меча када је без изгубљеног гема савладала Александру Петковић из београдског „Елита“ (6:0, 6:0). У финалном сусрету нешто тежки посао, али по новој одлична игра и убедљива победа. Ни Елонора Куруџији није имала довољно снаге да се одупре силовитим Данициним налетима. Без изгубљеног сета

(6:2, 6:3) Даница Крстјанић домогла се побједничког пехара. Овим тријумфом најбоља црногорска тенисерка учврстила се на првом мјесту ранг листе најбољих југословенских тенисерки до 16 година, док се на Елитној листи налази на солидном деветом мјесту.

- За добар пласман на Етинији листи потребно је нов стоп играти на европским турнирима, а ја, на жалост, са тако нешто нијам у могућности. Било ми је потребно само пар турнира које сам одлично од-

ФУДБАЛЕРИ „ПЕТРОВЦА“ МИРНО ДОЧЕКУЈУ ЈОШ ЈЕДНУ ДРУГОЛИГАШКУ СЕЗОНУ

ПОНОВИТИ ПРОШЛОГОДИШЊИ ПЛАСМАН

• Мишар Голиш након завршетка каријере преузео дужност шефа стручног штаба • Друга лига ће мјери и укусу Петровчана • Без већих сеоба и долазака у прелазном року

мице провјерићемо њихове стварне могућности. Настојим да до почетка првенства и прве утакмице коју играмо са „Будућностима“ у Подгорици одиграмо што више контролних утакмица како почетак првенства дочекали спремно - изјавио је нови шеф стручног штаба Митар Голиш.

Финансиске неприлике које нису мимошлије ни „Петровцу“ опредјелиле су да се комплетне припреме одраде у Петровцу.

И по несносним, тропским, врућинама фудбалери „Петровца“ без по-

говора извршавали су постављене задатке тре-

нера Влаисављевића, свје-

сни чињенице да су до-

бро одрађене припреме

пола завршеног посла.

Д. КЛАРИЋ

ОДИГРАН ВЕЛИКИ ТУРНИР У МАЛОМ ФУДБАЛУ „БУДВА 2002“

„ГОРАНОВИЋ - БАЛЕСТРА“ ЗАСЛУЖЕНО ПРВАЦИ

• Екипа „Кладионица Сјоршини“ у великом финалу • Преко 1000 љубитеља сјорша прашило полуфинале и финалу ушакмицу

На спортском терену код хотела „Нафтагас“ у Бечичима уз учешће 16 екипа, од 13. до 18. јула одигран је Велики турнир у малом фудбалу „Будва 2002“. Било је то у ствари, по квалитету пријављених екипа, Отворено првенство Црне Горе. На окупу су се нашли најбољи љубитељи фудбала из наше републике, а у екипи „Книна“ наступао је и тамнопутни Френциз Банеку, играч берлинске „Херте“. Посебно интересовање изазивао је наступ Дејана Савићевића за екипу „Спортинг“. Додуше, Савићевић је заиграо само првог дана на утакмици против „Баја Пивљанина“, али је и то билоовољно да се наред-

них вечери на трибинама и око игралишта хотела „Нафтагас“ окупи преко 1000 љубитеља фудбала.

У узврелој, правој бразилској атмосferи одигран је финални сусрет између екипа: „Кладионица Спортинг“ и „Горановић-Балестра“.

Као што се могло и претпоставити побиједио

је актуелни првак Црне Горе, „Горановић-Балестра“ из Никшића. За најбољег играча турнира проглашен је Небојша Кецојевић, који је уједно био и најбољи голмана.

Као што се могло и претпоставити побиједио

је актуелни првак Црне Горе, „Горановић-Балестра“ из Никшића. За најбољег играча турнира проглашен је Небојша Кецојевић, који је уједно био и најбољи голмана.

Као што се могло и претпоставити побиједио

је актуелни првак Црне Горе, „Горановић-Балестра“ из Никшића. За најбољег играча турнира проглашен је Небојша Кецојевић, који је уједно био и најбољи голмана.

Као што се могло и претпоставити побиједио

је актуелни првак Црне Горе, „Горановић-Балестра“ из Никшића. За најбољег играча турнира проглашен је Небојша Кецојевић, који је уједно био и најбољи голмана.

Као што се могло и претпоставити побиједио

је актуелни првак Црне Горе, „Горановић-Балестра“ из Никшића. За најбољег играча турнира проглашен је Небојша Кецојевић, који је уједно био и најбољи голмана.

Као што се могло и претпоставити побиједио

је актуелни првак Црне Горе, „Горановић-Балестра“ из Никшића. За најбољег играча турнира проглашен је Небојша Кецојевић, који је уједно био и најбољи голмана.

Као што се могло и претпоставити побиједио

је актуелни првак Црне Горе, „Горановић-Балестра“ из Никшића. За најбољег играча турнира проглашен је Небојша Кецојевић, који је уједно био и најбољи голмана.

Као што се могло и претпоставити побиједио

је актуелни првак Црне Горе, „Горановић-Балестра“ из Никшића. За најбољег играча турнира проглашен је Небојша Кецојевић, који је уједно био и најбољи голмана.

Као што се могло и претпоставити побиједио

је актуелни првак Црне Горе, „Горановић-Балестра“ из Никшића. За најбољег играча турнира проглашен је Небојша Кецојевић, који је уједно био и најбољи голмана.

Као што се могло и претпоставити побиједио

је актуелни првак Црне Горе, „Горановић-Балестра“ из Никшића. За најбољег играча турнира проглашен је Небојша Кецојевић, који је уједно био и најбољи голмана.

Као што се могло и претпоставити побиједио

је актуелни првак Црне Горе, „Горановић-Балестра“ из Никшића. За најбољег играча турнира проглашен је Небојша Кецојевић, који је уједно био и најбољи голмана.

Као што се могло и претпоставити побиједио

је актуелни првак Црне Горе, „Горановић-Балестра“ из Никшића. За најбољег играча турнира проглашен је Небојша Кецојевић, који је уједно био и најбољи голмана.

Као што се могло и претпоставити побиједио

је актуелни првак Црне Горе, „Горановић-Балестра“ из Никшића. За најбољег играча турнира проглашен је Небојша Кецојевић, који је уједно био и најбољи голмана.

Као што се могло и претпоставити побиједио

је актуелни првак Црне Горе, „Горановић-Балестра“ из Никшића. За најбољег играча турнира проглашен је Небојша Кецојевић, који је уједно био и најбољи голмана.

Као што се могло и претпоставити побиједио

је актуелни првак Црне Горе, „Горановић-Балестра“ из Никшића. За најбољег играча турнира проглашен је Небојша Кецојевић, који је уједно био и најбољи голмана.

Као што се могло и претпоставити побиједио

је актуелни првак Црне Горе, „Горановић-Балестра“ из Никшића. За најбољег играча турнира проглашен је Небојша Кецојевић, који је уједно био и најбољи голмана.

Као што се могло и претпоставити побиједио

је актуелни првак Црне Горе, „Горановић-Балестра“ из Никшића. За најбољег играча турнира проглашен је Небојша Кецојевић, који је уједно био и најбољи голмана.

Као што се могло и претпоставити побиједио

је актуелни првак Црне Горе, „Горановић-Балестра“ из Никшић

КЊАЗ МИЛОШ БУКОВИЧКА БАЊА - АРАНЂЕЛОВАЦ ПРЕДСТАВНИШТВО БУДВА

Минерална вода
Сокови

Пића других производача

Продајни центар у Љастви грбљској
тел. 086/451/297, тел./факс 452/518
Дисконт у Будви, ЦДС Подкошљун
тел. 086/452/378

B VANEX

производња, експорт-импорт, инжењеринг,
туризам и услуге

СВЕ ВРСТЕ ГРАЂЕВИНСКИХ ПОСЛОВА,
СТАНОВИ ЗА ТРЖИШТЕ
РЕКОНСТРУКЦИЈЕ И
АДАПТАЦИЈЕ

85310 БУДВА, Приморски баталјон 10,
тел./факс 086/452-790 тел. 451-764

МЕТРО

сваког дана од 9,30 - 21,30

• велики избор робе
из програма:

- аудио
- видео
- антенско-сателитски
- телефонија
- поди и зидни
носачи
- тв (евих димензија)
- аудио и видео
- саветљења:
- тунгрем

• велики избор
игара:

- сони плеј стејши
- пи си
- празни цд ромови
- празни мини
дискови
- тдк аудио касете
- телешоп:
- магична крпа
- бриско
- астониш програм

Топлишки пут б.б.
85310 Будва

Тел: 086/451/490
069-025-497

РЕД ВОЖЊЕ

ВОЗОВИ

Информације: Подгорица 081/633-663, Никшић 083/214-480, Бар 085/312-210, Бијело Поље 084/32-951, Београд 011/645-936, 645-843, 645-822

полазак из Бара

БЕОГРАД: 10.30 (брз); 14.00 (пословни); 21.25 (брз); 22.35 (авто воз) Н. БЕОГРАД - Н. САД 19.10 (брз); Н. БЕОГРАД - Н. САД - СУБОТИЦА: 19.50 (брз); НИШ: 20.40 (брз) ПОДГОРИЦА: 5.25 (показ); 6.30 (показ); 9.14 (показ); 10.30 (брз); 11.40 (показ); 14.00 (пословни); 14.30 (показ); 16.30 (показ); 18.30 (показ); 19.10 (брз); 19.50 (брз); 20.40 (брз); 21.25 (брз) БИЈЕЛО ПОЉЕ: 5.25 (показ); 10.30 (брз); 14.00 (пословни); 16.30 (показ); 19.10 (брз); 19.50 (брз); 20.40 (брз); 21.25 (брз)

ферилоти

Информације: „Меркур“ Бар 085/313-617 313-618, „Прекојаданска пловида“ Бар 085/312-809 312-366, „Интурс“ 081/243-593, 244-037, „Бојатурс“ 081/621-153, 621-240, 621-223, 621-227, 623-349, 634-447, „Луголент“ Подгорица 241-810, 243-556, Бијело 088/22-214, 088/82-218, Бар 085/311-513, 312-218, „Монтенегроекспрес“ Бар 085/311-498, Котор 082/11-610, „Горбис“ 088/26-085, 24-423 и 081/230-624, Травел & Турист биро, 081/234 977; факс 081/234 976.

„СВЕТИ СТЕФАН“: полазак из Бара уторком, четвртком и недељом у 22, повратак из Барја понедељком, срећдом и петком у 22. РО-РО „АЛБА“: полазак из Бара понедељком и петком у 21, а повратак из Барја четвртком и суботом у 21, „ЕКСПРЕС ВЕНЕЦИЈА“: полазак из Бара четвртком у 18, долазак у Анкону, петак у 9. Полазак из Анконе срећдом у 18, долазак у Бар у четвртак у 9. РО-РО „ЕГИЗИЈА“: полазак из Бара недељом у 21, долазак у Анкону понедељком у 18. Полазак из Анконе суботом у 13, долазак у Бар недељом у 18. „ЈАДРОАГЕНТ БАР“ - РО-РО „ЛИПА“: Ријека - Плоце-Бар-Мантиња-Тауро-Ријека. Уловљава у Бар уторком у 22, испловљава из Бара срећдом у 6. „ХОРНИБИМ“: полазак из Бара недељом, уторком и петком у 22, полазак из Барја понедељком, четвртком и суботом у 22. РО-РО „РАВЕНА“: полазак из Бара понедељком у 17, полазак из Анконе суботом у 18, „КОТОР СТАР“: полазак из Бара за Драч, уторком, четвртком, петком и суботом у 9, недељом у 16, полазак из Драча за Бар, уторком, четвртком и петком у 14, суботом у 12, недељом у 18.30 „АЗУРА“: полазак из Бара за Бар понедељком и срећдом у 23.00, полазак из Барја за Бар уторком и четвртком у 22.30, полазак из Бара за Анкону петак у 18.00, полазак из Анконе за Бар суботом у 18.00.

авиони

Информације: ЈАТ 081/244-248, 242-748, „Интурс“ 623-446, 623-466, „Монтенегро-експрес“ 234-787 и 234-788, „Бојатурс“ 081/621-153, 621-240, 621-223, 621-227, 623-349, 634-447, „Монтенегро-эрлайнз“ 224-406, 224-231, 9804, 011/621-122, 628-002, „Црногор-турс“ 611-603, 634-093, „Луголент“ 243-756, 241-810, „Оверланд“ 081/234-234, 235-235, „Горбис“ 081/230-624, 230-625, факс 230-626, „Геа туор“ 081/633-583, Београд 011/686-635, „Генерални заступник“ „Пеликан“ и „Адрије“, „ОКИ АИР“: 081/241-154, 069/032-704, „Талас М“ 086/451-797, 069-331-287, Травел & Турист биро, 081/234 977; факс 081/234 976, „БЕ-РИНГ“: 086-452-004, 452-891

MONTENEGRO AIRLINES

ПОДГОРИЦА - БЕОГРАД: сваки дан у 06.20, понедељак, срећда, четвртак, петак и недеља у 10.20, уторак и субота у 08.25, понедељак, уторак, срећда, петак, субота и недеља у 19.45, четвртак у 17.40. БЕОГРАД - ПОДГОРИЦА: понедељак, срећда, четвртак, петак и недеља у 08.30, уторак и субота у 06.50, понедељак, уторак, срећда, петак и недеља у 10.50, понедељак, срећда, петак у 10.15, ПОДГОРИЦА - ЦИРИЋ: понедељак, срећда, петак 10.30, недеља 12.30, ЦИРИЋ - ПОДГОРИЦА понедељак, срећда, петак 13.30, недеља 15.10. ПОДГОРИЦА - РИМ понедељак, петак 10.10, РИМ-ПОДГОРИЦА понедељак, петак 12.10.

JATA

ПОДГОРИЦА - БЕОГРАД: сваки дан у 06.20, понедељак, срећда, четвртак, петак и недеља у 10.20, уторак и субота у 08.25, понедељак, уторак, срећда, петак, субота и недеља у 19.45, четвртак у 17.40. БЕОГРАД - ПОДГОРИЦА: понедељак, срећда, четвртак, петак и недеља у 08.30, уторак и субота у 06.50, понедељак, уторак, срећда, петак и недеља у 10.50, понедељак, срећда, петак у 10.15, ПОДГОРИЦА - ФРАНКФУРТ: понедељак, срећда, петак у 10.15, ПОДГОРИЦА - ИСТАНБУЛ: срећда и петак у 15.35, ИСТАНБУЛ-ПОДГОРИЦА: понедељак и срећда у 10.30, ПОДГОРИЦА-ФРАНКФУРТ: понедељак, срећда и петак у 15.35, ФРАНКФУРТ-ПОДГОРИЦА понедељак, срећда и петак у 10.15, ПОДГОРИЦА-ИСТАНБУЛ: срећда и петак у 15.35, ПОДГОРИЦА-МИНХЕН: понедељак, срећда и петак у 15.35, МИНХЕН-ПОДГОРИЦА понедељак, срећда и петак у 09.45, ПОДГОРИЦА-ПАРИЗ: понедељак и петак у 15.35, ПАРИЗ-ПОДГОРИЦА понедељак и петак у 11.00.

BE-RING

Директан лет ТИВАТ-МОСКВА, суботом 11.20, МОСКВА-ТИВАТ суботом 9.20

ПРОГРАМ РАДИО БУДВЕ

ПОНЕДЈЕЉАК

- 7.15 Генерална најава програма
- 7.25 Најава ВОА
- 7.30 ВОА
- 8.05 Временска ситуација у РХМЗ
- 8.15-9.00 Сервисне информације из града, укључења репортера
- 9.05 Огласи (р)
- 9.20 Рецепт дана
- 9.25-9.45 Актуелности из Црне Горе, телефонска укључења
- 9.50 ШШШ
- 10.00 Вијести
- 10.10 Отворени студио
- 10.30-10.50 Информације, укључења репортера
- 10.50 Одјавни блок информација
- 11.10 Хит дана
- 11.40 Огласи (1)
- 11.50 Огласи (р)
- 12.00 Вијести
- 12.05-13.30 Актуелне информације, гости у студију, телефонска укључења, репортерска јављања, наградна игра
- 13.00 Спорт флеш
- 13.30 РФЕ
- 14.05-15.00 Актуелне информације, гости у студију, телефонска укључења, репортерска јављања, наградна игра
- 15.00 Вијести
- 15.15 Огласи (1)
- 15.30 Новости дана РЦГ
- 16.00-17.00 Актуелне информације, гости у студију, телефонска укључења, репортерска јављања, наградна игра
- 17.00 Вијести
- 17.05-19.00 Актуелне информације, гости у студију, телефонска укључења, репортерска јављања, наградна игра
- 19.00 Спорт флеш
- 19.15 Будванска хроника
- 19.40 Огласи (р)
- 19.50 Огласи (1)
- 20.00 Куда вечерас
- 20.15-23.55 Гости у студију, телефонска укључења, репортерска јављања, наградне игре

ЧЕТВРТАК

- 7.15 Генерална најава програма
- 7.25 Најава ВОА
- 7.30 ВОА
- 8.05 Временска ситуација у РХМЗ
- 8.15-9.00 Сервисне информације из града, укључења репортера
- 9.05 Огласи (р)
- 9.20 Рецепт дана
- 9.25-9.45 Актуелности из Црне Горе, телефонска укључења
- 9.50 ШШШ
- 10.00 Вијести
- 10.10 Отворени студио
- 10.30-10.50 Информације, укључења репортера
- 10.50 Одјавни блок информација
- 11.10 Хит дана
- 11.40 Огласи (1)
- 11.50 Огласи (р)
- 12.00 Вијести
- 12.05-13.30 Актуелне информације, гости у студију, телефонска укључења, репортерска јављања, наградна игра
- 13.00 Спорт флеш
- 13.30 РФЕ
- 14.05-15.00 Актуелне информације, гости у студију, телефонска укључења, репортерска јављања, наградна игра
- 15.00 Вијести
- 15.15 Огласи (1)
- 15.30 Новости дана РЦГ
- 16.00-17.00 Актуелне информације, гости у студију, телефонска укључења, репортерска јављања, наградна игра
- 17.00 Вијести
- 17.05-19.00 Актуелне информације, гости у студију, телефонска укључења, репортерска јављања, наградна игра
- 19.00 Спорт флеш
- 19.15 Будванска хроника
- 19.40 Огласи (р)
- 19.50 Огласи (1)
- 20.00 Куда вечерас
- 20.15-23.55 Гости у студију, телефонска укључења, репортерска јављања, наградне игре

НЕДЕЉА

- 7.15 Генерална најава програма
- 7.25 Најава ВОА
- 7.30 ВОА
- 8.05 Временска ситуација у РХМЗ
- 8.15-8.30 Сервисне информације из града, укључења репортера
- 8.30 Трагом културне прошлости Будве
- 9.05 Огласи (р)
- 9.10 Емисија за дјецу
- 10.00 Вијести
- 10.05 Информације, укључења репортера
- 10.50 Одјавни блок информација
- 11.10 Хит дана
- 11.40 Огласи (1)
- 11.50 Огласи (р)
- 12.00 Вијести
- 12.05-13.00 Актуелне информације, гости у студију, телефонска укључења, репортерска јављања, наградна игра
- 13.00 Спорт флеш
- 13.30 Ово би све требало укинут
- 13.30 РФЕ
- 14.05-15.00 Актуелне информације, гости у студију, телефонска укључења, репортерска јављања, наградна игра
- 15.00 Вијести
- 15.15 Огласи (1)
- 15.30 Новости дана РЦГ
- 16.00-17.00 Актуелне информације, гости у студију, телефонска укључења, репортерска јављања, наградна игра
- 17.00 Вијести
- 17.05-19.00 Актуелне информације, гости у студију, телефонска укључења, репортерска јављања, наградна игра
- 19.00 Спорт флеш
- 19.15 Будванска хроника
- 19.40 Огласи (р)
- 19.50 Огласи (1)
- 20.00 Куда вечерас
- 20.15-23.55 Гости у студију, телефонска укључења, репортерска јављања, наградне игре

СРИЈЕДА